DR. P. MALAKAUSKIS

LAIDOJIMAS

KAUNAS Akc. „Spindulio“ B-vės spaustuvė 1937

DR. P. MALAKAUSKIS

LAIDOJIMAS

KAUNAS — — — — — 1937

LTS sp. „VILTIS“ Kaunas, Maironio 3. Tel. 233-63.

* * *

Svarbiausi žmogaus gyvenimo įvykiai — gimimas ir mirimas. Jie yra lyg du poliusai.

Žmogus gimsta — pakrikštijamas ir įrašomas į civilinės padėties aktus, metrikų knygas ir t. t. Žmogus miršta — nugabenamas į tam tikrą vietą. Įprasčiausia numirusių vieta — kapinės. Nugabenimas į tą vietą — laidojimas. Retesnė numirusių vieta — krematorija. Jos tikslas — lavono sudeginimas, kremacija.

Šiandien kai kas galvoja Lietuvoje padaryti krikščioniško laidojimo perversmą — steigti vadinamąsias pasaulines kapines ir net lavonų krematorijas, ir propaguojamas numirusių kūnų deginimas. Todėl gal verta iš anksto susipažinti su dviem numirusių vietomis, būtent, krikščioniška — kapinėmis ir nekrikščioniška — krematorija. Reikia kalbėti apie lavonų laidojimą žemėje ir jų kremaciją.

I. KAPINĖS

1. Apibrėžimas ir padalinimas

1. Kapinės ar kapai įprastai vadinasi ta vieta, kurioje žmonių kūnai, žmonės, po sunkios gyvenimo naštos mirę, amžinai bendrai ilsisi. Tai vieta, kurioje žmonių lavonai bendrai laidojami[1]).

Bažnytinėse teisėse kapinės vadinasi pašvęsta vieta, kurioje teisiai laidojami ar gali būti laidojami tikintieji[2]). Tai katalikiškos kapinės.

Katalikiškos kapinės yra šventa vieta. Jos šventos pasidaro pašventčiant, kaip kalbėsiu žemiau.

2. Kapinės skirstomos šiaip:

1) T i k y b i n ė s arba k o n f e s i n ė s ir p a s a u l i n ė s arba c i v i l i n ė s. Pirmosios vadinasi tos, kurias įsteigė kuri konfesija savo sekėjams laidoti. Jas ta pati konfesija ir tvarko. Antrosios yra tos, kurias įsteigė ir tvarko pasaulinė valdžia, t. y. valstybė ar savivaldybė. Jose visi laidojami. Čia nežiūrima, ar laidojamasis asmuo buvo katalikas ar nekatalikas, krikščionis ar nekrikščionis, tikįs ar netikįs, pasileidęs, ištvirkęs, paskutinis žmogus ir t. t. Gal jį lig gyvą nė žemelė nenorėjo nešioti — nesvarbu. Tai tikras lavonų komunizmas.

---

[1]) Kapinės lotyniškai įprastai vadinasi „coemeterium". Šis žodis yra kilęs iš graikiško termino „koimetérion", kuris reiškia atilsio vietą, miegamąją vietą. Tuo vardu kapinės pavadintos dėl to, kad žmonių kūnai palaidoti amžinai neišnyksta, bet lyg miega, ilsisi ir paskiau kelsis iš numirusių. Todėl Jėzus, kalbėdamas apie Lozoriaus numirimą, sako: „Mūsų prietelis Lozorius miega, bet aš einu jo pažadinti iš miego" (Jon. 11, 11), ir šv. P o v i l a s rašo: „Mes nenorime palikti jūsų, broliai, be žinių apie užmigusius, kad jūs neliūdėtumėte, kaip kiti, kurie neturi vilties. Nes jei mes tikime, kad Jėzus mirė ir atsikėlė, tai taip Dievas užmigusius per Jėzų atves draug su juo. Nes tai mes sakome jums Viešpaties žodžiu: Mes, kurie esame gyvi, paliekamieji iki Kristaus atėjimui, nepranoksime užmigusiųjų" (1 Tes. 4, 13—15). Be to, seniau, nors kiek rečiau, kapinės lotyniškai buvo vadinamos: „area, arenarium, crypta, sarcophagus, catacomba, tumba, tumulus, monumentum, sedes, sedes aeterna, hortus" ir t. t. Bet tie pavadinimai reiškė taip pat įvairias kapinių rūšis. Iš graikiško sulotyninto žodžio „coemeterium" kilo lenkiškas terminas „cmentarz", o iš šio žodžio — lietuviškas pavadinimas „šventorius". Tik šiandien, nebeladojant šventoriuje tikinčiųjų, terminas „šventorius" jau kitką reiškia — nebereiškia kapinių, bet vadinasi atskira šventa vieta, apsupanti bažnyčią.

[2]) Plg. Kodekso I. C. kan. 1154.

2) Katalikiškos arba bažnytinės. Tai tos kapinės, kurias katalikų Bažnyčia įsteigė savo tikintiesiems laidoti, pašventė ir tvarko. Čion galima įskaityti net tas mišrias pasaulines kapines, tiksliau sakant, tą jų dalį, kuri paskirta tik katalikams laidoti ir Bažnyčios yra pašvęsta. Be to, bažnytinėmis kapinėmis vadinamos taip pat tos nepašvęstos kapinės, kurias Bažnyčia paskiria laidoti nekrikštytiems ir nevertiems bažnytinių laidotuvių ir šventos vietos. Tai tos kapinės, kuriose Bažnyčia laidoja nenuplautus krikšto vandeniu, viešus nusidėjėlius ir t. t. Kalbamosios kapinės vadinamos bažnytinėmis dėl to, kad jas įsteigė ir tvarko Bažnyčia.

3) Mišrios — pasaulinės kapinės, kurių dalis atskirta katalikams laidoti ir pašvęsta. Be to, mišriomis kapinėmis galima vadinti įvairių konfesijų bendras kapines. Tik jos turi būti konfesinio charakterio. Bet tokių kapinių nežinau. Jas vis dėlto reikia skirti nuo aukščiau kalbėtųjų pasaulinių arba civilinių kapinių: paskutiniosios neturi konfesinio charakterio.

4) Bedieviškos — bedievių ar jų organizacijų įsteigtos ir tvarkomos, pvz., Lietuvos Laisvamanių Etinės Kultūros Draugijos.

5) Šventos ir nešventos. Šis kapinių padalinimas sutinka su kapinių skirstymu į bažnytines ir pasaulines. Pirmosios šventos, o antrosios nešventos. Bet kartais ir nešventos kapinės gali būti bažnytinės. Tai Bažnyčios įkurtos, bet dar nepašvęstos kapinės, ir tos kapinės, kurios yra paskirtos nekrikštytiems ir bažnytinių laidotuvių nevertiems laidoti. Paskutiniosios įprastai kuriamos prie kiekvienų parapinių kapinių.

6) Parapinės. Jos skirstomos į stačiai parapines ir bendras parapines. Pirmosios priklauso atskiroms parapijoms, o antrosios kelioms parapijoms.

7) Vienuolių — paskirtos tik ar labiausiai vienuoliams laidoti ir t. t.

8) Privatinės arba atskiros (sepulchrum peculiare). Tai tos kapinės, kurios priklauso atskiriems moraliniams arba juridiniams bažnytiniams asmenims, pvz., vienuolių kongregacijoms ir brolijoms, ar atskiroms šeimoms. Jos kuriamos savarankiai, skyrium nuo kitų kapinių.

9) Dalinis ar atskiras, savas kapas (sepulchrum particulare) — atskirų individų, šeimų ir juridinių asmenų kapas, pastatytas ar įkurtas kapinėse.

10) Šeiminis (maiorum) ir bendruomenės kapas (sociale, proprium sepulchrum). Pirmasis atskirų šeimų, o antrasis juridinių asmenų kapas.

11) Prieš kodeksą I. C. atskiri kapai buvo skirstomi į šeiminius, įpėdinių ir mišrius, ko dabar nebėra.

2. Istorija

Senų senovėje žmonės buvo laidojami bet kurioje vietoje. Pati ta vieta buvo laikoma tikybine .

Romėnų teisėmis buvo draudžiama laidoti miestuose. Seniausias toks draudimas yra „XII tabularum" įstatymas, kuriame pasakyta: „Numirusio žmogaus mieste tenebūna nei laidojama nei deginama"[3]). Išimtis buvo vestalėms ir valstybei nusipelnusiems asmenims. Kalbamasis draudimas laidoti miestuose buvo kartkartėmis atkartotas. Tai, pvz., padarė imp. Hadrianus (117—138)[4]), Diocletianus[5]) ir Theodosius[6]). Imp. Hadrianus net išleido didelę piniginę bausmę už ano draudimo nesilaikymą[7]).

Krikščionys, laikydamiesi romėnų teisių, iš pat pradžių ir pirmaisiais trimis amžiais lavonus laidodavo už miestų: privatiniuose daržuose, prie kelių savo kapuose ir dažniausiai, labiausiai siaučiant persekiojimo audrai, katakombose.

IV amž. atgavus Bažnyčiai mielą laisvę, pradėta į bažnyčias perkelti brangiausią krikščionių turtą — kankinių kūnus[8]). Be to, bažnyčiose imta laidoti net tuos, kurie numirdavo su šventu vardu, šventu garsu. Ilgainiui ši praktika dar labiau paplėsta ir VI amž. pradėta kitus krikščionis laidoti netoli bažnyčių, nes tikintieji veržte veržėsi ko arčiau prie kankinių ir išpažintojų, kad jų užtariami greičiau nueitų į amžinąją laimę[9]). Bragos II sus. (563) kan. 18 pažymėtai leido laidoti prie bažnyčių mūrų. Iš čia kilo bažnyčių šventoriai.

Ilgainiui net bažnyčiose pradėta laidoti. Iš pradžių čia buvo laidojami vyskupai ir karaliai. Pirmasis pačioje bažnyčioje palaidotas bene šv. Jonas Krizostomas (404). Savotiška tai, kad jam čia palaidoti reikėjo imperatoriaus sutikimo. Prancūzijos karaliai nuo V amž. galo buvo laidojami bažnyčoise. Imp. Justinianus pastatė šv. apaštalų bažnyčią imperatoriams ir kunigams laidoti.

IX amž. bažnyčioje laidojami vyskupai, abatai, užsitarnavę kunigai, kunigaikščiai, karaliai, bažnyčių steigėjai ir kiti dideli asmenys[10]). Greit

---

3) „Hominem mortuum in urbe ne sepelito, neve urito".

4) D. 47, 12, 3, 5.

5) C. 3, 44, 12.

6) C. 16, *de sepulchris violatis*, IX, 17.

7) D. 47, 12, 3, 5.

8) VIII—IX amž. mažne visos kankinių relikvijos buvo iš katakumbų perkeltos į Romos ir kt. bažnyčias.

9) C. 19, C. XIII, q. 2.

10) Plg. sin. Moguntina, (813) c. 52; c. 18, C. XIII, q. 2.

bažnyčiose imta laidoti bet kuriuos pasaulininkus. XII amž. bažnyčiose visur įprasta laidoti pasaulininkus[11]). Taigi bažnyčios virto kapinėmis.

Iš įpročio laidoti bažnyčiose ilgainiui kilo daug įvairių piktanaudojimų. Todėl rėkiančiai reikėjo įsikišti į tą sritį ir taisyti dalyką; reikėjo tą teisę susiaurinti. Be kitko, šv. tėvo Povilo V Rituale Rom. buvo įdėtas šis postuliatas: „Kame gyvuoja senas įprotis numirėlius laidoti šventoriuje, tebūna jo laikomasi, ir kame galima, tebūna atstatytas"[12]). Šv. tėvas Pijus V uždraudė bažnyčiose laidoti be vyskupijos tvarkytojo arba vietos ordinaro leidimo ir bažnyčios rektoriaus ir globėjo sutikimo, ir įsakė bažnyčiose karstą įkasti į žemę[13]). Paskutinysis dalykas įdėtas 1614 m. Rituale Rom., kuriame buvo parašyta: „Ką leidžiama laidoti bažnyčioje, tebūna tik žemėje laidojama"[14]). Tai atkartojo Apeigų Kongregacija 1636 m. vas. mėn. 16 dien. ir 1642 m. gruod. mėn. 17 dien. Sin. Nantes uždraudė laidoti prie altoriaus[15]). Tai paskui įdėta 1614 m. Rituale Rom., kuriame pasakyta: „O kūnai tenebūna laidojami arti altorių"[16]), ir perėjo į visuotinę jurisprudenciją. Mediolano IV susirinkimas įsakė laidoti vieną metrą (trium cubitorum) atstu nuo altoriaus, ką 1897 m. saus. mėn. 12 dien. įsakė Apeigų Kongregacija: „Kūnai nuo altoriaus turi būti atstu tris matus; o trys matai sudaro mažne vieno metro ilgumą, ir tos kapų distancijos nuo altoriaus užtenka"[17]). Kitaip prie altoriaus buvo draudžiama laikyti šv. mišias.

Veikiant Bažnyčios gyvenimui, ilgainiui pakitėjo taip pat romėnų teisės. Taip, imp. Justinianus savo Kodekse nebemini draudimo laidoti miestuose ir tedraudžia laidoti bažnyčiose[18]). Imp. Leonas Mandrusis (apie 800 m.) visai atšaukė draudimą laidoti miestuose: „Kad kiekvienam būtų leista numirusius laidoti taip mieste, taip už miesto"[19]). Karolius Did. (VIII amž.) išleido įsakymą, „kad nuo šiol niekas numirusio nelaidotų bažnyčioje"[20]).

---

11) Plg. c. 5, 6, X, *de sepulturis*, III, 28.

12) Tit. VI. c. 1, n. 9: „Ubi viget antiqua consuetudo sepeliendi mortuos in coemeterio retineatur, et ubi fieri potest, restituatur".

13) Const. „Cum primum", 1 apr. 1566.

14) Tit. VI, c. 1, n. 9: „At vero, cui locus sepulturae dabitur in eccelsia, humi tantum detur".

15) C. 15, C. XIII, q. 2.

16) Tit. VI, c. 1, n. 9: „Cadavera autem prope altaria non sepeliantur".

17) „Cadavera ab altari tribus cubitis distare debere; tres cubitos esse fere unum metrum longitudinis, atque hanc distantiam sepulchrorum ab altari sufficere".

18) L. 1, 2, 2.

19) „Ut cuique, tam intra civitatem, quam extra civitatem, mortuos sepelire liceat."

20) „Ut nullus deinceps in ecclesia mortuum sepeliat."

Kalbamieji pasaulinių valdovų įsakymai sutiko su Bažnyčios dvasia, ir pati Bažnyčia pradėjo drausti laidoti bažnyčiose[21]). Vėl laidota šventoriuje ir net įsteigtos atskiros kapinės ir jose daugiausia laidota. Galop, galima sakyti, vien kapinėse belaidota, kaip ir dabar daroma.

Romėnų teisėse buvo žinomi atskiri kapai. Jie buvo trijų rūšių, būtent, šeiminiai (familiae), įpėdinių (hereditarium) ir mišrūs (mixtum sepulchrum). Tai Bažnyčia nuo senų paėmė. Šeiminis kapas vadinosi toks, kuriame tebuvo galima laidoti kurios šeimos narius. Įpėdinių kapas — įsteigtas sau ir savo įpėdiniams, ir jame nebuvo galima laidoti kitų šeimos narių. Mišrus kapas — taip šeimos narių, taip įsteigėjo įpėdinių kapas. Iki Kodekso I. C. dalinius ar atskirus kapus tegalėjo turėti šeimos. Atbulai, jų negalėjo turėti juridiniai asmenys.

Mažne visos tautos labai gerbė vietas, kuriose buvo palaidoti numirusių kūnai. „Išrinktoji" tauta kapus laikė šventais[22]). Romėnai laidojimo vietas vadino „loca religiosa" (tikybinės vietos) ir tam tikrai gerbė[23]). Tos vietos buvo neliečiamos. Už jų neliečiamumo sulaužymą buvo baudžiama[24]). Lavonų nebuvo galima iškasti be pontifekso dekreto ir imperatoriaus leidimo[25].)

Krikščionys dar labiau gerbė numirusių kapus, laidojimo vietas laikė šventomis ir kapinių ir kapų įžeidimas buvo nusižengimas Dievui ir tikybai. Iš tos pagarbos kilo kapinių bažnytinis neliečiamumas, kapinių neliečiamumo privilegija, kuria kapinėse draudžiama daryti tai, kas nesutinka su vietos šventumu. Be kitko, uždrausta pasauliniams teisėjams kapinėse teisti tuos nusikaltėlius, kuriems grėsė mirties bausmė[26]). Liono II susirinkimas (1274) uždraudė pasauliniams teismams kapinėse nagrinėti bet kurias bylas[27]). Be to, uždrausta kapinėse pirkliauti ir daryti bet kuriuos viešus susirinkimus[28]). Tridento susirinkimas uždraudė kapinėse bet kuriuos

---

21) Pvz.: Conc. Triburen., (895) c. 17; conc. Wintonien., (1076) c. 9; conc. Copriniacen., (1255) c. 39; conc. Cicestren., (1292) c. 5; conc. Rothomagen., (1581); conc. Remen., (1583); conc. Burdigalen., (1583) c. 30.

22) Gen. 23; 25, 7-9; 35, 19-20, 29; Ekl. 38, 16; Tob. 12 ir t. t.

23) D. 11, 7, 2.

24) D. 37, 12, 11.

25) D. 11, 7, 8.

26) C. 5, X, *de immunitate ecclesiarum, coemeterii, et rerum, ad eas pertinentium*, III, 49.

27) C. 2, *de immunitate ecclesiarum, coemeteriorum et aliorum locorum religiosorum*, III, 23, in VI°.

28) C. 2, *de immunitate ecclesiarum, coemeteriorum et aliorum locorum religiosorum*, III, 23, in VI°.

pasaulinius veiksmus, pvz., pasilinksminimus, spektaklius ir t. t.[29]) Išleistas kapinių vad. „ius asyli" (prieglaudos teisė). Dekretalių teisėmis jį turėjo tos kapinės, kurios buvo sujungtos su bažnyčia. Pagal „ius asyli" iš kapinių nebuvo galima nusikaltėlio išgabenti be vyskupijos tvarkytojo ar bent klebono leidimo[30]). Tai paskiau pripažinta bet kurioms vyskupo įsteigtoms ir pašvęstoms kapinėms. Prieš Didįjį Karą kapinės bent iš tiesų nebeturėjo „ius asyli".

Kapinės tikrai jau nuo VI amž. šventinamos. Bet nežinoma, kuomet tai pradėta daryti. Tik seniausiame Rituale Rom. pasakyta, kad laidotina bažnyčiose ar pašvęstame šventoriuje[31a]). Tai suponuoja įsakymą šventinti kapines, šventorių, kuriame buvo laidojami numirėliai.

Lietuviai pagonys turėjo kapines laukuose, miškuose ir kt. Jie savo kapines laikė šventomis. Todėl S. Daukantas rašo: „Lygia dalia ir tuos kapus, į kuriuos savo numirėlius laidojo, už šventus turėjo, tardamys, jog mirusiųjų nereikia kušinti, kaip jei pavargusiųjų keleivių miegtančių budinti"[31b]).

Lietuviai krikščionys - katalikai, apskritai, laikėsi savo laikų Bažnyčios praktikos ir t. t. Todėl iš pradžių buvo laidojami bažnyčių požemiuose arba rūsyse ir šventoriuje. Bet dar ilgai ir po senovei laidota laukuose ir miškuose. Todėl Žemaičių II sin. (1636) smerkia tuos katalikus, kurie pagonių įpročiu laidojasi laukuose ir miškuose, ir įsako laidoti bažnyčiose. Tai atkartojo Žemaičių VII sin. (1752)[32]). Vilniaus sin. (1744) už palaidojimą laukuose ar miške uždraudė per tris mėnesius eiti į bažnyčią.

Vilniaus vysk. Brzostowski interdiktuoja tuos šventorius (laidojimo vietą), kurie nėra aptverti ir uždaryti ir tuo būdu nėra apsaugoti nuo įvairių gyvulių ir žvėrių.

Žemaičių vysk. Jurgis Tiškevičius įsakė bažnyčiose po tris rūsius, laidojimo vietas, būtent, vieną kunigams, antrą pakrikštytiems vaikams ir trečią suaugusiems tikintiesiems.

XIX amž. Lietuvoje pasaulinė valdžia uždraudė laidoti bažnyčiose ir šventoriuose ir įsakė steigti parapines kapines atstu nuo miestų ir miestelių.

Neseniai Lietuvoje pradėta steigti bedieviškas kapines. Šiandien jas steigia ir rūpinasi laisvamaniai, labiausiai L. Laisvamanių Etinės Kultūros Draugija. Bedieviškų kapinių Lietuvoje 1936 m. buvo šiose vietose ir jose palaidota: Šiauliuose — 20 asmenų, Kruopiuose — 2, Rūkų k. (Mosėdžio

---

29) Sess. XII, decr. *de observandis et evitandis in celebratione missae.*

30) C. 5, 10, X, *de immunitate ecclesiarum, coemeterii, et rerum, ad eas pertinentium*, III, 49.

31a) Tit. VI, c. 1, n. 18.

31b) Lietuvių būdas, Kaunas 1935, 153.

32) Sess. II, c. IV.

parapijoje), Girkalnyje (Juodaičių vls.), Žagarėje, Plungėje — 11, Kretingoje, Šimkaičiuose — 1 ir t. t.[33]) 1935 gruod. mėn. 27 dien. komitetas laisvųjų kapinių reikalu prie L. E. K-ros Dr-jos Kauno skyriaus išleido atsišaukimą, kuriuo prašoma visuomenė aukoti pinigų jų kapinėms Kaune[34]).

Kai kurie laisvamaniai Lietuvoje vieną kitą asmenį palaidojo net nekapinėse. Pvz.: Rūkų k. (Mosėdžio parapijoje) — 2 vaikus privatinėse sodybose (policija prikibo), Kupiškio vls. — Simonavičius savo motiną tvarte (kaltininką teismas nubaudė 1 metų kalėjimo), Dusėtų par. — 1 moteris palaidota rūtų darželyje ir t. t.[35])

3. Bažnyčios ir valstybės teisės į kapines

1. Katalikų Bažnyčia turi teisę įgyti, steigti, turėti ir tvarkyti savo kapines — kapines katalikams laidoti. Ta teisė nepriklauso pasaulinės valdžios, valstybės.

Kalbamąją Bažnyčios teisę į kapines įrodo štai kas:

1) Bažnyčia yra tobula draugija. Ji tokia yra taip savo prigimtimi arba prigimtine teise, taip pozityvinėmis Dievo arba apreikštosiomis teisėmis. O tobula draugija savaime turi visas priemones, reikalingas savo tikslui pasiekti. Ji gali daryti visa tai, ko reikia jos tikslui pasiekti. Tik, žinoma, negalima daryti to, kas bloga ir t. t. Kapinės kaip tik būtinai reikalingos Bažnyčiai. Kur dėsi savo numirusius tikinčiuosius? Bažnyčia nuo pat krikšto dienos apsupa žmogų antagamtinių malonių tinklu, dvasiškai stiprina ir per visą gyvenimą veda tiesos keliu. Ji taip pat turi žmogų aprūpinti ant amžinybės slenksčio. Kada ne kada, bet šiuo momentu pamesti ar iš Bažnyčios glėbio išveržti, išplėšti žmogų būtų ir neteisinga ir žiauru: žmogus, eidamas į aną pasaulį, būtų pamestas be dvasinės pagalbos, be savo viso gyvenimo vado — Bažnyčios.

2) Bažnytinės kapinės yra Bažnyčios turtas. O turtų įgyti Bažnyčia, aišku, gali. Ji taip pat gali savo turtus valdyti ir tvarkyti. Taigi.

3) Kiekvienai nedraudžiamai konfesijai pripažįstama kulto laisvė. Kultui statomos bažnyčios ir t. t. Kapinėse atliekamas paskutinis kultas žmogaus naudai kritiškiausiu momentu. Taigi, kapinės įeina į kulto priemonių kategoriją.

4) Kapinės visados buvo ir yra laikomos tikybine vieta. Taip manė, kaip jau sakiau, net pagonys. Taip mano krikščionys, nors net dar kita

---

33) Žr. Y. X., Laisvamanių suvažiavimas Šiauliuose: „Tiesos Kelias", 4 (1936) 197—200.

34) „Laisvoji Mintis", 1, (1936) 7.

35) Y. X., t. p. 198—199.

prasme. Pagonys kapines laike vieta, pavesta požeminių dievų globai. Krikščionyse kapinės yra šventa vieta. Kas nežino, kas drįs neigti, kad šventas vietas tvarkyti yra dvasinės įstaigos — Bažnyčios dalykas.

5) Bažnyčia nuo senų senovės turi savo laidojimo vietas, steigia ir tvarko savo kapines. Pasaulinės kapinės tegimė paskutiniaisiais laikais, neseniai, pirštu prikišamai. Ilga ir graži Bažnyčios praktika negali nekalbėti už Jos tokią teisę. Kitaip Bažnyčia reikėtų įtarti piktanaudojimu. Tai būtų perdrąsi kalba. Tai įžeistų Bažnyčią. Be to, kalbamoji praktika — savotiška įsisenėjimo teisė. Ir tokios teisės turi turėti ir turi savo vertę. Tokia praktika — savotiška visuotinė tradicija. O tradicijos gerbtinos. Kas nė tradicijų nebegerbia, tas, nežinau, ko bevertas.

6) Kiekviena tobula draugija savo srityje nepriklauso kitos draugijos, net tobulos. Todėl nė Bažnyčia niekieno nepriklauso savo srityje. Tikinčiųjų kapinės — Bažnyčios reikalas, dalykas. Todėl Bažnyčia nepriklauso valstybės šioje srityje.

7) Pati Bažnyčia nekartą yra autentiškai pareiškusi, kad turinti kalbamąsias teises į savo kapines. Pavyzdžiu gali eiti šv. tėvo Pijaus IX kalba „Nunquam certe", 1868 m. birž. mėn. 22 dien., ir kan. 1206, § 1, kuriame parašyta: „Kataikų Bažnyčia turi teisę turėti savo kapines"[36]).

In specie, Bažnyčios dalykas yra nutarti kapinių reikalingumą, parinkti jų vietą, jas uždaryti, leisti ir uždrausti ką jose daryti, pasakyti, ką jose galima ir ko negalima laidoti, ir t. t.

Toliau, Bažnyčia kapines tvarkyti gali net sanitariniu ir viešosios tvarkos atžvilgiu. Pamatas — „principale sequitur accessorium" arba kam priklauso esminis, svarbiausias dalykas, tam taip pat priklauso neesminiai, antraeiliai dalykai. Bet apie tai dar prisiminsiu žemiau.

Dar toliau, privatinės kapinės Bažnyčios tepriklauso dvasiniu atžvilgiu, nes jos nėra Bažnyčios nuosavybė, kaip tuoj matysime, ir šventi dalykai savaime priklauso Bažnyčios.

Galop, dvasiniuose dalykuose Bažnyčios priklauso net mišrios kapinės, nes tokius dalykus tvarko Bažnyčia. Kieno šios kapinės priklauso kitais atžvilgiais, kalbėsiu žemiau.

2. Pasaulinė valdžia, būtent, valstybė ir jos įgaliotos savivaldybės, taip pat gali kurti savo kapines. Bet tos kapinės tegali būti skiriamos nekrikštytiems ir tiems, kurių Bažnyčia nelaidoja savo kapinėse. Valstybė gali kapines kurti pirmiesiems, nes gali tvarkyti nekrikštytųjų viešuosius dalykus. Ji kapines gali kurti kitiems ką tik kalbėtiesiems asmenims — laidojimas yra viešasis arba visuomeninis reikalas ir čia nėra kas rūpinasi, šiuo atveju nėra

---

[36]) „Ius est catholicae Ecclesiae possidendi propria coemeteria."

kitos valdžios, kurios dalykas būtų rūpintis visuomeniniais reikalais. Tai taip pat humaniškumo postuliatas. Tai teoriškai.

Praktikoje geriausia, išmintingiausia ir tikslingiausia palikti ir šias kapines tvarkyti atskiroms konfesijoms. Kiekviena konfesija teturi savo kapines. Leiskime savo kapines turėti ir pravoslavams, ir protestantams, ir žydams, ir magometonims, ir t. t. Tai iki šiol yra Lietuvoje — ir visa tvarkinga. Valstybė iš to netiesiog turi net naudą, nes biudžete nereikia jokios kapinių kūrimo ir išlaikymo pozicijos. Tik bėda su tais, kurie nepriklauso prie jokios konfesijos ar katalikų Bažnyčios nepriimami į šventą vietą. Bet ir ši bėda nėra nenugalima, tėra mažutė, menkutė, tėra pusė bėdos. Mat, tokius asmenis palaidoti neatsisako, kaip žinoma iš Lietuvos gyvenimo praktikos, kai kurios konfesijos, pvz., protestantai. Juos iš humaniškumo ir reikalo taip pat gali laidoti katalikų Bažnyčia savo nešventose kapinėse. Na, jei kas nori, teįsisteigia savo kapines: galima leisti jas kurti, pvz., nedraudžiamoms draugijoms. Mums tenekliudo turėti savo kapines — nepavydėsime savų kapinių nė kitiems. To reikalauja džentelmeniškumas. Valstybė į kitų konfesijų ir privatines kapines įsikišti turėtų tik tada, kai kas prieštarautų prigimtinei ar pozityvinėms Dievo teisėms, sanitariniams dėsniams ir visuomeninei tvarkai.

Be to, pasaulinė valdžia savaime gali išleisti sanitarinius ar viešosios higienos ir viešosios arba visuomeninės tvarkos kapinių įstatymus. Pvz., ji gali uždrausti steigti kapines miestuose, prie viešai vartojamų vandenų; gali įsakyti giliai laidoti ir t. t. Pamatas — čia gali būti apsileidimų ir šie reikalai savaime įeina į valstybės sritį. Tik šį dėsnį sunku pritaikinti katalikiškoms kapinėms. Mat, katalikiškos kapinės yra šventos, turi neliečiamumo privilegiją, kaip žemiau matysime, ir visai priklauso Bažnyčiai, tobulai draugijai. Tokie dalykai yra išimti iš pasaulinės valdžios. Bet praktikoje Bažnyčia ir pati rūpinasi anais dalykais, ir reikale prisitaikina prie protingų šios srities įsakymų ar stačiai juos priima arba kanonizuoja. Jei ko trūksta katalikiškoms kapinėms, tai geriausia ir praktiškiausia valstybei atkreipti Bažnyčios akį į negerovę. Bažnyčia visados išklauso objektyvią pasaulinės valdžios kalbą ir jos paklauso. Tada lengva išvengti brovimosi į svetimą sritį, reikiamas tikslas pasiekiamas ir išvengiama Bažnyčios ir valstybės nesusipratimų, kivirčų. Atbulai, valstybė negali uždrausti katalikų Bažnyčiai steigti ir turėti savo kapines; negali kištis į jų tvarkymą. Tai priklauso pačiai Bažnyčiai — būtų kišimasis į svetimą sritį, įžeidimas ir uzurpavimas kitų teisių.

Toliau, valstybė negali įsakyti, kad katalikiškose ar bažnytinėse šventose kapinėse būtų laidojami netikėliai, nekatalikai — bet kas. Tai įžeistų religinį kapinių charakterį, jų šventumą ir dvasinį ar liturginį laidojimo būdą. Jei ne visi tebegyvendami bendravo su katalikais tikybinėje srityje, tai

nėra ko skverbtis į amžino atilsio bendruomenę ir drumsti jų ramybę. Katalikai neturi ir nereiškia jokių pretensijų į nekatalikų kapines, tai prašome ir kitus nekelti kojos į mūsų šventovę. Todėl šv. tėvas Pijus IX 1868 m. birželio mėn. 22 dien. slaptoje konsistorijoje teisingai pasmerkė Austrijos valdžios įsakymą į katalikiškas šventas kapines priimti net tuos nekatalikus, kurie turi savo kapines.

Dar toliau, valstybė negali įsakyti ar versti katalikus laidoti pasaulinėse arba civilinėse kapinėse. Tai būtų tikybinių katalikų jausmų įžeidimas, nes katalikui net šiurpu gulti į nešvęstą vietą. Ir kam be reikalo erzinti žmones ir varžyti jų laisvę? Tai neišmintinga ir net nepolitiška.

3. Katalikų bažnytinių kapinių savininkas yra moraliniai arba juridiniai bažnytiniai asmenys, pvz., parapija, vienuolynas ir t. t. Jei keliems juridiniams asmenims, pvz., kelioms parapijoms, priklauso kapinės, tai jų visų bendra nuosavybė. Kalbamosios teisės išplaukia labiausiai iš to, kad Bažnyčia, tobula draugija, pati galėdama turėti ir turėdama savo kapinių nuosavybės teisę, tą teisę davė savo juridiniams asmenims.

Pasaulinių, net mišrių, kapinių savininkas yra valstybė ar savivaldybė.

Privatinės kapinės ir kapai — nuosavybė tų asmenų, kurie įsteigė.

4. Kapinių steigimas ir tvarkymas

1. Katalikų Bažnyčioje kapinių steigėjai yra šie:

1) Kan. 1208, § 1: „Kiekviena parapija teturi savo kapines, nebent jei vietos ordinaras būtų teisiai įsteigęs vienas bendras daugeliui".[37])

Taigi parapines kapines steigia parapijos. Joms steigti nereikia vietos ordinaro leidimo, nes to dalyko Kodekse I. C. nepažymėta. Kiekviena parapija net turi turėti savo kapines. Įsakymo pamatas — parapijos, sudarydamos atskirus teritorinius bažnytinius vienetus, turi pačios sau būti užtektinos ir nereikalauti kitų parapijų pagalbos, į ką įeina ir savo kapinės.

Vyskupijos tvarkytojas ar vietos ordinaras vis dėlto gali įsteigti bendras parapines kapines. Tai gali padaryti dviem, trims, kelioms parapijoms. Tam dalykui užtenka bet kurios protingos priežasties, kuria gali eiti net, pvz., patogumas. Juo labiau tai galima padaryti dėl svarbesnių motyvų, pvz., neturint ar negaunant žemės sklypelio, tinkamos vietos, nesant lėšų, draudžiant pasaulinei valdžiai ir t. t. Vietos ordinaras, kurdamas bendras parapines kapines, gali ir turi išleisti jų administravimo taisykles.

Bendros parapinės kapinės įprastai steigiamos miestuose. Jos yra ir Kaune.

---

[37]) „Paroeciae suum quaeque coemeterium habeant, nisi unum pluribus commune ab Ordinario loci sit legitime constitutum".

2) Kan. 1208, § 2: „Išimtieji vienuoliai gali turėti kapines, atskiras nuo bendrų kapinių".[38])

Savo kapines gali steigti ir turėsi išimtieji vienuoliai. Tai galia, bet ne priedermė, ką rodo ką tik cituotojo kanono žodis „gali".

Savo kapines gali turėti bet kurie išimtieji vienuoliai. Nesvarbu, ar jie yra iškilmingųjų ar tik paprastųjų apžadų. Čion įeina net išimtosios vienuolės. Šių dalykų pamatas yra tas, kad be restrikcijos pasakyta: „išimtieji vienuoliai".

Išimtiesiems vienuoliams leidžiama turėti savo kapines dėl to, kad jie nepriklauso klebono valdžios.

Išimtųjų vienuolių kapinėms steigti nereikia vietos ordinaro leidimo, nes Kodekse I. C. nereikalaujama to dalyko.

Savo kapinių negali steigti ir turėti kiti vienuoliai — vienuoliai neišimtieji. Jie neišimti iš klebono jurisdikcijos. Todėl kam jiems ir reikia atskirų kapinių? Jei neišimtieji vienuoliai norėtų skyrium nuo kitų tikinčiųjų laidotis, gali pasinaudoti kan. 1208, § 3, apie kurį tuoj kalbėsiu.

3) Kan. 1208, § 3: „Taip pat kitiems moraliniams asmenims ir privatinėms šeimoms vietos ordinas gali leisti atskirą kapą, padarytą nebendrose kapinėse ir pašvęstą kapinių būdu".[39])

Tai privatinės arba atskiros kapinės. Jos, tiesa, net nėra tikros kapinės. Jos tėra panašios į tikrąsias kapines. Privatinių kapinių nė Kodekse I. C. nevadinama kapinėmis. Čia jos vadinamos atskiru kapu, lotyniškai „peculiare sepulchrum".

Privatines kapines steigti ir turėti gali moraliniai arba juridiniai bažnytiniai asmenys, pvz., katedrų kapitulos, katalikiški universitetai, kunigų seminarijos, neišimtieji vienuolynai, katalikiškos brolijos ir t. t. Jas steigti ir turėti gali net atskiros šeimos. Privatinių arba atskirų kapinių steigti vis dėlto negali atskiri individai, fiziniai asmenys, nes jų neminima Kodekse I. C. Net nė reikalo nėra atskiriems asmenims steigti savo kapines: vienas žmogus bet kur gali prisiglausti ir norėdamas pasistatyti atskirą kapą bendrose kapinėse. Vienam gal ir nejauku, ilgu amžinai ilsėtis atskirose kapinėse. Tai bent įsivaizduoti galima.

Privatinėms kapinėms įsteigti reikia vyskupijos tvarkytojo leidimo. Jas vietos ordinaras, savo nuožiūra, gali leisti, gali neleisti. Priežasties leisti nereikalaujama. Bet neleisti be protingos priežasties, mano galva, vis dėlto būtų neišmintinga.

---

38) „Religiosi exempti possunt habere coemeterium proprium, a communi coemeterio distinctum."

39) „Etiam aliis personis moralibus vel familiis privatis permitti potest ab Ordinario loci peculiare sepulchrum, extra commune coemeterium positum, et ad instar coemeterii benedictum."

4) Kan. 1209, § 1 parapinėse ir kitų juridinių asmenų kapinėse sau ir saviesiems galima pastatyti ar padirbti dalinius ar atskirus kapus (sepulchrum particulare, maiorum).

Kapą gali pasistatyti kiekvienas tikintysis, šeima, juridinis asmuo.

Kapo steigėjas gali pažymėti, ką toje vietoje galima laidoti, pvz., tik šeimos narius ar įpėdinius, ar pirmuosius ir antruosius. Tai net praktiška, išnykus kapų padalinimui į šeiminius, įpėdinių ir mišrius.

Kapas steigiamas kapinėse, kurios priklauso parapijai ar kitam kuriam juridiniam asmeniui. Net nesvarbu, ar paskutinysis asmuo savo kapines įsteigė bendrosiomis teisėmis ar specijaliu leidimu. Jei kapas kuriame ne kapinėse, tai jau yra kas kita ir vadinasi kitu vardu, būtent, privatinės kapinės ir t. t.

Kapui įsteigti reikia parapinėse kapinėse vyskupijos tvarkytojo ar jo įgaliotinio ir kitose kapinėse ano juridinio asmens leidimo. Juridinių asmenų vyresnysis gali būti bet koks — aukštesnis ar žemesnis, pvz., vienuolyno namo viršininkas. Atbulai, kapą steigiant parapinėse kapinėse, neužtenka klebono ar bažnyčios rektoriaus leidimo.

Kalbamąjį leidimą duoti reikia raštu. Bet tai tėra veiksmo leistinumui, nes Kodekse I. C. nieko nepasakyta apie priešingų veiksmų netikrumą. Reikalaujama rašto tam, kad reikale būtų galima įrodyti leidimą, ir nesusipratimams išvengti. Mat, žodis greit užsimiršta ir lengvai pasiduoda iškraipomas.

Leidime galima pridėti sąlygų, pvz., ko negalima laidoti ir t. t.

Leidimas duotinas veltui. Bet galima imti mokestį už suvartojamą žemę. Čia pačios žemės neparduodama, bet leidžiama ja naudotis. Tik negalima brangiau imti už jau pašvęsta vietą — nekreipiama akies į kapinių pašventumą, mokestis imamas, lyg vieta būtų nešvęsta. Be to, čia neparduodama ir neperkama teisės laidoti — ji savaime turima.

Kapą galima net kitiems perleisti, išnuomoti, parduoti ir t. t. Tik tam dalykui reikia vietos ordinaro ar jo įgaliotinio ar respektyviai aukščiau kalbėtojo juridinio asmens vyresniojo sutikimo, kuris nebūtinai turi būti raštiškas. Sutikimą galima duoti kartu su leidimu steigti kapą ar vėliau skyrium, atskirais atvejais. Atbulai, čia neįsakyta laikytis bažnytinių turtų alijenacijos (pirkimo, pardavimo, išnuomojimo ir t. t.) normų, pvz., licitacijos. Mat, mūsų atveju Kodeksas I. C. pažymėtai tereikalauja kompetentingo vyresniojo leidimo ir tuo pačiu kapo alijenacija laikoma teisia.

Kapo alijenatorius gali imti mokestį už alijenaciją. Pamatas, kaip ir aukščiau — čia alijenuojama ne pati šventa žemė, vieta, bet jos vartojimas, kurį išimtinę teisę įgyja kitas asmuo. Be to, kapo alijenacijos objektu neina galia laidoti šventoje vietoje, juo eina garbingesnė ir patogesnė laidojimo vieta. Tik alijenacijos mokesčio negalima pakelti už tai, kad kapas pašvęstas. Tai būtų simonija.

5) Kan. 1212: „Be šventų kapinių, galint tebūna padaryta kita taip pat aptverta ir saugojama vieta, kurioje tebūna laidojami tie, kurių nelaidojama bažnytiniu būdu“[40]). Tai nešventos kapinės. Jas įsakyta steigti tose vietose, kuriose būtinai reikia turėti ir turimos šventos kapinės, būtent, kiekvienoje parapijoje. Kitur tik galima jas steigti.

Nešventas kapines steigti galima prie šventų kapinių, kaip įprasta yra Lietuvoje, ir visai skyrium kurioje kitoje vietoje. Pirmasis būdas geresnis ir daugiau sutinka su bažnytinių teisių dvasia — parapijos centralizacija.

Jei nešventų kapinių negalima įsteigti ir turėti skyrium ar atskirų, tai bent pasirūpintina, kad šiaip kapinėse būtų atskirta nepašvęsta vieta. Tos vietos nebūtinai tereikia atverti nuo šventų kapinių. Tik ji turi būti aiškiai pažymėta, pvz., ravu ar medeliais.

Nešventoms kapinėms įsteigti nereikia vyskupijos tvarkytojo ar vietos ordinaro leidimo — Kodekse I. C. neįsakyta.

Ar šiokių ar tokių nešventų kapinių tegalima nesteigti ar neturėti tada, kai negalima. Kodekse I. C. nieko napasakyta apie šio negalėjimo didumą ir kiekį. Tai palikta nutarti klebonui ir, galima sakyti, vyskupijos tvarkytojui, nes paskutinysis yra klebonų prižiūrėtojas ir t. t.

Nešventose kapinėse laidojami tie, kuriuos draudžiama laidoti šventoje vietoje. Tai nekrikštyti katalikų vaikai, vieši ir neatvirtę nusidėjėliai ir t. t. Tose kapinėse iš humaniškumo galima laidoti taip pat nekatalikus krikščionis ir nekrikščionis. Praktikoje jie telaidojami tik tada, kai šioje vietoje nėra jų konfesijos ar pasaulėžiūros kapinių: telaidojama reikale.

Nešventų kapinių pamatas yra tas, kad ne visi net katalikai teturi teisę būti palaidoti šventoje vietoje. Kai kuriems ta teisė atimama už pažymėtas nuodėmes ir nusikaltimus ar jie stačiai yra neverti tos vietos, kaip matysime kitur. Bet Bažnyčia iš geros širdies, artimo meilės ar humaniškumo nenori jų visai atmesti ir ieško išėjimo: vis dėlto laidoja — laidoja atskiroje vietoje ir be bažnytinių iškilmių ar apeigų.

Jei kurioje parapijoje nešventų kapinių nebūtų ir nebūtų galima įsteigti ar turėti, tai nekrikštytus katalikų vaikus ir bet kuriuos katalikus reikėtų laidoti šventose kapinėse. Juk laukan jų nemesi, žvėrims sudraskyti, vanagams ar, kaip daro zoroastrijonys, grifams sulesti nepaliksi — visi turi būti palaidoti. Tik jie čia laidotini, žinoma, be bažnytinių apeigų.

Kapinės steigiamos steigėjo lėšomis. Tai išplaukia iš pačios daiktų prigimties. Todėl parapinės kapinės steigtinos parapijos lėšomis. Bendros kapinės steigiamos visų anų parapijų lėšomis. Jei parapija, kapinių stei-

---

40) „Praeter coemeterium benedictum alius, si haberi queat, sit locus clausus, item et custoditus, ubi ii humentur quibus sepultura ecclesiastica non conceditur.“

gėjas, neturėtų atskirų lėšų, tai laikytinasi kan. 1186, nr. 2-3, būtent, kapinėms steigti lėšas duoda tie, kurie kurioje vietoje taiso bažnyčią.

2. Kan. 1209, § 2 kapinėse kunigų ir dvasiškių kūnams laidoti galint reikia paskirti gražesnę vietą ir atskirti nuo pasaulininkų kapų. Be to, patogiai galint, kunigų laidojimo vietą reikia atskirti nuo kitų žemesnių dvasiškių. Čia norima pagerbti dvasiškius pagal jų laipsnį. Bet šie įsakymai nėra griežti, nes pasakyta: „galint" ir „patogiai galint". Tik pirmesnis įsakymas šiek tiek didesnis, nekaip antrasis.

To paties kanono § 3, lengvai galint, net vaikų kūnams laidoti turėtinos atskiros vietos. Vaikai čia suprantami pakrikštyti, nes nekrikštytų vaikų negalima laidoti šventose kapinėse. Be to, vaikai vadinasi iki septynerių metų amžiaus. Tokia Kodekso I. C. doktrina. Kalbamasis įsakymas taip pat nėra griežtas. Tai rodo žodžiai: „lengvai galint".

Dar pridurtina, kad labai gera kapines išdalinti atskiromis parapijos šeimomis. Tada lengviau išlaikyti kapinių ir laidojimo tvarką ir giminėms maloniau krūvoje ilsėtis ir lengviau tinkamai papuošti savo mylimų, brangių asmenų laidojimo kampelį. Tai lengva padaryti naujose kapinėse.

Net nešventas kapines galint gera padalinti į dvi dalis: viena nekrikštytiems, o antra kitiems.

3. Kan. 1210: „Bet kurios kapinės tebūna iš visų pusių tinkamai aptvertos ir uoliai saugojamos".[41])

Čion įeina net nešventos kapinės.

Taip, bet kurias kapines reikia tinkamai aptverti. Tik nepasakyta, kuo jos aptvertinos. Tai determinuoti palikta dalinėms teisėms ir, joms nieko nesakant, kapinių administratoriams. Šiaip jau kapines galima aptverti mūru, parkaniukais, net ravu apkasti ir t. t. Kapines aptverti reikalauja pati pagarba numirusių ir reikalas jas apsaugoti nuo neprašytų svečių — gyvulių ir t. t.

Be to, kapines reikia uoliai saugoti, kad jų neapvogtų, neišniekintų, nesuteršty ir t. t. Galint gera turėti kapinių sargą.

Kapinės dar yra išpuoštinos. Be kitko, gera jas tinkamai išplanuoti, padaryti takus, apsodinti medžiais, gėlėmis, gėlėms laistyti iškasti šulinį ir t. t. Tuo parodoma neužmirštama širdis ir išreiškiamas gilesnis pagarbos jausmas šios vietos gyventojams. O ir gyvųjų akį veria graži vietelė!

Puošiant kapines, nereikia užmiršti nė dalinių teisių.

Kan. 1211 draudžiama daryti tokius kapų parašus, sakyti panegirikas ir daryti ornamentiką, kurie bet kokiu būdu nesutinka su katalikų tikybos dvasia ir pamaldumu arba pietizmu. Tuo reikalu turi rūpintis vyskupijos

---

41) „Quodlibet coemeterium sit undique apte clausum et caute custoditum".

tvarkytojas, klebonai ir kiti kapinių administratoriai. Vietos ordinaras gali išleisti tam tikrų instrukcijų.

Plačiau kalbant, kapų antraščių visuotinių įstatymų iki šiol dar nebuvo. Bet praktikoje jau nuo pirmųjų amžių krikščionys kapų antraštes visados darė pagal krikščionių tikybos dvasią ir tikėjimą. Gera, kad tai Kodeksas I. C. raštiškai fiksavo.

Laidojimo kalbos turinio, vietos ir laiko atžvilgiais taip pat turi sutikti su visuotinėmis ir dalinėmis bažnytinėmis teisėmis. Be kitko, Konsistorinė Kongregacija 1917 m. birž. mėn. 28 dien. uždraudė sakyti laidojimo panegirikas (elogia funebria) be ordinaro preventivaus ir pažymėto sutikimo, ką ordinaras duodamas gali reikalauti pirma net pristatyti parašytą kalbą. Pamatas — iš panegirikų maža naudos ir tt. Kunigai tik gali sakyti laidojimo pamokslus. Juo labiau pasaulininkai negali (draudžiama) sakyti jokių laidojimo kalbų bažnyčioje, kapinėse ir stačiai bet kurioje šventoje vietoje, nes pasaulininkų kalbas sunku sukontroliuoti ir pasaulininkai dažnai nenuvokia, ką galima ir ko negalima sakyti šventoje vietoje. Aš niekaip negaliu užmiršti vieno pasaulininko trumpos, bet ryškios replikos su pamokslininku Kauno kapinėse, laidojant a. a. garsųjį kompozitorių J. Naujalį, kur pirmasis stačiai pasakė, jog pamokslininkas neteisingai pasakęs vieną dalykėlį. Ne be reikalo per a. a. kan. K. Prapuolenio laidotuves Palangoje griežtai buvo uždrausta sakyti prakalbą Dr. J. Šliupui.

Kalbamajame dalyke man pačiam iš tiesų tikrai patinka garsiojo kardinolo Faulhaber'io žodis: „Mums nereikia jokių laidojimo kalbų. Laidojimo kalbos iš tiesų yra kažkas nekrikščioniško. Kapai yra vieta melstis, ne kalboms sakyti. Bažnyčios maldos ir apeigos yra labiausiai paguodžianti laidojimo kalba".[44])

Visame, galima sakyti, pasaulyje kapinėse įprasta statyti kryžius ir kitus paminklus. Ant jų pažymimi numirusių vardai, pavardės ir pridedamas keletas tinkamų žodžių. Tai gera. Bet griežtai draudžiama ant paminklų dėti masonų emblemas.[45]) Be to, ant kapų kai kame įprasta deginti lemputes ir žvakes ir kapus puošti vainikais. Tai taip pat gera, kaip jau aukščiau kalbėjau.

Apeigų Kongregacija, paklausta, ar ant kapų galima deginti elektrines lemputes, 1922 m. spal. mėn. 30 dien. atsakė teigiamai ir dar pridėjo, kad

---

44) Rufende Stimmen in der Wüste der Gegenwart, Freiburg im Br. 1931, 436: „Da brauchen wir keine Leichenreden. Leichenreden sind eigentlich etwas unchristliches. Das Grab ist der Ort zum Beten, nicht zum Reden. Die Gebete und Gebräuche der Kirche sind die trostvolste Leichenrede".

45) S. C. S. Off., 2 dec. 1840.

tai, kaip ir kapų puošimas gėlėmis, esą gera — tikinčiųjų paguoda ir pareiškimas tikėjimo į kūnų prisikėlimą ir amžinąjį gyvenimą.

4. Dalinės bažnytinės teisės, — Kauno arkivyskupijos sinodas (1934) str. 125: „§ 1 Raginama gražiai ir sistematingai tvarkyti kapines. — § 2. Kapinėse ant paminklų niekas be klebono leidimo negali dėti jokių užrašų". Panevėžio vyskupijos sinodas (1936) § 431: „Šventoriai ir kapinės yra klebonų žinioje ir priežiūroje; taigi jie rūpinasi jų aptvara, švara, estetika ir tvarkymu"; § 432: „Kapinės turi būti uždarytos; be klebonų žinios niekas negali būti jose palaidotas; niekam nevalia jose laikyti prakalbų; niekam neleidžiama statyti paminklų ir ant jų dėti parašų, klebonui jų nepatikrinus".

5. Įsakymas laidoti kapinėse

Kan. 1205, § 1: „Tikinčiųjų lavonai laidotini yra kapinėse, kurios tebūna... pašvęstos".[46]) Be to, to paties kanono § 2 pasakyta: „Bažnyčiose lavonų tenebūna laidojama"...[47]) Tai taip pat įsakyta ir draudžiama Rituale Rom.: „Tikinčiųjų lavonai laidotini yra šventose kapinėse"[48]) ir „Bažnyčiose lavonų tenebūna laidojama".[49])

Šiais įsakymais patvirtinta tai, ko jau seniai mažne visur, visoje Bažnyčioje buvo laikomasi.[50])

Jei dėl kurios priežasties negalima lavono iš karto palaidoti šventose kapinėse ar šventoje vietoje, tai kūnas kame nors laikinai padedamas ar palaidojamas. Tada prie jo galvos pastatytinas kryžius. Kalbamąjį kūną galint reikia ko greičiausiai perkelti į šventą laidojimo vietą ir palaidoti.[51])

Ryšium su draudimu lavonus laidoti bažnyčiose buvo iškilęs abejojimas, ar laidojimas požeminėje bažnyčioje laikytinas laidojimu bažnyčioje. Autentinio Kodekso I. C. Kanonų Aiškinimo Komisija paskelbė: jei požeminė bažnyčia esanti paskirta Dievo kultui, tai tą laidojimą reikią laikyti laidojimu bažnyčioje.[52])

Priedermė lavonus laidoti šventose kapinėse ir draudimas laidoti bažnyčioje yra didelė, nes griežtai įsakyta, respektyviai uždrausta. Ji saisto taip tikinčiuosius, taip kunigus laidotojus.

Bažnyčioje laidoti draudimo išimtys tėra: šv. tėvas, kardinolai, reziden-

---

46) „Cadavera fidelium sepelienda sunt in coemeterio quod... sit benedictum".

47) „In ecclesiis cadavera ne sepeliantur..."

48) Tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 20: „Cadavera fidelium sepelienda sunt in coemeterio rite benedicto".

49) Tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 22: „In ecclesiis cadavera ne sepeliantur".

50) Rašytinės teisės vis dėlto svaresnės.

51) Rituale Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 24.

52) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 16 oct. 1919.

ciniai vyskupai, abatai ir prelatai nullius ir vyriausi valstybių valdovai (personae regales).[53])

Šv. tėvą ir kardinolus galima laidoti bet kurioje bažnyčioje, nes Kodekse I. C. apie juos kalbama be restrikcijos.

Rezidenciniai vyskupai vadinasi tie vyskupai, kurie turi ir valdo savo vyskupiją. Juos taip pat galima laidoti bet kurioje bažnyčioje, nes ir apie juos Kodekse I. C. be restrikcijos kalbama. Tiesa, kan. 1205, § 2 pasakyta: „savo bažnyčioje" (in propria ecclesia). Iš to kai kurie kanonistai išveda, kad rezidencinius vyskupus tegalima laidoti jų katedrose.[54]) Bet ta išvada paremta neteisingu argumentu, nes žodžiai „savo bažnyčioje" padėti po abatų ir prelatų nullius ir visai nesujungti su rezidenciniais vyskupais. Atbulai, į rezidencinius vyskupus neįeina tituliariniai vyskupai ir arkivyskupai. Todėl jų negalima laidoti bažnyčiose; jie laidotini kapinėse. Pasak kai kurių kanonistų, rezidencinius vyskupus bažnyčiose vis dėlto galima laidoti ten, kame įprasta prieš Kodeksą I. C. arba prieš 1918 m., nes tas įprotis nesąs Kodekso I. C. pasmerktas.[55]) Bet Lietuvoje tokio įpročio, rodos, nebuvo ar bent retas tituliarinio vyskupo palaidojimas bažnyčioje negalėjo sudaryti teisaus įpročio.

Abatas nullius vadinasi vienuolyno vyresnysis tos teritorijos, kurią vienuolynas valdo vyskupijos teisėmis. Tokių abatijų ir abatų nullius Lietuvoje nėra buvę ir nėra. Prelatas nullius vadinasi vyresnysis tos teritorijos, kuri yra išimta iš vyskupijų ir tvarkoma vyskupijos teisėmis skyrium. Prelatas nullius dažnai yra vyskupas, bet gali būti ir net yra nevyskupų. Lietuvoje yra Klaipėdos prelatūra nullius. Jos prelatu nullius eina Telšių vyskupas.

Abatus ir prelatus nullius tegalima laidoti jų bažnyčioje, nes kan. 1205, § 2 pasakyta, jog jie laidojami „savo bažnyčioje" (in propria ecclesia). Atbulai, abatų ir prelatų nullius negalima laidoti nesavoje abatijos ir prelatūros bažnyčioje, kurioje kitoje abatijos ar prelatūros nullius bažnyčioje. Juo labiau tai pasakytina apie ne abatijos ar prelatūros bet kurią bažnyčią.

Vyriausi valstybių valdovai — karaliai, prezidentai ir t. t. Tik jie suprastini aktualūs arba mirdami tebeturėjo eiti savo pareigas. Buvę prezidentai ir tt. nebeįeina į šią kategoriją. Vyriausius valstybių valdovus galima laidoti bet kurioje bažnyčioje, nes kan. 1205, § 2 be restrikcijos pasakyta. Atbulai, bažnyčiose negalima laidoti vyriausių valstybės valdovų šeimos narių,

---

53) Kan. 1205, § 2.

54) Pvz.: P. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, Augustae Taurinorum 1922, n. 138; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, Taurini-Romae 1924, III 2 n. 48.

55) Pvz.: P. M. a Coronata, t. p.; H. Insadowski, Prawo kościelne pagrzebowe, 26.

t. y. žmonos ir vaikų, ir jokių giminių. Pamatas yra tas, kad kan. 1205, § 2 jų neįvardyta, o kur norima įimti taip pat prezidentų, karalių vaikus ar kurias gimines, tai Kodekse I. C. pažymėtai pasakyta, pvz., kan. 1557, § 1, nr. 1: „Tik šv. tėvo dalykas yra teisti: — 1°. Tuos, kurie eina vyriausiais tautų valdovais, jų sūnus ir dukteris ir tuos, kurie turi teisę pirmiausia tapti valdovais".[57]) Todėl negalima sutikti su tais, kurie į „vyriaussius valstybės valdovus" laidojimo klausime įima visus pirmosios kartos gentis, gimines[58]).

Šv. tėvą, kardinolus, rezidencinius vyskupus, abatus ir prelatus nullius ir vyriausius valstybių valdovus bažnyčiose laidoti tik galima, bet priedermės, pasak vienų, nėra jokios[59]) ir, pasak kitų, nėra bent griežtos.[60]) Todėl juos taip pat galima laidoti ir kame kitur, pvz., šeiminiuose kapuose, bendrose kapinėse ir t. t. Juo labiau tai pasakytina, kai kame toli mirštama.

Kalbamieji asmenys Kodekse I. C. taksatyviai yra įvardyti. Todėl nieko kito negalima laidoti bažnyčioje. Jei ką kitą, pvz., kurį pasaulininką, vertėtų ar būtų norima palaidoti bažnyčioje, tai reikėtų Apaštališkojo Sosto leidimo. Tik jei sunku būtų kreiptis į Šv. Sostą ir drauge tuoj būtų didelės skriaudos pavojus, tai galėtų dispensuoti arba leisti laidoti ordinaras, t. y. vyskupijos tvarkytojas ar respektyviai vyriausias išimtųjų vienuolių kunigų vyresnysis.[61])

Laidojant bažnyčioje, vis dėlto draudžiama laidoti po altoriaus ir net vieną metrą arčiau nuo altoriaus. Kitaip prie to altoriaus draudžiama laikyti šv. mišias[62]). Be to, karstas turi būti įkastas į žemę ar bent padėtas ant žemės, bet neiškeltas aukščiau už grindis. Tik šv. tėvo karstą galima pakelti kur aukščiau, padėti aukštesnėje vietoje.

Bažnyčioje palaidotiems galima pastatyti paminklus prie sienų ar sienose.

Apeigų Kongregacija, paklausta, ar bažnyčiose ir jų navose, paskirtose Dievo kultui, galima pakabinti lenteles su pavardėmis ir kitais užrašais tų tikinčiųjų, kurių ten nepalaidota ir negalima laidoti kan. 1205, § 2, 1922 m. spalių mėn. 20 dien. atsakė: „Teigiamai", jei tose bažnyčiose iš tiesų ir tikrai laikomos pamaldos. Juo labiau bažnyčioje galima iškabinti kalbamąsias lenteles tų asmenų, kurie ten yra palaidoti.

---

57) „Ipsius Romani Pontificis dumtaxat ius est iudicandi: — 1°. Eos qui supremum tenent populorum principatum horumque filios ac filias eosve quibus ius est proxime succedenti in principatum".

58) Pvz.: P. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, n. 138; H. Insadowski, Pravo kościelne pogrzebowe, 26.

59) Pvz., A. Vermeersch - Creusen I., Epitome iuris canonici, Romae 1925, II², n. 514.

62) Kan. 1202, § 2; Rituale Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 23.

60) Pvz., P. M. a Coronata, t. p.

61) Plg., kan. 81.

6. Kapinių pašventimas

1. Trejopas yra kapinių pašventimas, būtent, iškilmingas, paprastas ir kapo pašventimas. Pirmasis — kai kapinės pašvenčiamos pagal Pontificale Romanum. Čia esminis dalykas — pašventimas penkių medinių kryžių, pastatytų įvairiose kapinių vietose[63]). Antrasis — kai kapinės pašvenčiamos pagal Rituale Romanum. Esminis dalykas — pašventimas vieno medinio kryžiaus, pastatyto kapinių viduryje[64]). Tretysis — kai pašvenčiamas tik vienas kapas pagal Rituale Romanum[65]).

Pirmieji du kapinių pašventimai yra konstitutyviniai (benedictio constitutiva). O konstitutyvinis pašventimas vietą padaro šventą ir išima iš pasaulinės apyvartos. Todėl čia kapinės įgyja šventų vietų teises ir privilegijas ir turi būti tvarkomos šventų vietų normomis. Tretysis pašventimas tėra prašomasis (benedictio invocativa). Todėl tuo būdu pašvęstas kapas pasilieka tos pačios prigimties, jo nepadaroma šventa vieta. Čia tik Dievą prašoma tai vietai dangiškos palaimos ir t. t.

Kan. 1205, § 1 įsakyta laidojamas kapines pašventinti pagal patvirtintas liturgines knygas. Tai taip pat įsakyta Rituale Rom.[66]) Kaip malonu! Net jaukiau atsigulti į amžino atilsio vietą.

Įsakymas pašvęsti laidojamas kapines yra griežtas. Tai didelė priedermė.

Kapines pašvęsti galima iškilmingai ar paprastai. Katruo būdu jos pašvęstinos, Kodekse I. C. ir Rituale Rom. nepasakyta. Todėl tai pasirinkti gali kapinių šventintojas.

Kan. 1206: „§ 2. Jei kame ši Bažnyčios teisė (iš konteksto — teisė turėti savo kapines) būtų sulaužyta ir nebūtų vilimasi, kad sulaužymas bus atitaisytas, tai vietos ordinarai tepasirūpina, kad pasaulinės valdžios kapinės būtų pašvęstos, jei jose laidojamų dauguma būtų katalikai, ir bent jose katalikai turėtų atskirą vietą, pašvęstą, tik sau rezervuotą. — § 3. Jei to dalyko nebūtų galima pasiekti, tai atskiri kapai tebūna atskirais atvejais pašvenčiami apeigomis, įsakytomis patvirtintose liturginėse knygose".[67])

---

63) Pontificale Rom., tit. *De coemeterii benedictione.*

64) Rituale Rom., tit. VIII, c. 29 *ritus benedicendi novum coemeterium.*

65) Rituale Rom., tit. VI, c. 3, *exsequiarum ordo*, n. 12.

66) Rituale Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 24

67) „§ 2. Sicubi hoc Ecclesiae ius violetur nec spes sit ut violatio reparetur, curent locorum Ordinarii ut coemeteria, societatis civilis propria, benedicentur, si, qui in eis condi solent, sint maiore ex parte catholici, aut saltem ut in eis catholici spatium habeant, idque benedictum, sibi reservatum. — § 3. Si ne hoc quidem obtineri possit, toties quoties benedicantur, secundum ritus in probatis liturgicis libris traditos, singuli tumuli".

Šie įsakymai taikinami nenormaliems atvejams. Tik man nesuprantama, kaip galima laužyti tokias nieko dėtas ir šventas katalikų teises!

Privatines kapines pašvęsti tereikia ir užtenka trečiuoju kalbėtuoju būdu — paprastas kapo pašventimas. Bet jas taip pat galima pašvęsti pirmuoju ar antruoju būdu — būdu tikrųjų kapinių pašventimo.[68])

2. Kapines iškilmingai pašvęsti tegali vyskupas.

Rezidencinis vyskupas visados gali tikrai ir nedraudžiamai iškilmingai pašvęsti kapines savo vyskupijoje. Svetimas vyskupas nedraudžiamai pašvęsti tegali, leidus vietos ordinarui.[69]) Tas pats pasakytina net apie kardinolą. Tik nesvarbu, ar kardinolas yra ar nėra vyskupas.[70]) Generaliniam vikarui vyskupui reikia specialaus mandato.[71]) Atbulai, generalinis vikaras nevyskupas visai negali iškilmingai pašvęsti kapinių. Kapitulinis vikaras ir apaštališkasis administratorius gali tą pat, ką ir vietos ordinarai[72]): vyskupas gali pašvęsti, o nevyskupas gali tik kitą vyskupą įgalioti. Abatai ir prelatai nullius vyskupai ir nevyskupai gali iškilmingai pašvęsti kapines. Tik jei jie nebūtų vyskupai ir būtų įsakyta Apaštališkojo Sosto ar vienuolių konstitucijomis, tai pirma turi gauti vyskupo palaiminimą.[73])

Paprastas kunigas kapines iškilmingai pašvęsti tegali, gavęs Apaštališkojo Sosto įgaliojimą ir vietos ordinaro sutikimą[74]). Visai draudžiama iškilmingai pašvęsti kapines skirtingų apeigų vyskupams.[75])

Bet kokių vienuolių kapinės pašvenčiamos paprasta tvarka, kaip ir parapinės kapinės[76]).

Paprastai pašvęsti kapines gali vietos ordinaras. Išimtųjų vienuolių kunigų kapines paprastai pašvęsti gali jų ordinaras, arba aukščiausias vyresnysis. Bet juodu abu gali įgalioti net paprastą kunigą. Be to, visados reikia ordinaro sutikimo.[77])

Kapą pašvęsti gali kiekvienas kunigas.

Ką pasakiau apie tikrųjų kapinių iškilmingą ir paprastą pašventimą, tas pat taikintina privatinių kapinių pašventimui — žiūrima, kuriuo būdu šventinamos, būtent, iškilmingai, paprastai ar kapo būdu.

3. Jei kapinės yra šventoriuje, tai reikia skyrium pašvęsti kapines ir

---

68) Kan. 1208, § 3.
69) Plg. kan. 1155, 1157.
70) Plg. kan. 239, § 1, nr. 20, 1157.
71) Kan. 1155.
72) Plg. kan. 1155, 198, § 1.
73) Plg. kan. 323, §§ 1-2, 294, § 2.
74) Plg. kan. 1147, § 1, 1157.
75) Plg. kan. 1155, § 2.
76) Plg. kan. 1155.
77) Plg. kan. 1156, 1157.

bažnyčią.[78]) Jei kapinės pašvęstos, tai nereikia skyrium pašvęsti kapų ir laidojimo dobių[79]). Atbulai, jei kapinės nepašvęstos, tai kapą ir laidojant duobę reikia pašvęsti[80]). Naują akmeninį kapą visados skyrium reikia pašvęsti. Tai reikia daryti net tada, kai kapinės jau pašvęstos[81]). Pamatas — tik paprastas kapas nesiskiria nuo jau pašvęstų kapinių, arba kartu su kapinėmis pasišvenčia, ko negalima pasakyti apie akmeninį kapą.

4. Iškilmingai arba paprastai pašventus kapines, reikia parašyti protokolą, du egzempliorius. Vienas iš jų siunčiamas vyskupijos kūrijai, o antras saugojamas bažnyčios archyve.[82]) Tai pasakytina net apie išimtųjų vienuolių kunigų ir juo labiau kitų vienuolių kapines, nes kan. 1158 kalbama be restrikcijos.

Kapinių pašventimo protokolai yra įprasčiausi kapinių pašventimo įrodymai. Jei jie prapultų, tai pašventimą vis dėlto galima įrodyti kitais įrodymais, pvz., tikėtinais liudytojais. Jei niekam nėra skriaudos, tai užtenka net vieno tikėtino liudytojo.[83]) Net iš kapinėse pastatyto kryžiaus ar koplyčios galima tikrai spręsti, kad kapinės yra pašvęstos.

Jei tikrai žinomas kapinių pašventimas, tai kapinių negalima iš naujo pašvęsti. Ir kuriems galams tai reikėtų daryti?!

Jei kapinių pašventimu pozityviai abejojama, tai galima pašvęsti „ad cautelam" (atsargai, dėl visa ko). Jei nėra jokių kapinių pašventimo įrodymų, tai kapines galima pašvęsti.[84])

Dar pridurtina, kad suterštų kapinių nereikia iš naujo pašvęsti. Bet apie tai dar kalbėsiu žemiau.

7. Kapinių suteršimas, rekoncilijacija ir eksekracija

1. Kiekviena šventa vieta gerbtina. Be to, šventoje vietoje draudžiama daryti tai, kas nesutinka su jos šventumu. Kai kurie veiksmai net suteršia šventą vietą. Tas suteršimas lotyniškai vadinasi „violatio loci sacri".

Šventos vietos suteršimas įžeidžia vietą, bet neatima jos pašventimo, šventumo — nepadaro eksekracijos.

Suterštoje šventoje vietoje draudžiami kai kurie religiniai veiksmai. Tai juridinis šventos vietos suteršimo padarinys.

---

[78]) S. R. C., Platien., 24 febr. 1896.
[79]) S. R. C., 27 maii 1876.
[80]) S. C. de Prof. Fide, 16 apr. 1862.
[81]) S. R. C., 4 sept. 1880.
[82]) Plg. kan. 1158.
[83]) Plg. kan. 1159, § 1.
[84]) Plg. kan. 1159, § 2.

Kan. 1207 kapines suteršia tie patys veiksmai, kurie suteršia bažnyčią. Taigi jas suteršia tie veiksmai, apie kuriuos kalbama kan. 1172, § 1, nr. 1-4. Tai žmogaus nužudymo nusikaltimas, neteisingas ir gausingas kraujo išliejimas, bedieviški ir nepadorūs veiksmai (impii et sordidi usus) ir palaidojimas netikėlio (infidelis) ar ekskomunikuoto po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo sprendimo.

Taigi, visų pirma, kapines suteršia žmogaus nužudymo nusikaltimas. Nesvarbu, kaip nužudoma, pvz., užmušama, nušaunama, nunuodijama ir t. t. Tik pats nužudymas turi būti norėtas ir kaltas. N o r ė t a s — tyčia padarytas, numatytas ir t. t. K a l t a s — kai už nužudymą žmogaus esi atsakingas. Atbulai, nenorėtas ir nekaltas nužudymas žmogaus čion neįeina. Todėl ne mūsų nužudymas, kai žmogus nužudomas netyčia, žmogų nužudo vaikas ar beprotis. Taip pat nenužudymas — užmušimas žmogaus, teisiai ir teisingai ginantis nuo jo, užpuoliko ant savo ar kito gyvybės ar didesnės vertės turtų ir t. t. Jei žmogų nužudo pasigėręs, tai žiūrėtina, ar jo veiksmai yra atsakingi ar ne. Čia reikia išnagrinėti girtų veiksmų atsakingumą.

Iš įstatymų arba legalinės analogijos į nužudymą čia įeina nusižudymas. Juk jis yra tikras nužudymas žmogaus, savęs. Jis draudžiamas tuo pačiu draudimu: „Neužmušk!"

Antra, kapines suteršia neteisingas ir gausingas kraujo išliejimas.

Kraujas, savaime aišku, suprantamas žmogaus. Atbulai, kas supaisys gyvulių ir kitų kraujo. Tik bloga būtų, jei kas kapines, pvz., paverstų gyvulių skerdykla. Bet ir tai ne kraujo išliejimas, bet „usus sordidus" (nepadorus veiksmas). Tai kitas dalykas.

Neteisingas kraujo išliejimas — kai draudžiamai išliejamas, perleidžiamas. Todėl čion neįeina tas atvejas, kai kraujas pats pasileidžia iš nosies, nekaltos žaizdos, operuotos vietos ir t. t. Taip pat čion neįeina išliejimas kraujo, teisiai ir teisingai ginantis nuo užpuoliko ant savo ar kito gyvybės ar didesnės vertės turtų ir t. t.

Jei vaikai susimuša iki kraujo, tai nėra vietos suteršimo, nes jų mūšis nėra didelis ir atsakingas dalykas. Tai jiems net nelaikoma kažkuo. Atbulai, jei tai padarytų suaugę, tai gali būti suteršimas. Tai priklauso nuo kraujo kiekio.

Kuris kraujo kiekis sudaro gausingą išliejimą? Kodekse I. C. nepasakyta. Tai nutartina atskirais atvejais. Tai padaryti gali kompetentingas bažnytinis vyresnysis, pvz., vyskupijos tvarkytojas, klebonas ir t. t. Tik tikrai nepakenks keletas kraujo lašų, — anot žmonių, dėl biškelio — nėr iš kelio.

Trečia, kapines suteršia bedieviški ir nepadorūs veiksmai. Tai tie visai pasauliniai veiksmai, kurie labai nesutinka su vietos šventumu, pvz., ka-

pinių pavertimas gyvulių laikomąja vieta, mirties bausmės įvykdymas, prietaringas kultas, laikymas kareivių, paleistuvavimas ir t. t.

Ketvirta, kapines suteršia palaidojimas netikėlio ar ekskomunikuoto po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo sprendimo.

Netikėlis čia suprantamas nekrikštytas asmuo, nekrikščionis, pvz., žydas, mahometonis, pagonis ir t. t. Atbulai, čion neįeina katechumenai, nekaltai nesuskubę apsikrikštyti, nes jie šiuo atveju kan. 1239, § 2 prilygsta pakrikštytiems. Be to, čion neįeina nė nekrikštyti katalikų vaikai, nes apie juos nieko nepasakyta bažnytinėse teisėse ir vargu juos galima pavadinti tikrais ar pozityviniais netikėliais, pagonimis ir t. t.[85])

Be to, kapines suteršia palaidojimas tų ekskomunikuotų, kurie susilaukė pasmerkiamojo ar paskelbiamojo sprendimo. Tai tie ekskomunikuoti, kurie yra nubausti pasmerkiamuoju sprendimu (ferendae sententiae) ar pačiu įvykiu yra įkritę į ekskomuniką, ir ta bausmė yra vyskupijos tribunolo paskelbta. Tas pat pasakytina apie vengtinius ekskomunikuotus. Pamatas yra tas, kad vengtinė ekskomunika mažne visados paskiriamai paskiriama ir kas čia pasakyta apie mažesnę bausmę, tas pat taikintina ir tos pačios rūšies didesnei bausmei — jei kapines jau suteršia palaidojimas ekskomunikuoto po pasmerkiamojo sprendimo, tai juo labiau jas turi suteršti palaidojimas vengtinio ekskomunikuoto. Atbulai, palaidojimas šiaipjau ekskomunikuoto, arba pačiu įvykiu užsitraukusio ekskomuniką ir dar nesusilaukusio teisaus bažnytinio teismo paskelbiamojo sprendimo, nesuteršia kapinių.

Kodekse I. C. nepasakyta, kad kapines suteršiąs palaidojimas eretiko ar atskalūno. Todėl negalima sakyti, kad šis palaidojimas savaime suterštų kapines. Eretiko ar atskalūno palaidojimas begali suteršti kapines tada, kai eretikas ar atskalūnas yra ekskomunikuotas pasmerkiamuoju ar paskelbiamuoju sprendimu. Bet kadangi eretikams ir atskalūnams savaime nedaroma tokių sprendimų, tai ir šis atvejas yra nepraktinis.

Kad keturi įvardytieji veiksmai suterštų kapines, turi būti tikri (certi), žinomi (notorii) ir padaryti pačiose kapinėse.[86])

Kalbamieji veiksmai turi būti tikri. Tokie jie turi būti de iure ir de facto. De iure — kai nėra jokio abejojimo, jog jie pagal teises suteršia kapines. De facto — kai neabejojama, jog tiems veiksmams iš tiesų nieko netrūksta, kad suterštų kapines. Atbulai, jei suteršiamaisiais veiksmais de iure ar de facto abejojama, tai nėra kapinių suteršimo.

Suteršiamieji veiksmai turi būti žinomi. Tokie jie turi būti teisių ar įvykio žinojimu (notorii notorietate iuris seu notorii notorietate facti). Pir-

---

[85]) Fr. Wernz-Vidal P., Jus canonicum, IV n. 567 isn. 27.

[86]) Plg. kan. 1172, § 1.

masis atvejas yra tada, kai įvykis pripažintas teismo sprendimu ir tas sprendimas yra įsiteisėjęs ar pats kaltinamasis asmuo teisme prisipažino. Antrasis — kai dalykas yra visuomenei žinomas ir padarytas tokiose aplinkybėse, jog nieku gyvu negalima teisiai išsiteisinti. Čia turi būti žinomi įvykis ir kaltumas. Atbulai, jei įvykis yra slaptas ar tik viešas (publicus), t. y. tikrai nežinoma kaltumo, tai nesuteršiama kapinių.

Veiksmas turi įvykti pačiose kapinėse — ten jis turi visas įvykti. Jei ne pačiose kapinėse įvyko ar jose tik pradėtas, bet nepabaigtas, arba, kaip sakoma, pusė veiksmo teįvyko, tai nesuteršia kapinių. Pvz., jei kas kapinėse peršaunamas ir ten numiršta, tai kapinių suteršimas. Jei kas, stovėdamas kapinėse, nušauna žmogų, stovintį ne kapinėse, tai nėra suteršimo. Jei kas kame kitur sužeistas numirtų kapinėse, tai nesuteršimas. Taip pat nesuteršiama kapinių vien tuo, kai kas sužeidžiamas kapinėse, bet numiršta ne kapinėse, numiršta savo namuose, ligoninėje, net prie pat kapinių. Tik jei šiuo atveju kapinėse daug kraujo išbėgtų, tai šiuo atžvilgiu susiterštų kapinės. Tokios kazujistikos gyvas galybes galima prilasyti.

Tesuteršiamos iškilmingai ar paprastai pašvęstos kapinės, nes iškilmingas ir paprastas pašventimas vietą tepadaro šventą — konstitutyvinis pašventimas. Atbulai, nesusiteršia napašvęstos kapinės ir savotiškai pašvęstas kapas, nes tas pašventimas vietos nepadaro šventos — nėra konstitutyvinis. Taip pat mišrių kapinių nesuteršia palaidojimas netikėlio ar bet kurio ekskomunikuoto, nes kitaip kan. 1206, § 2 būtų leidžiama pašvęsti kapines, nors būtų numatoma, kad kapinės tuo būdu dažnai būsiančios suteršiamos.

Jei suteršiama bažnyčia, tai tuo pačiu dar nesusiteršia kapinės, ir, atbulai, jei suteršiamos kapinės, tai tuo pačiu nesusiteršia bažnyčia, nors jos yra sujungtos krūvoje.[87])

Suterštose kapinėse draudžiama laidoti tikinčiuosius. Draudžiama, iki kapinės apvalomos.

2. Kas suteršia kapines, tas nusikalsta ir vietos ordinaras turi jį nubausti pagal nusikaltimo didumą tinkamomis bausmėmis ir vad. interdiktu „ab ingressu ecclesiae".[88]) Paskutinysis yra asmeninis dalinis interdiktas. Apie jį kan. 2277 pasakyta: „Interdikte ab ingressu ecclesiae glūdi draudimas bažnyčioje laikyti šventas apeigas ar jose dalyvauti ir bažnytiniu būdu būti palaidotas; bet jei būtų dalyvaujama, tai neįsakyta pašalinti

---

[87]) Kan. 1172, § 2.

[88]) Kan. 2329.

nei palaidojus iškasti lavoną“[89]). Čia draudžama bažnytiniu būdu laidoti apytikriau taip šventose kapinėse, taip bažnyčioje.[90])

Be to, kan. 2328: „Kas išniekintų mirusių lavoną ar kapą vogimui ar kuriam kitam blogam tikslui, tas tebūna nubaustas asmeniniu interdiktu, pačiu įvykiu tenustoja šlovės ir dvasiškis, be to, tebūna deponuotas“[91]).

3. Suterštas kapines reikia ko greičiausiai apvalyti. Tai rekoncilijacija. Kitaip, kaip sakiau, negalima jose laidoti tikinčiųjų.

Į kapinių rekoncilijaciją įeina tos tikybinės apeigos, kuriomis suterštoms kapinėms atitaisomas šventumo įžeidimas ir tuo pačiu iš naujo leidžiama laidoti tikinčiuosius.

Kapinių rekoncilijacija nėra naujas kapinių pašventimas, nes jų suteršimas, kaip jau sakiau, visai neišdildo jų šventumo.

Kodekse I. C. neįsakyta kurių atskirų kapinių rekoncilijacijos dėsnių, bet reikia laikytis bažnyčios rekoncilijacijos normų.[92]) Išimtis — ekskomunikuoto lavono iškasimas, apie ką kalbėsiu žemiau.

Kapines apvalyti tegalima tada, kai tikrai žinomas jų suteršimas. Jei abejojama suteršimu, tai apvalyti galima atsargai (ad cautelam). Bet tai neįsakyta[93]).

Jei kapinės būtų suterštos, palaidojant ekskomunikuotą ar netikėlį, tai prieš rekoncilijaciją reikia iškasti jo lavoną. Tai darytina, jei galima be didelės negerovės.[94]) Jei be didelės negerovės negalima iškasti kalbamojo lavono, tai jis paliekamas ir stačiai apvalomos kapinės.

Kokia čia didelė negerovė suprantama, Kodekse I. C. nepasakyta. Tai nutarti palikta kapinių rekoncilijatoriui. Didelės negerovės pavyzdžiu gali eiti: pasaulinės valdžios draudimas, seni laikai, negalėjimas atskirti lavono, didelė skriauda Bažnyčiai ar kapinių administratoriui ir t. t.

Lavonui iškasti vis dėlto reikia gauti vietos ordinaro leidimą. Be to, čia taip pat nereikia užmiršti valstybinių įstatymų.

Iškastą lavoną reikia išgabenti iš kapinių ir paskui palaidoti nešventoje vietoje.

---

89) „Interdictum ab ingressu ecclesiae secumfert prihibitionem ne quis in ecclesia divina officia celebret vel eisdem assistat aut ecclesiasticam sepulturam habeat; si autem assistat, non est necesse ut expellatur, nec, si sepeliatur, oportet ut cadaver amoveatur“.

90) P. Malakauskis, Baudžiamosios teisės[2], Kaunas 1934, nr. 100.

91) „Qui cadavera vel sepulchra mortuorum ad furtum vel alium malum finem violaverit, interdicto personali puniatur, sit ipso facto infamis, et clericus praeterea deponatur“.

92) Kan. 1207.

93) Plg. kan. 1174, § 2.

94) Plg. kan. 1175 ir 1242.

Iškilmingai pašvęstas kapines apvalyti gali tas, kas gali tuo būdu jas pašvęsti. Todėl išimtųjų vienuolių kunigų kapines rekoncilijuoti gali aukščiausias jų vyresnysis, o kitas kapines vietos ordinaras. Be to, juodu gali įgalioti bet kurį kunigą[95]).

Dideliame ir greitame reikale, negalint paprastu būdu kreiptis į ordinarą, kapines apvalyti gali net bažnyčios klebonas ar rektorius, kuriam priklauso kapinės, ir specijalus kapinių kapelionas ar administratorius kunigas. Jei kapinės priklauso kelioms parapijoms, tai kalbamuoju atveju apvalyti gali kiekvienas tų parapijų klebonas. Kai dideliame ir greitame reikale kapines apvalo kapinių klebonas, kapelionas ar rektorius, tai paskiau reikia pranešti ordinarui, atsieit, vyskupijos tvarkytojui ar respektyviai aukščiausiam išimtųjų vienuolių kunigų vyresniajam pagal kapinių rūšį[96]).

Paprastai pašvęstas kapines apvalyti gali jų klebonas, kapelionas, rektorius ir net, bent spejamų jų sutikimu, bet kuris kunigas[97]).

Suterštas kapines apvalyti reikia pagal patvirtintas liturgines knygas. Ir tai, jei kartu suteršta konsekruota bažnyčia ir su ja sujungtos iškilmingai pašvęstos kapinės, tai apvalytinos pagal Pontificale Rom.[98]) Vanduo turi būti specijaliai pašvęstas. Jį pašvęsti gali rekoncilijatorius. Jei tik bažnyčia ar kapinės kalbamuoju atveju iškilmingai tepašvęstos, tai apvalant laikytis galima pirmojo atvejo būdo ar atskiros bažnyčios ir kapinių įsakytos formos. Jei kalbamoji bažnyčia ir kapinės paprastai pašvęstos, tai apvalytinos pagal Rituale Romanum[99]).

Jei tesuterštos iškilmingai pašvęstos kapinės, tai apvalytinos pagal Pontificale Romanum[100]). Tai pasakytina net tada, kai rekoncilijacijos apeigas atlieka paprastas kunigas. Jei paprastai pašvęstos kapinės suterštos, tai apvalytinos pagal Rituale Romanum.[101]) Šiuo atveju užtenka paprastai pašvęsto vandens[102]).

4. Kodekse I. C. nieko nepasakyta apie kapinių eksekraciją. Iš įstatymų arba legalinės analogijos vis dėlto galima sakyti, jog kapinės eksekruojasi arba nustoja pašventimo tuo pačiu būdu, kur ir bažnyčia. Be kitko, kapinės eksekruojasi, kai vietos ordinaro leidimu apverčiamos pasauliniams reikalams, pvz., namams statyti, dirvoms ir t. t. Tuo atveju galint lavonus

---

95) Kan. 1176, § 2, 1156.

96) Plg. kan. 1176, § 3.

97) Plg. kan. 1176, §1.

98) Tit. *De ecclesiae et coemeterii reconciliatione.*

99) Tit. VIII, c. 28, *ritus reconciliandi ecclesiam violatam quae fuerit tantummodo benedicta.*

100) Tit. *De reconciliatione coemeterii sine ecclesiae reconciliatione.*

101) Tit. VIII, c. 30. *ritus reconciliandi coemeterium violatum.*

102) Plg. kan. 1177.

ar jų dalis reikia perkelti į kitą vietą. O vietos ordinaras gali aną dalyką leisti tais pačiais atvejais, kuriais tai gali padaryti su bažnyčia. Be kitko, reikia laikytis bažnytinių turtų alijenacijos reikalavimų[103]). Be to, kapinės eksekruojasi, taip pakitėjus kapinėms, jog jos visai pakeičia savo išvaizdą ir nebetinka savo tikslui, paskyrimui, pvz., per žemės drebėjimą, ko Lietuvoje, žinoma, nėra. Tas pat pasakytina apie tą atveją, kai pasaulinė valdžia kapines neteisiai pasisavino ar uzurpavo ir apvertė savo ar kitų pasauliniams tikslams, leido statyti miestą, padarė gatves ir t. t. Atbulai, kapinės nesieksekruoja, išnaikinus net visus kryžius, nes paskutinieji nesudaro esminės kapinių dalies, tėra priedas.

8. Kapinių neliečiamumas

Šventos kapinės turi neliečiamumo privilegiją.

Visų pirma, pašvęstos kapinės, kaipo šventa vieta, yra laisvos nuo pasaulinės valdžios ir jose Bažnyčia gali laisvai atlikinėti savo jurisdikcijos veiksmus[104]). Be kitko, Bažnyčia kapinėse laisvai gali sakyti pamokslus ir t. t. Čion valstybės organai nieku būdu negali kištis, reikalauti pasiaiškinti, atsakyti ir t. t.

Toliau, pašvęstose kapinėse draudžiami tie veiksmai, kurie nesutinka su vietos šventumu. Tai ne tik bedieviški ir nepadorūs, bet net visai pasauliniai reikalai, pramonė, licitacija, sutarčių sudarymas, pasauliniai spektakliai, koncertai, šiaipjau pasauliniai susirinkimai ir posėdžiai, puotos, pasaulinė muzika, nakvojimas, kariuomenės ar policijos įsistiprinimas, sėjimas javų, ganymas gyvulių ir t. t.

Dar toliau, kan. 1214: „§ 1. Negalima be ordinaro leidimo iškasti bet kurį lavoną, bet kame bažnytiniu būdu palaidotą. — § 2. Ordinaras niekados teneleidžia, jei lavono negalima tikrai atskirti nuo kitų kūnų[105]).

Pamatas yra tas, kad palaidojimo vieta yra amžino atilsio vieta ir nejudinti palaidotų kūnų reikalauja pati pagarba numirusių: tebūna jiems lengva pilkoje žemelėje!

Iškasti lavoną tegalima dėl teisingos priežasties. Tokios priežasties pavyzdžiu gali eiti reikalas padaryti velionies mirimo priežasties ekspertyzą arba autopsiją, norėjimas kūną pervežti į savo kraštą ar mylimą tėvynę, anatominės studijos ir t. t. Ką padarysi — reikalas.

---

103) Kan. 1530-1536.

104) Plg. kan. 1160.

105) „§ 1. Nullum cadaver perpetuae sepulturae ecclesiasticae ubivis traditum exhumare licet, nisi de licentia Ordinarii. — § 2. Ordinarius licentiam numquam concedat, si cadaver ab aliis corporibus certo discerni requeat".

Bažnytiniu būdu amžinai palaidotam lavonui iškasti iš šventos vietos reikia vyskupijos tvarkytojo ar respektyviai aukščiausio išimtųjų vienuolių kunigų vyresniojo leidimo. Jo reikia net tada, kai lavonas iškasamas pasaulinėse pašvęstose kapinėse, nes kan. 1214, § 1 pasakyta „bet kame" (ubivis). Greitame reikale ir nebesant laiko kreiptis į ordinarą, pasak kai kurių kanonistų, užtenka net suponuojamo leidimo[106]). Bet čia taip pat laikytinasi dalinių teisių.

Ordinaro leidimo užtenka gauti žodžiu, bet geriausia raštu.

Atbulai, ordinaro leidimo nereikia iškasti lavonui, palaidotam nebažnytiniu būdu ar nešventose kapinėse, nešventoje vietoje. Taip pat jo nereikia iškasti lavonui, kame nors laikinai palaidotam, pvz., karo ar epidemijos metu paprastoje ar tam tikroje vietoje ir t. t.

Jei kūną norima iškasti prieš beatifikavimą ar velionies paskelbimą šventu, tai laikytinasi specijalinių normų[107]).

Iškasant lavonus, taip pat laikytinasi valstybinių įstatymų.

Galop, šventos kapinės seniau, kaip jau kalbėjau, turėjo prieglaudos privilegiją (ius asyli). Apie tą privilegiją Kodekse I. C. nieko nebepasakyta. Todėl šiandien kapinės visuotinėmis bažnytinėmis teisėmis nebeturi „ius asyli". Bet tai nereiškia, kad su į kapines patekusiais nusikaltėliais būtų galima kaip norint elgtis. Ne, ir čia reikia atsižvelgti vietos šventumo ir negalima daryti tai, kas nesutinka su ta vieta, pvz., negalima peršauti, užmušti, kraujo išlieti ir t. t.

Lietuvos konkordate pripažįstamas visas kapinių neliečiamumas, nes str. VI pasakyta: „Laidojami bažnyčių, koplyčių ir kapinių neliečiamumas, tačiau išskiriant tokius atvejus, kada būtų pavojaus visuomenės saugumui"[108]).

Be to, L. konkordato str. XVI kapinės yra laisvos nuo valstybinių mokesčių.

P a s t e b ė j i m a s. — Ant kapinių galima ir kartais reikia mesti interdiktą. Tai dalinis vietinis interdiktas.

Ant kapinių mesti interdiktą gali šv. tėvas, rezidencinis vyskupas, kapitulinis vikaras, apaštališkasis vikaras ir abatas ir prelatas nullius. Atbulai, to

---

[106]) Pvz.: P. M. a C o r o n a t a, De locis et temporibus sacris, n. 151; H. I n s a d o w s k i, Prawo kościelne pogrzebowe, 73.

[107]) Plg. B e n e d i c t u s XIV, Doctrina de servorum Dei beatificatione, IV 2 c. 22.

[108]) „L'immunité des églises, des chapelles et des cimetières est assurée, sans que cependant la sécurité publique ait à en souffrir".

daryti negali generalinis vikaras ir vienuolių vyresnieji.

Kapinių interdiktas liečia visas jose pastatytas koplyčias. Atbulai, jis neliečia bažnyčios, sujungtos su kapinėmis.

Interdiktuotose kapinėse negalima tikinčiųjų laidoti su bažnytinėmis apeigomis. Bet be bažnytinių apeigų galima laidoti dvasiškius ir pasauliininkus[109]). Tas pat pasakytina apie bendrą vietinį interdiktą[110]).

9. Valstybiniai įstatymai

„Žemės reformos įstatymu", § 18g kapinėms duodama žemės.[111])

„Laidojimo ir mirties priežasčių registracijos taisyklės":

„§ 1. Numirėliai, taip pat gimę negyvi laidojami kapinėse. Laidoti kitose vietose be atskiro Vidaus Reikalų Ministerijos leidimo draudžiama"[112]).

Be to, „Lavonų iškasimo ir pervežimo taisyklės":

„§ 1. Mirusių neapkrečiamomis ligomis lavonai gali būti iškasami pervežti, nežiūrint palaidojimo laiko; mirusių apkrečiamomis ligomis lavonai gali būti iškasami pervežti ne anksčiau kaip per 6 mėnesius nuo jų palaidojimo dienos.

§ 2. Karstas iškasamas, prižiūrint gydytojui, kuris privalo turėti visas reikalingas priemones, reikalui esant, medicinos pagalbai darbininkams ir kitiems asmenims suteikti...

§ 5. Kapas, iš kurio išimamas karstas, reikia užpilti žeme paeiliui su gesytomis kalkėmis.

§ 6. Atliekant darbą pašaliniai žmonės neprileidžiami.

§ 7. Pabaigus darbą, darbininkai gydytojo nurodymu turi dezinfekuoti savo rankas, įrankius ir kitus daiktus, kurie buvo prisilietę ištraukto iš kapo karsto".[113])

„Žemės mokesnių įstatymu" kapinės yra laisvos nuo valstybinio mokesčio[114]).

---

109) Kan. 2270, 2271, nr. 2.
110) Kan. 2272, § 2.
111) „Vyriausybės Žinios", 83 (1922) eil. 721.
112) „Vyriausybės Žinios", 277 (1928) eil. 1782.
113) „Vyriausybės Žinios", 241 (1926) eil. 1570.
114) „Vyriausybės Žinios", 141 (1923) eil. 1019.

II. LAVONŲ KREMACIJA

1. Apibrėžimas ir padalinimas

1. Žodis „kremacija" sudarytas iš lotyniško „cremare" (sudeginti) ir etimologiškai reiškia sudeginimą. Todėl galima jį stačiai vadinti lavonų deginimu. Kai kurie lavonų kremaciją vadina lavonų incineracija.[1]) Tai reiškia lavono pavertimą pelenais.

Lavono kremacijos atveju mirusio kūnas ne laidojamas žemėje ar kame kitur, bet deginamas, sudeginamas. Deginamas primitiviniu būdu — ant laužo. Deginamas moderniškai — tam tikroje 1 000° C karšto oro krosnyje, kuri vadinasi krematorija. Tai nesvarbu. Dažniausiai visas lavonas sudeginamas ir paverčiamas pelenais. Kartais atskiriamos kai kurios kūno dalys, pvz., nebuvo deginama Romoje piršto, kai kuriose tautose galvos kiaušo. Kartais lavonas tik paverčiamas anglimi, apdeginamas, išdžiovinamas ir t. t. Tai vis dėlto lavonų kremacija.

Lavonai deginami paprastai, be jokių iškilmių ir iškilmingai, su tam tikromis ceremonijomis.

Šiandieninių krematorijų krosnis kūrenama apie 3 val. ir tada jau tinka darbui. Lavonas tokioje iškūrentoje krosnyje sudeginamas per $1^1/_2$ val.

Suaugusio žmogaus sudeginto lavono pelenų lieka 2—3 kg. Tai tik kaulų pelenai. Kitų kūno dalių pelenai, būdami lengvi, išlekia pro dūmtraukį.[2])

Sudeginto lavono pelenai supilami į indus, vad. kapsulas (Vokietijoje), urnas. Paskui įprastai laidojami. Laidojami Vokietijoje atskirose kapinėse (štai vėl kapinės!) ar vad. kolumbarijose arba balandinėse, t. y. tam tikrose urnų salėse, kurių sienose yra padirbti urvai, panašūs į balandines, iš čia pats žodis „kolumbarija" ar „balandinė" sudarytas. Be to, lavonų pelenai kartais stačiai išbarstomi ar supilami į vandenis, upę, pvz., Indijoje. Išdžiovinti lavonai taip pat kur nors padedami, pvz., Vidurinės Afrikos ir Pietinės Amerikos indėnai juos įsiuva į žvėrių kailius ir pakabina aukštuose medžiuose. Kartais net kanibališkai sunaikinamos apdegintos lavono dalys ir t. t.

---

[1]) Pvz., A. Jurgeliūnas ir C. Ravensbergas, Lavonų incineracija: „Vytauto Didžiojo Universiteto Medicinos Fakulteto darbai", Kaunas 1934, II 1, 1 psl.

[2]) Žr. A. Jurgeliūnas ir C. Ravensbergas, t. p., 16.

2. Lavonų kremacija skirstytina:

1) P r i m i t i v i n ė ir š i a n d i e n i n ė. Tai pareina nuo deginimo būdo.

2) T i k r a ir n e t i k r a — pagal tai, ar lavonas sudeginamas ar tik apdeginamas, sudžiovinamas ir t. t.

3) V i s i š k a ir n e v i s i š k a. Pirmoji yra tada, kai sudeginamas visas lavonas. Antroji — kai ne visas lavonas tesudeginamas.

4) P a p r a s t ą ir i š k i l m i n g ą.

2. Istorija

Jau senokai deginami lavonai. Bet kuomet tai iš tiesų pradėta daryti, tikrai nežinoma. Nėra tikrų įrodymų, kad lavonai būtų buvę deginami paleolitinėje eroje. Tikrai težinoma, kad tai jau buvo neolitinėje eroje, labiausiai senojoje Palestinoje ir Dniepro ir Dniestro kraštuose. Vėlesnėje neolitinėje eroje lavonų kremacija jau labai paplito. Senojoje bronzos eroje ji sumažėjo, naujoje bronzos eroje vėl atgijo ir iš naujo sumažėjo geležies eroje.

Lavonus degino labiausiai nekultūringos Šiaurinės Azijos, Australijos ir Vidurinės Amerikos tautos. Lavonų kremacija rečiau tebuvo Pietinės Amerikos tautose ir visai jos nebuvo aukštoje Inka kultūroje.

Istoriniais laikais prieš Kr. vienos tautos lavonus laidojo, kitos degino ir dar kitos laidojo ir degino.

Lavonus degino germanai nuo bronzos eros, keltai, indai, japonai ir vėlesni graikai. Tas pat pasakytina apie slavus. Tą įprotį jie paėmė iš Azijos.

Romėnai senovėje lavonus laidodavo. Tai liudija P l i n i u s S e n i o r, kuris rašo: „Senovės romėnai lavonus nedegindavo; buvo laidojama žemėje".[3]) Diktatoriaus S u l l a lavonas pirmasis buvo sudegintas. Tai padaryta tam, kad konsulo C. Mariaus sekėjai jo neišniekintų. Bet tas įvykis jaudina net Ciceroną, kuris su pagarba primena „seniausią laidojimo būdą, nes kūnas sugrąžinamas žemei ir taip palaidotas lyg motinos uždangalu apsupamas".[4]) Vėliau romėnai lavonus tai laidodavo, tai degindavo. Tai matyti iš „XII tabularum" įstatymo, kurio tab. X § 1 pasakyta: „Numirusio žmogaus tenebūna mieste nei laidojama nei deginama".[5])

Romėnai visuotinai pradėjo deginti lavonus tik imperatorių laikais.

---

[3]) Historia nat., VII 44: „Ipsum cremare non fuit apud romanos veteris instituti; terra condebantur".

[4]) De legibus, IV n. 22: „antiquissimum sepulturae genus; redditur enim terrae corpus, et ita locatum et situm quasi operimento matris obducitur".

[5]) „Hominem mortuum in urbe ne sepelito, neve urito".

Kristaus atėjimo laikais romėnai taip pat vien degino lavonus. Tai liudija Tacitus, kuris rašo, jog Nerono žmonos Poppėjos kūnas buvęs ne romėnų įpročiu sudegintas, bet balzamuotas ir įdėtas į karstą. Štai jo žodžiai: „Kūnas ne romėnų įpratimu ugnimi sunaikintas, bet svetimų karalių įpročiu išteptas kvepalais ir į Julijų kapą nuneštas".[6]) Tą pat tvirtina Tertulijonas.[7])

Senovės graikai lavonus laidojo ir degino, o vėliau, kaip jau sakiau, vien degino.

Kūnus tik laidojo kinai,[8]) babiloniečiai, asiriečiai,[9]) persai[10]) ir egiptiečiai. Apie paskutiniuosius garsiai tebekalba nuostabios piramidės. Be to, kūnus laidojo žydai ir izraelitai. Tai, be kitko, matome iš Šv. Rašto S. ir net N. Įstatymų. Pvz., Atk. 21, 22—23: „Kuomet žmogus bus nusidėjęs taip, kad jis reikia nubausti mirtimi, ir kada pasmerktas mirti jis bus pakartas ant kartuvių, jo lavonas nepasiliks ant medžio, bet bus palaidotas tą pačią dieną"; Jon. 19, 40—42: „Juodu (Juozapas iš Arimatėjos ir Nikodemas) paėmė Jėzaus kūną ir aprišo jį marškomis su kvepalais, kaip buvo žydų paprotys laidoti. Toje vietoje, kame jis buvo prikaltas ant kryžiaus, buvo daržas, darže gi naujas kapas, kuriame niekas dar nebuvo paguldytas. Tenai juodu paguldė Jėzų dėl žydų Prisirengimo dienos, nes kapas buvo arti". Žydai ir izraelitai tik išimtinais atvejais už didžiausius nusikaltimus pasmerkdavo sudeginti.[11]) Be to, jie lavonus kartais degindavo per karą, kad kūnai nebūtų išniekinti ir nekiltų kurių ligų.[12])

Atkreiptina akis dar į tai, kad lavonų deginimas kilo pirmiausia nomadinėse tautose iš praktinių motyvų ir kažkokio pietizmo. Dalykas yra tas, kad šios tautos bijojosi savo tautiečių kūnus palikti pamestoje vietoje ir tuo būdu atiduoti juos į priešų rankas. Lavonų su savimi nesiveši. Todėl jie ir degindavo numirėlius, o pelenus pasiimdavo su savimi. Iš klajojančių tautų lavonų deginimą paėmė jų užkariautos tautos. Paėmė lyg kažką „moderniška"(!). Be to, primitivinės kultūros tautos bijodavosi numirėlių, ir visai sunaikindavo lavonus. Vėliau lavonų deginimą daug pa-

---

6) Annales, XVI 6: „Corpus non igni abolitum, ut romanus mos, sed regum externorum consuetudine, differtum odoribus conditur, tumuluque Juliorum infertur".

7) De anima, c. 51; De resurectione carnis, c. 1, žr. Migne, Patrologia Latina, 2, 841.

8) Kinuose kūnus deginti privertė budizmas.

9) Tik kai kuriais laikotarpiais babiloniečiai ir asiriečiai buvo pradėję deginti lavonus.

10) Persuose lavonų deginimas — retenybė.

11) Plg. Kun. 20, 14; Joz. 7, 15 ir 25.

12) Plg. 1 Kar. 31, 12—13; Kun. 20, 14 ir 21, 9; Am. 6, 10. Atkreiptina akis dar į tai, kad 2 Kron. 16, 14 ir 21, 19 ir Jer. 34, 5 kalbama ne apie kūnų, bet apie žolių deginimą laidojant.

veikė graikų filosofų mokslas, kad žmogaus siela esanti ugninės prigimties ir todėl ugnis sielai padedanti išsilaisvinti, išeiti iš kūno, ją apvalanti ir vedanti į aukštesnės egzistencijos formą.[13]) Pridėsiu dar tai, kad lavonų deginimą pripažįsta indiškas bramanizmas ir jo paveiktas budizmas.[14]) Net romėnai lavonus degindavo religiniais sumetimais, savotišku tikėjimu į pomirtinį gyvenimą.

Krikščionys nuo pat pirmųjų dienų laidojo numirėlių kūnus ir griežtai draudė lavonų kremaciją. Dėl paskutiniojo dalyko jų priešai dažnai net tyčia darydavo nemalonumų šioje srityje. Be kitko, per persekiojimą krikščionių jie nekartą sudegindavo kankinių kūnus ir jų pelenus išbarstydavo ar supildavo į upę.[15])

Lengva Bažnyčiai buvo su tais krikščionimis, kurie atvirto iš žydų, nes paskutinieji ir pirma buvo jau įpratę kūnus laidoti. Kiek sunkiau Jai buvo su tomis tautomis, kurios pirmiau degino lavonus. Bet ir joms Bažnyčia griežtai įsakė numirusių kūnus laidoti.

Krikščionims veikiant, ilgainiui net nekrikščionių tautos ima laidoti savo lavonus. Pvz., Theodosius'o laikais lavonai buvo ir deginami ir laidojami.[16]) Bet po 40 metų jau mažne niekame nebebuvo deginama. Tai liudija M a c r o b i u s (V amž.): „Nors mūsų amžiuje nebėra jokio įpročio deginti mirusių kūnus"...[17])

Bažnyčia, kaip jau anksčiau kalbėjau, nuo pat pradžių lavonus laidojo. Iš antros pusės, pasak M a r c u s M i n u t i u s F e l i x (III amž.), jau pirmaisiais amžiais griežtai atmetė lavonų kremaciją.[18]) Tai vėliau padarė taip pat pasaulinė valdžia. Pvz., K a r o l i u s D i d. užkariautiems saksams 785 m. išleido šį įsakymą: „Jei kas pagonių įpročiu sudegintų numirusio kūną ir jo kaulus paverstų pelenais, tebūna nubaustas mirti".[19]) Ilgainiui Europoje lavonų deginimas visai išnyko ir bėjo didesne bausme, pvz., deginamos buvo raganos.

Veikiant renesansui ir humanizmui nuo XVII amž. pradėta rūpintis atgaivinti senovės lavonų deginimą. Fridricho Did. tetos Sofijos Bayreuth lavonas bene pirmasis iš šių laikų sudegintas.

---

[13]) Žr. K. A l g e r m i s s e n, Leichenverbrennung: „Lexikon für Theologie und Kirche", Freiburg im Br. 1934, VI² 465.

[14]) Islamas yra visai priešingas lavonų deginimui.

[15]) E u s e b i u s, Historia ecclesiastica, V c. 1.

[16]) C. 6, *de sepulchris violatis,* IX, 17.

[17]) De Saturn., VII c. 7: „Licet urendi corpora defunctorum usus nostro soeculo nullus sit".

[18]) Octavius, c. 34, žr. M i g n e, P. L., 3, 267.

[19]) C. I. H e f e l e, Conciliengeschichte, III² 636: „Si quis corpus defuncti hominis, secundum ritum paganorum, flamma consumi fecerit, et ossa eius ad cinerem redegerit, capite puniatur".

Prancūzijos revoliucijos metu buvo stengtasi išleisti kūnų kremaciją ir panaikinti kapines. Net vieną numirėlį minia 1794 m. nuvilko į Marso lauką Paryžiuje ir sudegino. Iš čia nubangavo vilnis į kitus kraštus ir jos šlamesys paplito įvairiose vietose, bet greit vis dėlto nutilo.

1850 m. lavonų kremacijos klausimas atgijo Vokietijoje. Iš čia jis persimetė į Italiją, Angliją ir kt. Italijoje masonai smarkiai griebėsi lavonų kremacijos propagandos. Atidarant Vatikano susirinkimą, masonų tarptautinis kongresas Neapolyje 1869 m. nutarė gyvai propaguoti lavonų kremaciją, kaipo priemonę katalikų Bažnyčiai išnaikinti. Šia kryptimi jie ir toliau varė savo darbą. Tuo pačiu metu įkurta neviena kremacijos platinimo draugija, pvz., Anglijoje, Italijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje ir kt. Daryti tautiniai ir tarptautiniai kremacijos kongresai ir t. t. Kremacijos reikalu bombarduotos valstybių valdžios ir parlamentai ir t. t. Visur daugiausia dirbo, veikė masonai. Jiems padėjo liberalai, marksistai ir t. t. Krematorijos įkurtos 1874 m. Frd. Siemens'o fabrike Dresdene (provizorinė naujoviška krosnis), 1876 m. — Milane, 1878 m. — Gotha (Vokietijoje), 1882 m. — Anglijoje, 1886/87 m. — Paryžiuje ir t. t.

XIX amž. lavonų kremacija visai atslūgo Italijoje ir Prancūzijoje, bet pakilo Vokietijoje. Šiandien iš Europos kraštų daugiausia krematorijų ir daugiausia lavonų sudeginama Vokietijoje. 1934 m. joje buvo 105 krematorijos (viename Berlyne 3 krematorijos) ir sudeginta apie 650.000 asmenų. Šiame krašte kai kur daugiau sudeginama, nekaip laidojama, pvz., 1928 m. Berlyne. Apskritai, Vokietijoje sudeginama mažne tiek pat, kiek visoje Europoje, o Berlyne tik truputį mažiau už Ameriką. Kitų kraštų krematorijų 1934 m. statistika: Austrijoje — 5, Čekoslovakijoje — 9, Šveicarijoje — 20, Rumunijoje — 1, Danijoje — 7 (Kopenhagoje — 3), Švedijoje — 8, Norvegijoje — 5, Suomijoje — 1, Anglijoje — 20 (Londone — 5), Holandijoje — 1, Prancūzijoje — 5 (labai maža sudeginama), Belgijoje — 1, Italijoje — 27 (mažne visai tuščios, nes lavonų deginimas — labai didelė retenybė), Jugoslavijoje — 1, Rusijoje — 1 (1929 m. įkurta Maskvoje; sudeginama tik 17,25% miesto gyventojų, iš kurių 70% sudeginta valstybės valdžios įsakymu),[20]) Pietinėje Afrikoje — 1, Pietinėje Amerikoje — 1 ir Australijoje — 2.[21])

Lietuviai pagonys lavonus laidojo ir degino ant laužo, o sudegintų lavonų pelenus taip pat laidojo. Lietuvių lavonų deginimą S. Daukantas šiaip aprašo: „Atvežus nabaštiką ant kapų, padėjo į šiaudinę lovą ir pakėlė ant malkinę lygiai karės žirgą, seidoką, vylyčias, ragotinę, kardą ir kalaviją,

---

[20]) Leichenverbrennung: „Fels", 2 (1934-1935), 70-73.

[21]) K. Algermissen, Leichenverbrennung: „Lexikon für Theologie und Kirche", VI² 466.

padargą, ir, ugnį po malkine sukūrus, degino... Tankiai žmona savo vyriškio gailėdamos lygiai su savo nabaštiku degino... Sugruzdus nabaštikui, supylė pelenus į molinę ar akmeninę indą, ir tenai segeles, auskarus, žiedus, karolius, aukso retežius, senovės pinigus ir kitus brangius daiktus sudėjusys, ant galo pastatė ją į kapus".[22]) Klaipėdos krašte lavonai nuo geležies iki pirmųjų krikščionijos amžių buvo deginami, o pirmaisiais krikščionijos amžiais jų deginimas išnyko. Prūsai iš naujo pradėjo deginti lavonus VI amž., o Klaipėdos krašto gyventojai IX amž. Nuo IX—XII amž. čia lavonai taip laidojami, taip deginami.[23]) Šiam perijodui taip pat priklauso Prišmončių kapinės (tarp Kretingos ir Palangos). Jos, tur būt, yra kuršių. Prišmončių kapinėse rasta 50 kapų su sudegintais kūnais, 22 laidojimo vietos ir 17 ypatingų apeigų kapų (ar vien daiktai palaidoti ar lavonų liekanos visai išnyko).[24])

Lietuviai krikščionys jau tik laidojami. Todėl ir S. Daukantas rašo: „Paskesniuose dar laikuose, jau krikščionimis tapusys, nebedegino nabaštikų, bet į žemę laidojo, pridėdamys kardą ar kirvį, moteriškosioms varpstę ir kuodelį, midaus plėšką ir vakartį, ant galo parišusys po kaklo nabaštikui į raiščio kertę piningų įmezgė ant kelio".[25]) Bet kartais buvo išsiveržiama iš bendros ir teisios taisyklės ir lavonai deginami. Su tuo buvo kariaujama. Todėl ir 1249 m. kryžočių ordino ir Prūsų sutartimi prūsai turėjo išsižadėti mirusių deginimo.

Neseniai V. D. Universiteto Medicinos Fakultetas įsteigė krematoriją mokslo reikalams. Joje sudegintas vienas Latvijos pilietis 1936 m. bal. mėn. 6 dien. pažangiųjų studentų sąjungos narys stud. L. Šulčys (kitų atiduotas sudeginti) ir 1936 m. liep. mėn. 14 dien. senovės lietuvių tikybos sekėjas J. Gediminas Beržanskis Klausutis savo prašymu.

Pasak laisvamanių laikraščio „Laisvoji Mintis", 1 (1936) 8: „„Vienas laisvamaniams atstovaująs daktaras (J. Šliupas — P. M.) yra kreipęsis į Vytauto D. U-to medicinos fakultetą, prašydamas leisti naudotis anatomijos instituto krematoriumu laisvamanių bendruomenės mirusiųjų narių kremacijai. Medicinos fakulteto taryba, peržiūrėjusi prašymą, atsakė, kad anatomijos instituto krematoriumas yra skiriamas kitam reikalui, tačiau pačią lavonų sudeginimo idėją pripažino tikslinga mediciniškai sanitariniu atžvilgiu ir mano, kad esąs jau pribrendęs viešojo krematoriumo steigimo Lietuvoje reikalas (!)". Pasak to paties laikraščio 7-8 (1936) 12: „Medicinos

---

[22]) Lietuvių būdas, 189—190.

[23]) V. Nagevičius, Prišmončių milžinkapis: „Naujoji Romuva", 8 (1932), 183—184.

[24]) V. Nagevičius, t. p., 2 (1932) 37, plg. 50 (1931) 1200.

[25]) T. p., 192.

fakulteto statybos komisija, kuri rūpinasi naujos Kauno miesto ligoninės statyba, pakeitė statybos projektą taip, kad bus paskirta speciali patalpa Kauno krematoriumui. — Šiuo krematorium pagal tam tikras taisykles už tam tikrą mokestį galės naudotis visi Lietuvos piliečiai savo artimiems palaidoti".

Siaučiant lavonų deginimo audrai, Bažnyčia negalėjo užmerkti akių ir būti kurčia — negalėjo nieko neregėti, nieko negirdėti. Ne; Ji kartkartėmis pasmerkė lavonų kremaciją ir už kūnų deginimą išleido tam tikras bausmes. Čia daugiausia kalbėti teko Oficijos Kongregacijai, kuri kremacijos reikalu išleido dekretus 1886 m. geg. mėn. 19 dien., 1886 m. gruod. mėn. 15 dien., 1892 m. liepos mėn. 27 dien. ir 1926 m. birž. mėn. 19 dien.

3. Draudimas

1. Lavonų kremacija draudžiama net apaštališkosiomis paduotosiomis teisėmis[26]).

Be to, lavonų deginimas draudžiamas bažnytinėmis teisėmis. Ir tai:

1) Draudžiama pati lavonų kremacija. Apie tai, be kitko, kan. 1203, § 1 stačiai parašyta: „Pasmerkta yra jų (kūnų) kremacija"[27]), o Oficijos Kongregacija 1926 m. birž. mėn. 19 dien. sako: „Kasdien, kaip pranešta, vis labiau įsivyraujant lavonų deginimui kai kuriuose kraštuose, pamynus po kojų priešingus Apaštališkojo Sosto paaiškinimus ir įsakymus, ši Šv. Oficijos Kongregacija, patvirtinus Šv. Tėvui, laiko savo priederme į tai iš naujo ir labiau atkreipti viso pasaulio vietos ordinarų akis, kad kai kurių vietų toks didelis piktanaudojimas nesutvirtėtų ir kitur nepaplistų. — Visų pirma, kadangi nevienas, net katalikas nesigėdi lyg vieną iš svarbiausių šiandieninio, kaip sako, pasaulinio progreso ir higienos mokslo dalyko girti tą barbarišką įprotį, visai prieštaraujantį ne tik krikščioniškos, bet taip pat natūralios mirusių kūnų pagarbos jausmui ir nuo pat pradžių nuolatinei Bažnyčios disciplinai, tai ši Šv. Kongregacija didžiausiai ragina krikščionių Ganytojus sau pavestas sielas visokiais būdais apšviesti, jog krikščionių priešai lavonų deginimą giria ir propaguoja tam, kad, po trupučiuką atitraukus žmones nuo mirties atsiminimo ir užgesinus kūnų iš numirusių prisikėlimo viltį, būtų patiestas kelias materijalizmui. Taigi nors lavonų deginimą, neabsoliučiai blogą, nepaprastais atvejais dėl tikros ir didelės visuomeninės priežastis būtų galima leisti ir iš tiesų būtų leidžiama, bet, apskritai, ir lyg bendra taisykle jam fiziškai ar morališkai padėti yra, aišku, nedora ir pik-

---

[26]) S. Many, De locis sacris, 211; P. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, n. 131.

[27]) „Reprobata eorumdem cremationе".

tinąs dalykas ir todėl labai draudžiama. Todėl šv. tėvai daug kartų ir paskučiausiai Kodeksas I. C. (kan. 1203, § 1) teisingai jį (lavonų deginimą) pasmerkė ir smerkia".[28])

Kadangi lavonų deginimas pasmerktas, tai draudžiama yra ginti ir bet kokiu būdu propaguoti net pačią jo idėją, doktriną, propagandą. Toliau, draudžiama steigti lavonų krematorijas, leisti įstatymo ar dekreto keliu jas steigti; draudžiama bet kuriose krematorijose deginti lavonus ar leisti tai daryti. Dar toliau, draudžiama įsakyti, žodžiu, raštu ar testamentu pareikšti norą, kad mirus kūnas būtų sudegintas. Todėl ir Oficijos Kongregacija, paklausta: „Ar galima įsakyti savo ar kitų kūną sudeginti?", 1886 m. geg. mėn. 19 dien. atsakė: „Negatyviai".[29]) Kan. 1203, § 2: „Jei tai būtų įdėta sutartyje, testamente ar kitame bet kuriame akte, tai tebūna laikoma lyg neįdėta":[30]) draudžiamos sąlygos — jokios sąlygos. Ir dar toliau, kan. 1203, § 2: „Jei kas bet kaip įsakytų savo kūną sudeginti, tai draudžiama įvykdyti"[31]). Tai bloga. O bloga vykdyti visados draudžiama.

2) Draudžiama yra dėtis į tas draugijas, kurių tikslas yra išplatinti numirusių kūnų deginimą, nes tai prisidėjimas prie draudžiamų dalykų ir Oficijos Kongregacija, paklausta: „Ar galima įsirašyti į draugijas, kurių tikslas yra išplatinti žmonių lavonų deginimą?", 1886 m. geg. mėn. 19 dien. at-

---

[28]) „Cadaverum cremationis praxi nonnullis in regionibus, posthabitis iteratis Sedis Apostolicae in contrarium declarationibus atque ordinationibus, in dies, ut relatum est, invalescente, ne tam gravis abusus, ubi iam obtinuit, confirmetur aliove extendatur, Suprema haec Sacra Congregatio Sancti Officii muneris sui esse ducit locorum per orbem Ordinariorum hac super re attentionem denuo instantiusque, probante Smo Domino Nostro, exscitare. — Et primo quidem, quum non pauci, etiam inter catholicos, barbarum hunc morem, nedum christianae sed et naturalis erga defunctorum corpora pietatis sensui constantique Ecclesiae, inde a primis eius initiis, disciplinae plane repugnantem, veluti unum e potioribus hodierni, ut aiunt, civilis progressus scientiaeque valetudinis tuendae meritis celebrare non dubitent; haec eadem Sacra Congregatio christiani gregis Pastores quam vehementissime hortatur ut concreditas sibi oves omnimodis edocendas curent hoc reapse consilio a christiani nominis hostibus cadaverum cremationem laudari ac propagari ut, animis a mortis consideratione speque corporum resurectionis paulatim aversis, materialismo sternatur via. Quamvis igitur cadaverum crematio, quippe non absolute mala, permitti queat et revera permittatur; communiter tamen ac veluti ex regula ordinaria eidem operam vel favorem praestare, impium et scandalosum ideoque graviter illicitum esse nemo non videt; meritoque proinde a Summis Pontificibus pluries, novissime vero per recens editum Codicem iuris canonici (can. 1203, § 1) reprobatum fuisse ac reprobari".

[29]) „An licitum sit mandare ut sua aliorumve corpora comburantur? ...*Negative*".

[30]) „Quae si adiecta fuerit contractui, testamento aut alii cuilibet actui, tamquum non adiecta habeatur".

[31]) „Si quis quovis modo mandaverit ut corpus suum cremetur, illicitum est hanc exsequi voluntatem".

sakė: „Neigiamai, ir jei draugijos būtų masonų sektos skyriai, tai užsitraukiamos bausmės, jiems išleistos“[32]).

3) Apie lavono deginimo bendrininkus tepasako pati Oficijos Kongregacija. Ji, paklausta: „3. Ar, pvz., krematorijos gydytojai, valdininkai ir darbininkai, gali prisidėti prie lavonų deginimo, įsakydami ir patardami ar stačiai padėdami? Ar tai galima bent tada, kai daroma reikale ar didelei negerovei išvengti? — 4. Ar tuo būdu bendrininkaujantiems galima teikti sakramentus, jei nenorėtų liautis bendrininkavę ar tvirtintų negalį to atsisakyti?“, 1892 m. liep. mėn. 27 dien. atsakė: „Į 3. Niekados negalima formaliai bendrininkauti įsakant ar patariant. Bet kartais galima toleruoti materijalinį bendrininkavimą, jei tik: 1. kremacija nebūtų masonų sektos išpažinimas; 2. joje nebūtų nieko, kas savaime, stačiai ir vien išreikštų katalikų doktrinos atmetimą ir sektos patvirtinimą; 3. ir nebūtų matyti, jog katalikai valdininkai ir darbininkai verčiami ar kviečami, samdomi katalikų tikybai pažeminti, išniekinti. Tačiau nors šiais atvejais jie būtų paliktini in bona fide, bet visados yra įspėtini, kad neturėtų intencijos bendrininkauti kremacijoje. — Į 4. Atsakyta aukščiau ir tebūna laikomasi 1886 m. gruod. mėn. 15 dien. trečiadienio dekreto“.[33])

Pasakyta „Atsakyta aukščiau“ — elgtinasi taip pat, kaip ir su įsakiusiais savo kūną sudeginti, apie ką tuoj kalbėsiu. Kas parašyta ką tik minėtajame dekrete, žr. žemiau.

Draudžiama bažnytiniu būdu laidoti tuos, kurie įsakė ar pareiškė valią, norą, pageidavimą savo lavoną sudeginti ir to dalyko prieš mirdami pažymėtai ar bent įsaistytai neatšaukė.

Nesvarbu, kokiu būdu kalbamąjį dalyką išreiškė, pvz., sutartimi, testamentu, raštu, žodžiu, net gestu ir bet kaip kitaip.

---

[32]) „An licitum sit nomen dare societatibus, quibus propositum est promovere usum comburendi honinum cadavera?... *Negative, et si agatur de societatibus massonicae sectae filialibus, incurri poenas contra hanc latas*“.

[33]) „3. Utrum liceat cadaverum cremationi cooperari, sive mandato ae consilio, sive praestita opera, ut medicis, officialibus, operariis in crematorio inservientibus? Et utrum hoc liceat saltem si fiat in quadam necessitate, aut ad evitandum magnum damnum? — 4. Utrum liceat taliter cooperantibus ministrare sacramenta, si ab hac cooperatione desistere norunt, aut desistere non posse affirmant? — R...

Ad 3. Numquam licere formaliter cooperari mandato vel consilio. Tolerari autem aliquando posse materialem cooperationem, dummodo: 1. Crematio non habeatur pro signo protestativo massonicae sectae; 2. nec aliquid in ipsa contineatur quod per se, directe atque unice exprimat reprobationem catholicae doctrinae et approbationem sectae; 3. neeque constet officiales et operarios catholicos ad opus adigi vel vocari in contemptum catholicae religionis. Ceterum quamvis in hisce casibus relinquendi sint in bona fide, semper tamen momendi sunt ne cremationi cooperari intendant. — Ad 4. Provisum in praecedenti; et detur decretum *feriae IV, 15 Decembris* 1886“.

Atvejas yra tas, kai numirėlis įsakė ir t. t. sudeginti savo lavoną, bet to dalyko iš tiesų neįvykdyta[34]), pvz., nėra ir negauta krematorijos, pasaulinė valdžia neleido, velionies šeima, draugai, artimieji nenori susitepti moraline dėme ir t. t.

Kalbamuosius asmenis bažnytiniu būdu laidoti, be kitų, 1880 m. gruod. mėn. 15 dien. uždraudė Oficijos Kongregacija ir tai atkartojo Kodeksas I. C. Paskutiniojo kan. 1240 parašyta: „§ 1 Nustoja bažnytinių laidotuvių, nebent jei prieš mirdami būtų parodę kuriuos atgailos ženklus:.. 5°. Kurie būtų įsakę savo kūną sudeginti".[35])

Be to, draudžiama bažnytiniu būdu laidoti tuos, kurie atšaukė lavono kremacijos norą, bet to dalyko tikrai nežinoma, t. y. atšaukimo negalima įrodyti jokiu raštu, tikėtinais liudytojais ir t. t. Pamatas yra tas, kad išorinėje srityje kiekvienas įvykis turi būti teisiai žinomas, ir plg. Oficijos Kongregacijos 1926 m. birž. mėn. 19 dien. raštą, kurį tuoj cituosiu panašiu reikalu.

Juo labiau negalima bažnytiniu būdu laidoti tų, kurie Oficijos Kongregacijos 1926 m. birž. mėn. 19 dien. šiaip nupasakojami: „Aišku, labai klysta tie, kurie iš to, kad numirėlis tebegyvendamas įprastai atlikinėjęs kurį tikėjimo veiksmą ar paskutinę gyvenimo valandą gal atšaukęs blogą valią, laiko nedraudžiamu už jį prie kūno laikyti įprastas bažnytines egzekvijas (mišias ir t. t.), nors jis paskui pagal paties numirėlio dispoziciją būtų sudegintinas. Pamatas — kadangi apie tą spėjamą atšaukimą nieko tikro negali būti žinoma, tai, aišku, jis išorinėje srityje negali turėti jokios vertės"[36]).

5) Kurių kalbamųjų asmenų negalima bažnytiniu būdu laidoti, už tuos taip pat negalima laikyti laidojimo pamaldų, bet kurių egzekvinių viešų, giedotinių ir net skaitytinių mišių, pvz., devintinių, metinių ir t. t. Draudžiama net skambinti varpais mirus ir t. t. Tai jau 1892 m. liepos mėn. 27 dien. uždraude Oficijos Kongregacija, kuri, paklausta: „Ar už tuos, kurių kūnai sudeginti ne be jų kaltės, galima viešai ar bent privačiai laikyti mišias

---

34) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 10 nov. 1925.

35) „§ 1. Ecclesiastica sepultura privantur, nisi ante mortem aliqua dederint poenitentiae signa: ...5°. Qui mandaverint suum corpus cremationi tradi".

36) „Valde autem longe a veritate abesse, evidenter, dicendi sunt qui, ex speciosa ratione quod aliquem religionis actum defunctus, dum viveret, exercere solitus esset vel quod ultimo vitae momento pravam voluntatem forte retractare potuerit, licitum censent exsequias ecclesiasticas eidem, praesente cadavere, de more persolvere, licet hoc postea, ex propria ipsius defuncti dispositione, sit igni tradendum. Quum enim de hac coniectata retractione nihil certo constare queat, nullam ipsius in foro externo rationem haberi posse palam est".

ir taip pat priimti fundacijas?", atsakė: „Dėl viešų šv. mišių negatyviai; dėl privatinių teigiamai".[37]) Be to, kan. 1241 pasakyta: „Ką draudžiama bažnytinu būdu laidoti, už tą taip pat negalima laikyti bet kurių egzekvinių mišių, net metinių, ir kitų viešų laidojimo pamaldų".[38]) Už anuos asmenis begalima privačiai melstis ir, pašalinus papiktinimą, privačiai laikyti mišias.

6) Oficijos Kongregacija. 1926 m. birž. mėn. 19 dien. pasakė: „Vargu bereikia pažymėti, jog visais tais atvejais, kuriais negalima už numirėlį laikyti bažnytinių laidojimo pamaldų, taip pat draudžiama jo pelenus bažnytiniu būdu palaidoti ar bet kaip laikyti šventose kapinėse; jie kan. 1212 padėtini yra atskiroje vietoje. Jei pasaulinė valdžia, būdama nebičiuliškai nusiteikusi Bažnyčiai, prievarta reikalautų priešingo, tai suinteresuoti kunigai tenesiliauja kiek galėdami priešintis šiam tikram Bažnyčios teisių laužymui ir, tinkamai užprotestavę, visai tenedalyvauja tuose dalykuose"[39]).

7) Draudžiama šiaip jau ir net ligoje teikti sakramentus, pvz., atleisti nuodemes, duoti komuniją ar viatiką ir duoti paskutinį patepimą, tiems, kurie atsisako atšaukti savo valią sudeginti kūną, nes Oficijos Kongregacija, paklausta: „Ar galima teikti mirštančiųjų sakramentus tiems tikintiesiems, kurie nepriklauso masonų sektai ir paveikti ne jų principais, bet kitais motyvais, įsakė mirus sudeginti savo kūną, jei to įsakymo nenorėtų atšaukti", 1892 m. liepos mėn. 27 dien. atsakė: „Jei įspėti atsisako, tai neigiamai. Įspėjimui padaryti ar praleisti tebūna laikomasi taisyklių, išdėstytų rimtų autorių, kreipiant akį labiausiai į papiktinimo išvengimą"[40]).

2. Lavonų kremacija draudžiama štai dėl ko:

1) Kūnų laidojimas labai tinkamai padeda priminti ir giliai į žmogaus širdį įdiegti daug krikščionių tikybos tiesų. Tai labiausiai pasakytina

---

37) „Utrum liceat pro fidelibus, quorum corpora non sine eorum culpa cremata sunt, Missae sacrificium publice offerre, vel etiam privatim applicare, itemque fundationes ad hunc finem acceptare?... Circa publicam S. Missae applicationem, negative; circa privatam, affirmative".

38) „Excluso ab ecclesiastica sepultura deneganda quoque sunt tum quaelibet Missa exsequialis, etiam anniversaria, tum alia publica officia funebria".

39) „Vix vero notatu dignum videtur, omnibus hisce in casibus in quibus non licet pro defuncto funebria ecclesiastica celebrare, ne licere quidem eius cineres sepultura ecclesiastica donare vel quomodocumque in coemeterio benedicto asservare; sed ad praescriptum canonis 1212 in separato loco esse reponendos. Quodsi forte civilis loci auctoritas, Ecclesiae infensa, vi contrarium exigat, ne desint sacerdotes ad quos spectat, qua par est animi fortitudine, huic apertae Ecclesiae iurium violationi obsistere, emissaque congrua protestatione, ab omni abstineant interventu".

40) „Utrum liceat sacramenta morientium ministrare fidelibus, qui massonicae sectae non adhaerent, nec eius ducti principiis, sed aliis rationibus moti, corpora sua post mortem cremari mandarunt, si hoc mandatum retractari nolint?... Si moniti renuant, negative. Ut vero fiat vel omittatur monitio, serventur regulae a probatis auctoribus traditae, habita praesertim ratione scandali vitandi".

apie sielos nemirtingumo ir kūnų iš numirusių prisikėlimo dogmas. Atbulai, lavonų deginimas aptemdo ir nuo žmogaus akių uždengia šias svarbias ir brangias tiesas. Šiandieniniai lavonų kremacijos sekėjai, sudegindami kūnus, nori parodyti, kad su mirtimi visa baigiama. Be to, lavonų kremacija nutolsta nuo reikšmingo Kristaus pasakojimo apie kviečių grūdą, kuris jei „nekris į žemę ir nebus apmiręs, jis pasilieka vienas; jei gi jis bus apmiręs, jis neša daug vaisiaus“[41]). Lavonų kremacija taip pat nesutinka su didžiojo apaštalo, šv. Povilo, pasakymais: „Taip ir mirusiųjų prisikėlimas. Sėjamas gendąs kūnas kelsis negendąs. Sėjamas negarbėje, kelsis garbėje. Sėjamas gyvulinis kūnas, kelsis dorinis kūnas“;[42]) „Mūsų gi ilgesys yra danguje. Iš ten taip pat mes laukiame Išganytojo mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus. Jis pakeis mūsų žemumo kūną, padarydamas jį panašų į savo skaistumo kūną ta jėga, kurią jis gali taip pat visa sau pavergti“.[43]) Lavonų kremacija negimininga yra nė Šv. Rašto Pradžios knygai, kurioje pasakyta: „Savo veido prakaite tu valgysi duoną, iki nesugrįši į žemę, iš kurios esi paimtas“[44]).

2) Pats Kristus buvo palaidotas. Todėl laidojimas krikščionį padaro panašų į Kristų. Kaip tai šventa ir brangu!

3) Lavonų kremacija draudžiama net apaštališkosiomis teisėmis, kaip sakiau aukščiau. Tos teisės dėl savo autoriteto ir senumo visados turi būti respektuojamos[45]).

4) Kūno deginimas yra per žiaurus dalykas. Jis nesutaikinamas su prigimta pagarba numirusių. Todėl kiekvieno širdis natūraliai ir instinktiviai purtosi, vien pagalvojus apie tą baisybę. Reikia būti pagadintos prigimties, kad tai atrodytų aukso obuolys. Be to krikščionys žino, jog jų kūnas yra Dievo bažnyčia, Šv. Dvasios gyvenimas.[46]) Jų kūnas yra pašvęstas šv. sakramentais, labiausiai komunija. Kiekvieno kūnas palaidotas dar kelsis iš numirusių. Todėl mes krikščionių kūnams jaučiame tam tikrą antagamtinę pagarbą, kas taip pat nesutaikinama su lavonų kremacijos beširidiškumu.

5) Kaip malonu ir kilnu nueiti pas mylimo asmens, širdies žmogaus kapą ir prie jo paties pasvajoti, kad jis po sunkių gyvenimo darbų, nuolatinių rūpesčių ir kartais karčių kančių ilsisi žemėje ir laukia prisikėlimo iš numirusių! Kur eisi kremacijos atveju? Pas krosnį... brrr — pragaru atsiduoda!

---

41) Jon. 12, 24—25.
42) 1 Kor. 15, 42—44.
43) Pilyp. 3, 20—21.
44) 3, 19.
45) P. Malakauskis, Bažnytinių teisių šaltiniai, Kaunas 1931, nr. 14.
46) 1 Kor. 6, 19—20.

6) Prieš lavonų kremaciją kalba teisminė medicina. Žymūs kriminalistikos ir teisminės medicinos atstovai atmeta lavonų kremaciją. Tai jie daro dėl to, kad kremacija tuoj sunaikina mirties įrodymus, visus kūno sužalojimus, nusikalstamųjų veiksmų pėdsakus. Todėl daug nusikaltėlių gali išvengti nupelnytos bausmės ir nevienas nekaltai įtariamas asmuo amžinai palikti su neteisinga dėme. Taip, iš nesudeginto lavono kur kas lengviau ištirti nunuodijimą. Juo labiau iš sudeginto kūno nieko nebesužinosi net apie tuos nusikalstamuosius veiksmus, kurie palieka neišdildomų kūno sužalojimo žymių, pvz., mušimo, sulaužymo kaukolės ar kaulų, nušovimo, pasmaugimo ir t. t. Iš lavono galima konstatuoti taip pat numirėlio asmens tapatybę, amžių, fizinus trūkumus, abortus ir t. t. Iš atkasto lavono galima išspręsti gyvybės apdraudimo rekompensatos teisminius kivirčus. Ir šiaip jau teisių apsaugai svarbu turėti ko daugiausia įrodomosios medžiagos. Kremacija sunaikina visą įrodomąją medžiagą. Ugnis sunaikina net visus organinius nuodus. Pelenuose neberasi, pvz., nei strichnino, nei morfijumo, nei ciano vandens rūkšties (Blausäure). Pelenuose nebesuseksi, iš kur į kūną buvo patekęs aršenikas ir kiti neorganiniai nuodai, varys ir t. t. Lavonus atkasti iš tiesų dažnai reikia ir iš jų daug susekama nusikaltimų. Pvz., Vokietijoje 1892—1903 m. iš palaidotų lavonų susekta 17 nusikaltimų[47]), o pasak „Das Neue Reich", 9 (1931) 179, per paskutiniuosius 30 m. — apie 200 nužudymų ir kitų nusikaltimų. Jei šie lavonai būtų sudeginti, tai kiek daug visuomenės atmatų būtų išvengę nupelnytos bausmės ir gal toliau sėkmingai būtų varę savo visuomenę drumstantį darbą. Tam dalykui apšviesti, mano galva, gali tikti įvykis, kuris „Lietuvos Aide", 356 (1936) 6, šiaip aprašytas: „Š. m. sausio 7 d. Juodelių km., Grinkiškio valsč., buvo rastas šulinyje prigėręs Jonas Dapkus. Jo lavonas buvo palaidotas ir byla, nesant nusikaltimo įrodymų, buvo nutraukta. — Prieš kurį laiką šioje apylinkėje paplito kalbos, kad Dapkus buvęs nužudytas ir nužudyme žmonės pradėjo įtarti Dapkaus žmonos meilužį Kazį Turkų. Turkus, Dapkų palaidojus, po 1 savaitės persikėlė gyventi pas Dapkienę ir su ja iki šiol gyveno. — Šiuo metu byla atnaujinta, iškasus Dapkaus lavoną, padarytas naujas skrodimas bei analizas, kurių daviniai greitu laiku paaiškės. — Žmogžudyste įtariamas Kazys Turkus sulaikytas ir padėtas į kalėjimą. Vedamas stropus tardymas".[48])

Be to, kadangi lavonų kremacija paslepia visus kūno sužalojimus ir

---

[47]) J. Lammeyer, Feuerbestattung: „Staatslexikon", Freiburg im Br. 1926; I [5] 1840 — 1841.

[48]) Kiek tokių faktų net Lietuvoje!

nusikaltimo pėdsakus, tai čia nevieną piktos minties žmogų nebegali nuo nusikalstamųjų darbų žingsnių sulaikyti baimė, kad žmogaus nužudymo žymės galinčios jį išduoti. Pasak išgarsėjusio Hans'o Gross'o: „Tereikia (nusikaltėliui) 48 val. drebėti — ir žinoma, kad visas pavojus praslinko; kai deginamosios krosnis dangtis uždaromas, tada jis tikrai lengviau drįsta ką nužudyti".[49]) Iš tiesų, jei lavonas deginamas, tai įkišai jį į ugnį — ir nusiplovei kruvinas rankas. Tą dalyką, šią realybę įrodo įvykis, kuris „Lietuvos Naujienose", 131 (1936), šiaip aprašytas: „Londone pradėta svarstyti garsi byla Daratos Uodingem, kuri turi savo sanatoriją ir Ronaldo Selivano, jos meilužio, kurie kaltinami nunuodiję dvi senutes: 90 metų Luizą Begelej ir jos dukterį 60 metų Adą. — Abi moterys sirgo chroniškomis ligomis. Jos atsigulė į Daratos Uodingem sanatoriją. Sanatorijos savininkė sužinojus, kad tos dvi moterys turi turtą viso apie 1500 sv. sterlingų, pasiūlė joms padaryti sutartį: sanatorija išlaikys abi moteris nemokamai visą jų gyvenimą. Mirus motinai, turtas pereina dukteriai, o mirus dukteriai palikimą jau gauna sanatorijos savininkė. Tokia sutartis buvo pasirašyta. Po penketo dienų mirė motina, o dar po savaitės mirė ir duktė. — Abiejų moterų testamentuose buvo parašyta, kad jos prašo savo kūnus sudeginti. Motinos kūnas buvo sudegintas, bet mirus dukteriai policija jau nebedavė leidimo kūną sudeginti. Buvo padarytas lavono skrodimas ir paaiškėjo, jog ji nunuodyta didele doza morfijaus. Darata Uodingem turėjo prisipažinti, kad nunuodijo abi moteris ir tyčia prikalbėjo jas, kad testamentuose įneštų punktą apie kūno sudeginimą. Ji jau pradžioje sumanė abi moteris numarinti".

Tiesa, prieš kremaciją kiekvieną lavoną galima apžiūrėti. Tai kai kuriais atvejais daryti įsakoma net valstybiniais įstatymais. Bet šis bendras apžiūrėjimas būtų nepakeliamas ir negali būti tikslus, nuodugnus ir t. t. Taigi.

7) Lavonų deginimo sekėjų tikslas yra nekrikščioniškas. Mat, kremacijos sekėjai bažnytiniame laidojime ir jo apeigose aiškiai mato būsiančio amžinojo gyvenimo simbolį, išreiškimo tikėjimo į kūnų prisikėlimą ir t. t. Jie, sudegindami kūną, nori parodyti, kad miręs, ilgesnę ar trumpesnę šio gyvenimo kelionę pabaigęs žmogus visai išnyksta, visai liaująsis egzistavęs bet kokia forma. Be to, kremacijos sekėjai, degindami lavonus, dar skyrium nori iš pasaulio pašalinti šiandienines tikybines laidojimo apeigas (O jos iš tiesų yra gražios, išspūdingos, reikšmingos). Juk ne be reikalo aukščiau minėtasis tarptautinis masonų kongresas Neapolyje nutarė gyvai propaguoti lavonų kremaciją, kaipo priemonę katalikų Bažnyčiai sutriuškinti. Dar pridėsiu,

---

[49]) Žr. J. Lammeyer, Feuerbestattung: „Staatslexikon", I[5] 1841: „Hat einer bloss 48 Studen zu zittern u. weiss, dass alle Gefahr vorbei ist, wenn der Deckel des Verbrennungsofens sich geschlossen hat, dann wagt er gewiss leichter den Mord zu begehen".

kad lavonų kremacija, net jos apaštalų manymu, drauge yra netikėjimo ir materijalizmo išpažinimas, kas aiškiai prieštarauja katalikų Bažnyčiai. Todėl ir Oficijos Kongregacija, kaip jau rašiau, 1926 m. birž. mėn. 19 dien. ragina tikinčiuosius „apšviesti, kad krikščionių priešai lavonų deginimą giria ir propaguoja tam, kad, po trupučiuką atitraukus žmones nuo mirties atsiminimo ir užgesinus kūnų iš numirusių prisikėlimo viltį, būtų patiestas kelias materijalizmui“[50]. O garsusis moralistas H. Noldin rašo: „Kadangi šiose aplinkybėse pasirinktoje kremacijoje glūdi pritarimas nedorai anai intencijai ir eretiškai profesijai (išreiškimui), tai ji (kremacija) laikytina nedora, net be Bažnyčios uždraudimo“[51].

8) Lavonų kremacijos sekėjų argumentai tėra menkučiai, neišlaiko kritikos.

Pirma, pasak lavonų kremacijos sekėjų, lavonų laidojimas esąs primitivus, o kremacija kultūringų tautų reiškinys ir todėl paskutinioji esanti kultūros vaisius, postuliatas. Tai istorinis kremacijos argumentas.

Į tai atsakytina, kad kūnus laidojo ne tik primitivinės, bet taip pat kultūringos tautos, kaip matėme aukščiau. Jei kai kurios kultūringos tautos ir degino kūnus, tai priklausė ne nuo kultūros laipsnio, bet nuo religinių pažiūrų į pomirtinį gyvenimą ir t. t.

Antra, lavonų deginimo sekėjai kiša finansinį argumentą. Pasak jų, lavonų laidojimas daugiau kainojąs už deginimą.

Na, na! ar lavonų kremacija yra jau taip pigi. Pamatas yra tas, kad labai daug kainoja pati krematorija, būtent, geresnė apie 150.000 lt.,[52] krematoriją reikia išlaikyti, reikia žmonių kremacijai, kainoja sudeginimas ir t. t. Apie mūsų krašte pirmojo lavono sudeginimą „Sekmadienyje“, 44 (1925), rašoma: „Kiek kainoja laidotuvės ugnyje?.. Manoma, kad pirmosios laidotuvės liepsnoje kainavo apie 500 litų“.

Trečia, kišamas ekonominis argumentas — sakoma, jog kapinėms reikią daug žemės, kurią būtų galima apversti laukams ar namams statyti, ir būtų daug naudos.

Atsakau: Kapinių plotas, palyginus jį su visa žeme, yra toks mažas aguonos grūdelis, jog negali turėti jokios reikšmės pasaulio ekonomijoje. Jei taip

---

50) „Hortatur ut concreditas sibi oves omnimodis edocendas curent hoc reapse consilio a christiani hominis hostibus cadaverum crematione laudari ac propagari ut, animis a mortis consideratione speque corporum resurectionis paulatim aversis, materializmo sternatur via“.

51) De praeceptis Dei et Ecclesiae,[15] Oeniponte 1922, n. 717: Cum ergo crematio in his adiunctis electa involvat approbationem impiae huius intentionis atque hereticae professionis, dicenda est mala, etsi ab Ecclesia non esset prohibita“.

52) Žr. A. Jurgeliūnas ir C. Ravensbergas, Lavonų incineracija: „V. D. U-to Medicinos Fakulteto darbai“, 25.

norima absoliučiai sunaudoti kiekvieną žemės sklypą, tai reikėtų iškirsti viešuosius sodus, išarti miestų aikštes ir aikšteles, išgriauti visus krašto pagražinimus. Bet tai būtų net juokinga. Taigi. Pridėsiu dar tai, jog ir kremacijai ir lavonų pelenų urnoms reikia šiek tiek vietos. Pvz., pelenams žemėje palaidoti reikia bent $^1/_{10}$—$^1/_{20}$ dalies tos vietos, kuri užimama, laidojant žemėje visą lavoną.

Ketvirta, argumentuojama higieniniu argumentu: kūnų laidojimas prieštarauja viešajai higienai, nes iš lavonų lendančios įvairios bacilos, užkrečiamas oras, užkrečiamas vanduo ir t. t.

Tai neteisinga. Nevienas specijalistas, gydytojas, higienistas ir chemikas tvirtina, kad, tinkamai įrengus ir tvarkant kapines, išnyksta visi anie priekaištai ir nė trupučiuko nėra ko bijoti pavojaus sveikatai ir gyvybei. Kalbamieji pavojai teoriškai nėra pamatuoti ir yra neįrodyti. Jei kuriuo atskiru atveju kaltinimas būtų teisingas, tai jį galima pašalinti, pataisant pačias kapines ar jas perkeliant į kitą vietą. O mes žinome, kad žemė yra geriausias filtras ir absorbuoja, sugeria, asimiliuoja mažne visas kenksmingas gazines medžiagas. Todėl net pačiose kapinėse visai maža tėra garuojančių rūkščių, sieros vandenilio, amoniako, taukų rūkšties ir CO_2. Tai ištyrė žymūs mokslininkai, pvz., Pettenkofer (Miunchene), Miquel (Paryžiuje), Hofmann (Leipzige), Nägeli, Kerschensteiner ir kt., ir todėl tvirtina, kad čia nėsą jokio pavojaus. Taip pat nepamatuotas yra vandens užkrėtimas. Pamatas yra tas, kad žemė gerai filtruoja vandenį, — sugeria kenksmingas substancijas, visos fizinės ir organinės medžiagos palieka žemėje, ir nešvarus vanduo pasidaro švariausias. Pastebėtina dar tai, kad lavonų laidojimas neveisia ligų bakterijų ir jomis neužkrečia žemės, nes choleros, tifo, džiovos ir kt. bakterijos žemėje išmiršta jau prieš lavonui subirant į dalis[53]). Ne palaidoti lavonai, bet gyvi žmonės kits kitą užkrečia. Pasak Dr. Haberlein'o, jokioje literatūroje nėra žinoma nė vieno įvykio, kad užkrečiamosios ligos būtų kilusios iš palaidotų lavonų[54]). Todėl higienistas M. Rubner rašo: „Įvairių kraštų moksliniais tyrimais ir iš oficijalinių pranešimų nepastebėta, kad šiek tiek racijonaliau įrengtos ir tvarkomos kapinės neigiamai veiktų".[55]) Taigi,

---

[53]) Žr. J. Lammeyer, Feuerbestattung: „Staatslexikon", I[5] 1838 - 1838; Th. Weyl, Handbuch der Hygiene, Leipzig 1912, II 161; E. Dresel, Handbuch der Hygiene, Berlin 1928, II 198; P. Selter, Praktische Gesundheitsfürsorge, Stuttgart 1929, I 189.

[54]) Žr. E. Dresel, t. p.

[55]) Žr. J. Lammeyer, t. p., 1839: „Bei auch nur einigermassen rationeller Einrichtung und Bewirtschaftung der Friedhöfe sind nach wissenschaftl. Beobachtung und nach amtl. Erhebungen in versch. Ländern ungünstige Einwirkungen durch sie überhaupt nicht wahrnehmbar geworden".

net pasak prof. E. D r e s e l' i o, lavonų deginimas, palyginus su jų laidojimu, neturi jokių higieninių motyvų.[56])

Penkta, kai kurių manymu, lavonų kremacija pašalinanti pavojų palaidoti į letargą įkritusį, apmirusį gyvą žmogų.

Iš tiesų baisu palaidoti gyvą žmogų! Bet nemažiau baisu tokį žmogų sudeginti. Tai negerovei už akių užbėgti nėra kitos priemonės, kaip laikytis ko didžiausio atsargumo.

Šešta, kai kurie lavonų deginimo apaštalai griebiasi net estetinio argumento: bjaurus esąs lavono puvimas ir kirminų jo ėdimas karste, žemėje, o lavonų deginimas esąs švarus ir net gražus dalykas.

Tiems asmenims atkreiptina akis į tai, kad, giliai laidojant (kaip dabar daroma — apie du metrus gilumo) žemėje, kalbamasis dalykas kitoks yra, lavonas paprasčiau subira į sudėtines savo dalytes. Jei tai pagaliau ir būtų, tai būtų visai natūralu, tai visuotinis gamtos reiškinys. Tuo tarpu lavono deginimas yra gamtos ekscesas, nenatūralus dalykas ir todėl negali būti nė estetiškas. Jei lavonų deginimas būtų estetiškas, tai kodėl įprastai neleidžiama pašaliniams ir artimiems numirėlio asmenims žiūrėti į kremaciją, pasigėrėti „grožiu". Juk, pasak „Sekmadienio", 44 (1935), net pirmojo mūsų krašte sudeginto nelietuvio žmona ir artimieji negalėjo dalyvauti pačioje kremacijoje, bet buvo palikti už durų. Kurie yra matę lavono deginimą, tuo net ilgai ilgai baisėjosi. Pvz., Dr. A. W i t s c h apie šį procesą štai ką rašo:[57]) „Nur mit tiefem Ekel vermag ich an die Beobachtungen zurückzudenken, die ich vor einigen Jahren an einem Gasofen des Krematoriums in Berlin — Treptow machen konnte: Vorschriftsgemäss löst der Heizer zuerst den Dekkel des dünnwandigen, schwarzen Fichtensarges. Vor unserem Auge liegt eine ehrwürdige Greisin, vom Frieden des Todes umfangen. Der Schieber der Verbrennungsmuffel öffnet sich und schon gleitet der Sarg in die glühende Kammer. Augenblicklich steht er in Flammen. Er kracht und knirscht in allen Fugen. Nach einiger Zeit wird das Feuer gelinder. Der Heizer nimmt es wahr und setzt das Pressluftgebläse in Tätigkeit. Es faucht in den flammenden Haufen von Sarg und Leiche, dass die Funken stieben und brennende Fettropfen umhergewirbelt werden. So geht es geraume Zeit. Doch noch ehe das Feuer seine Arbeit geleistet hat, droht es zu erlöschen. Was nun? Der Heizer hat mit bereits erklärt, wenn eine Leiche zu wenig Kalorien enthalte, d. h. wenn der Körper nicht die nötigen brennbaren Fettmengen aufzuweisen habe, dann müsse man mit Leuchtgas nachhelfen. Schon hat er die Gasbrenner im Ofeninnern wieder geöffnet. Ein wild wirbelndes Flammenmeer verschlingt die Leichenreste, jede weitere Beobachtung ist unmöglich gemacht. — Die Verbrennung neigt ihrem Ende zu, bald kann die Men-

---

[56]) Handbuch der Hygiene, 198.

[57]) Cituoju originalą — sunku net išversti tokį dvasios išgyvenimą.

schenasche dem Ofen entnommen werden. Mit einer langen Eisenstange stösst der Heizer die letzten Leichenteile vom Rost auf den Aschenfall herunter. Wie ich genau sehe, sind es Teile vom Rückgrat, dessen Wirbel trotz des metertiefen Falles noch teilweise aneinanderhaften. Wiederum fährt die Eisenstange zwischen sie, um für die Glut eine bessere Angriffsfläche zu schaffen und so die Verbrennung zu beschleunigen. Einige Minuten noch wird die Ofentür geschlossen. Dann kratzt der eiserne Schürhaken alle erreichbaren Reste des verbrannten Menschenleibes, so recht und so schlecht es geht, in einen eisernen Kasten zusammen! Das ist die brutale Prosa des so poesievoll übermalten „Flammengrabes“[58]). Ne kuo baisesnis bėra Dantės pragaras!

3. Lavonų deginimas griežtai uždraustas. Todėl, kas to draudimo nesilaikytų, labai nusidėtų. Apie lavonų kremacijos draudimą moralistas H. N o l d i n štai ką sako: „Nors žmogaus kūno kremacija neprieštarauja jokiai krikščionių tikybos tiesai ir išvidiniu būdu nėra nedora, bet bažnytinėmis teisėmis draudžiama ir iš tų aplinkybių, kuriose šiandien propaguojama, dar labiau pasidaro draudžiama“[59]). Moralistas A. L e h m k u h l rašo: „Kremacija savaime arba išvidiniu būdu nėra nedora... Kremacija morališkai yra bloga, net be Bažnyčios draudimo, iš aplinkybių, kuriose šis įprotis šiandien vykdomas“[60]).

Lavonų kremacija vis dėlto nėra absoliučiai uždrausta. Ji gali būti ir yra nedraudžiama, kaip jau minėjau aukščiau, nepaprastais atvejais dėl tikrų ir didelių ar svarbių visuomeninių motyvų. Pavyzdžiu gali eiti fizinis negalėjimas palaidoti. Tai gali atsitikti tada, kai labai daug iš karto primiršta, pvz., po didelio karo mūšio. Bet ir čia, sakau, turi būti būtinas reikalas ir neturi figuruoti ar kyšoti bedieviškų lavonų kremacijos tikslų, tendencijų. Tai tuoj pakeičia dalyką, fizijonomiją. Be to, Oficijos Kongregacija 1926.VI. 19 paskelbė: „Iš to taip pat aišku, jog nors 1885 m. gruodž. mėn. 15 d. dekretu (Collect. P. F., n. 1665) nedraudžiama atlikti bažnytinių apeigų ir maldų už tuos, kurių kūnai sudeginami ne jų pačių, bet kitų valia, bet kadangi to (kaip pačiame dekrete pažymėtai pasakyta) tada laikytinasi, kai, tinkamai paskelbus, jog deginimą pasirinko ne jis pats, bet kiti, būtų sėkmingai galima pašalinti papiktinimą, tai, jei kame specialios dalyko ir laiko

---

[58]) „Das Neue Reich“, 27 (1932) 522.

[59]) De praeceptis Dei et Ecclesiae,[15] n. 717: „Etsi crematio corporis humani nec ulli veritati religionis christianae contraria nec intrinsecus mala sit, iure tamen ecclesiastico prohibetur et ex adiunctis, in quibus recenti tempore promovetur magis adhuc illicita evadit“.

[60]) Theologia moralis specialis,[12] Friburgi Brisgoviae 1914, n. 1174: „Crematio ex sese seu intrinsecus mala non est... Crematio ex adiunctis, quae morem illum hodie comitatur, moraliter mala est, etiam anticedenter ad Ecclesiae prohibitionem“.

aplinkybės neleistų viltis pašalinti papiktinimo, tikrai visai tebedraudžiama net šiuo atveju bažnytiniu būdu laidoti"[61]).

Dar reikia pažymėti ir tai, kad lavonų kremacija stačiai neprieštarauja nė Bažnyčios dogmoms. Be kitko, ji neprieštarauja nė kūnų iš numirusių prisikėlimo dogmai. Pamatas — nors kūnas sudeginamas, bet Visagalis Dievas ir tokį žmogų gali prikelti iš numirusių. Tai padaryti, sakysiu, net nesunkiau, kaip žemėje išnykus kūnui. Be to, nėra jokio Dievo įstatymo, kuriuo aiškiai būtų draudžiama lavonų kremacija. Taigi, lavonų draudimas nėra dogmatinis; jis tėra disciplinarinis[62]).

Pastebėjimas. — I. Jau seniai seniai balzamuojami lavonai. Tai jau buvo asiriečiuose, skituose, persuose, labiausiai egiptiečiuose ir t. t. Net krikščionys taip pat seniai balzamuoja numirusių kūnus. Tai daroma įpročio teisėmis. Tai nėra bloga, nėra koks nors kūno išniekinimas ir t. t. Balzamuojant tik norima tam tikromis priemonėmis apsaugoti kūną, kad neišnyktų, ilgiau išsilaikytų. Tai daroma daugiau iš pagarbos numirusio. Kūnų balzamavimo nepasmerkta Kodekse I. C. Tik, pasak kai kurių kanonistų, kūno balzamavimui vis dėlto reikią vyskupijos tvarkytojo leidimo.

II. Bažnyčia nėra uždraudusi, net įsaistytai leidžia skrosti lavonus moksliniams — anatominiams tyrinėjimams ir autopsijai, arba legaliniam ar teisminiam lavono apžiūrėjimui. Tai galima daryti, nes pateisinamoji priežastis yra didelė, svari[63]).

III. Oficijos Kongregacija 1897 m. rugp. mėn. 3 d. paaiškino, jog nupjautas tikinčiųjų kūno dalis galint reikią palaidoti šventoje vietoje. Tik tai padaryti labai sunkiai tegalint, galima esą laikytis įprastos vietinės praktikos. Kai kurie šios Kongregacijos dispozicijos aiškintojai vis dėlto tvirtina, jog kalbamasis įsakymas neliečiąs mažų kūno dalelių ir jų galima esą ir nelaidoti šventoje vietoje[64]).

4. Su kūnų kremacija reikia kariauti. Tai darytina tiesiog ir netiesiog. Pirmasis būdas — lavonų kremacijos nedorumo aiškinimas laikraščiuose,

---

[61]) „Ex quo etiam patet quod, etsi iuxta decretum diei 15 decembris 1886 (Collect. P. F., n. 1665) Ecclesiae ritus et suffragia non inhibeantur quoties agatur de iis quorum corpora non propria ipsorum sed aliena voluntate cremationi subiiciuntur, quum tamen id (ut in ipso decreto expresse adnotetur) eatenus valere tenendum sit, quatenus per opportunam declarationem, cremationem non propria defuncti sed aliena voluntate electum fuisse' scandalum efficaciter removeri queat, sicubi specialia rerum temporumque adiuncta id sperare non sinant, funerum ecclesiasticorum hoc quoque in casu prohibitionem integram manere dubitari non potest."

[62]) A. D. Prümmer, Die Feuerbestattung menschlicher Leichen vom Standpunkt der Moral betrachtet: „Theologisch — praktische Quartalschrift", 1 (1928) 541.

[63]) Ed. Génicot, Theologia moralis ,1919, II 582.

[64]) Plg. H. Insadowski, Prawo kościelne pogrzebowe, 20.

knygomis, lapeliais ir paskaitomis, ir veikimas įstatymų leidėjus, kad neleistų šios negerovės ir t. t. Antrasis būdas — bažnytinių laidotuvių svarbumo, naudingumo ir didelės reikšmės skelbimas ir t. t. Todėl Oficijos Kongregacija 1926 m. birž. mėn. 19 dien. ir pasakė: „Taip pat kuria nors proga privačiai ir viešai nuolat teskelbia (kunigai) bažnytinių laidotuvių svarbumą, naudingumą ir didelę reikšmę, kad tikintieji, tikrai susipažinę su Bažnyčios manymu, bijotųsi deginimo nedorumo“[65]).

Be to, Oficijos Kongregacija štai ką 1926 m. birž. mėn. 19 d. įsakė: „Kadangi... visus tuos dalykus (kūnų deginimo draudimus ir agitaciją prieš) sėkmingai tegalima įvykdyti sujungtomis jėgomis, tai Šv. Kongregacijos mintis yra ta, kad įvairių kraštų Bažnyčios Ganytojai reikale, susirinkę pas savo Metropolitą, drauge ištirtų, išdiskutuotų ir nutartų, kas šiam galui labiausiai tinka, ir paskui apie šio reikalo bendrus pasitarimus ir jų vykdymą ir padarinius tepraneša Šv. Sostui“[66]).

5. Protestantai nelabai priešingi tėra lavonų deginimui. Nevienas Vokietijos pastorius prisideda prie šio dalyko. Prūsų generalinis sinodas 1925 m. yra dar nutaręs, kad „kūnų laidojimas krikščionims evangelikams“ bus laikoma „norma, o deginimas nutolimu nuo esančios tvarkos“[67]). Bet Braunschweig'o „Landeskirchenrat“ 1933 m. įsakė visiems klebonams reikalaujant padėti sudeginti lavoną[68]). Todėl nenuostabu, kad lavonų deginimas labiausiai paplitęs Vokietijoje ir čia protestantai vis daugiau ir daugiau deginami. Pvz., jų sudeginta 1930 m. 67%, o 1931 m. jau 70% visų sudegintųjų[69]).

---

[65]) „Tum, data occasione, praestantiam, utilitatem ac sublimem ecclesiasticae sepulturae significationem seu privatim seu publice praedicare ne cessent, ut fideles, Ecclesiae intentionem apprime edocti, a cremationis impietate deterreantur“.

[66]) „Et quoniam, denique, haec omnia optatum finem, nisi viribus unitis haud facile erit deducere, mens est Sacrae Congregationis ut diversarum regionum ecclesiasticarum Sacrorum Antistites, si quando res id exigat, penes proprium Metropolitam convenientes, insimul exquirant, discutiant statuant quid ad rem magis opportunum in Domino iudicaverint; et de consiliis hac super re simul initis deque exequutione atque effectu Sanctam Sedem deinde informent“.

[67]) „Leichenverbrennung“: „Fels“, 2 (1933—1934) 74: „Die Erdbestattung für evangelische Christen als Norm, die Feuerbestatung als Abweichen von der gegebenen Ordnung“ (betrachtet werde).

[68]) Žr. K. Algermissen, Leichenverbrennung: „Lexikon für Theologie und Kirche“, VI², 467.

[69]) Žr. „Das neue Reich“, 23 (1932) 441; „Schönere Zukunft“, 9 (1932) 216.

* *
*

Šio skirsnio pabaigos vietoje reikia keletą žodžių pasakyti dėl aukščiau cituoto A. Jurgeliūno ir C. Ravensbergo straipsnio „Lavonų incineracija", įdėto knygoje „Vytauto Didžiojo Universiteto Medicinos Fakulteto darbai", Kaunas 1934, II 1. Tame straipsnyje įprastu būdu siūloma lavonų kremacija. Nekalbėsiu dėl pačios lavonų kremacijos idėjos ir t. t., nes tai padariau, išdėstydamas savo pažiūras į tą gyvenimo reiškinį. Tepaliesiu kai kuriuos dalykus, atskirus paliestus faktus. Ir tai:

1) „Ilgą laiką krikščionybė nekliudė deginti lavonus: iš stabmeldžių atvirtę krikščionys savo lavonus degindavo, o žydai krikščionys laidodavo žemėje" (4 psl.).

Krikščionių Bažnyčia iš pat pradžių draudė deginti lavonus. Tai uždraudė net jau patys apaštalai, kaip kalbėjau aukščiau. Tai bendra taisyklė. Gal būtų galima kalbėti apie atskirus įvykius. Bet kalbamieji autoriai nenurodo tokių faktų. Drįsiu už akių užbėgti faktų pažymėjimams ir pasakysiu, kad tai tegalėjo būti piktanaudojimas.

2) „Hercogai..., vyskupai ir kit. aukšti bažnyčios asmenys... sudaro didelę Anglijos krematorijų statistikos dalį" (12—13 psl.).

Paklausiu: kurios tikybos „vyskupai ir kit. aukšti bažnyčios asmenys" ir kuri „bažnyčia" čia turima galvoje? Tik čion negalima įskaityti katalikų Bažnyčios vyskupų ir kt. dvasiškių. Tokio fakto nėra. O iš bendro kalbamojo pasakymo to dalyko nematyti. Atrodo, kad „diplomatiškai" per bendrai pasakyta; tai padaryta bendram efektui sukelti.

3) „Savaime suprantama, kad šitas primityvus deginimo būdas, kultūrai plintant, ilgainiui pasirodė nedievobaimingas... Prancūzijos revoliucijos laikais kilo sumanymas įsteigti Montmartre prie Paryžiaus puikią šventovę, kurios skliaute turėjo būti įtaisytas ugnies karstas mirusiems" (13 psl.).

Žodžiai „nedievobaimingas" ir „šventovę" neteisingi, netiksliai pavartoti ir paniekinančiai skamba.

4) „Vargonų garsai atplaukia lyg iš dangaus aukštybių; raminančius žodžius taria dvasiškis ar draugai. Vėl vargonų garsai" (36 psl.).

Kalbama apie lavono deginimo „grožį". Bet tai ne katalikų vargonai ir ne katalikų dvasiškis. Kieno? Nežinau. Gal pastorius, o gal rabinas ir t. t. suprantamas. Tai kataliko nesuramins.

III. Laidojimas [1])

1. Laidojimo apibrėžimas ir padalinimas

1. Bažnytinių teisių depozityviniuose šaltiniuose bažnytinis laidojimas įvairiai suprantamas. Kartais jis reiškia laidojimo vietą[2]), kartais laidojimo pamaldas ar šventas apeigas[3]) ir kartais teisę palaidoti šventoje vietoje[4]).

Kan. 1204 į bažnytines laidotuves įeina trys dalykai, būtent, kūno nugabenimas į bažnyčią, laidotuvių pamaldos bažnyčioje ir palaidojimas teisiai paskirtoje laidojimo vietoje. Tai bažnytinis laidojimas formaline prasme. Jis Kodekse I. C. vadinamas techniniu terminu — „sepultura ecclesiastica[5]). Bažnytinis laidojimas materijaline prasme Kodekse I. C. įprastai vadinamas „sepultura", arba laidojimu[6]). Ta prasme bažnytinis laidojimas suprantamas taip pat liturgikoje.

2. Bažnytinis laidojimas skirstomas:

1) Vietos atžvilgiu — p a r a p i n i s, p a s i r e n k a m a s ir š e i m i n i s. Tai priklauso nuo to, ar bažnytiniu būdu laidojama parapinėse ar pasirinktose kapinėse ar šeiminiame kape.

2) Apeigų atžvilgiu — i š k i l m i n g a s ir paprastas. Pirmasis yra tada, kai laidojama su visomis bažnytinėmis apeigomis ar dar labiau iškilmingai, pvz., su katafaliu. Antrasis — kai praleidžiamos kai kurios apeigos, pvz., laidojama be mišių, kunigas kūno nelydi į kapines ir t. t.

3) Teisių atžvilgiu — teisė palaidoti (ius tumulandi), teisė laikyti laidotuvių pamaldas (ius funerandi) ir teisė kūną lydėti į kapines ar laidojimo vietą (ius associandi arba conducendi).

---

[1]) Lotyniškai „sepultura".

[2]) C. 3, X, *de sepulturis*, III, 28.

[3]) Pvz.: A. V e r m e e r s c h et C r e u s e n I., Epitome iuris canonici, II[2] n. 537; P. M. a C o r o n a t a, De locis et temporibus sacris, n. 206: „Parochus tenetur funus facere per se vel per alium. Alius autem potest esse quilibet sacerdos non diaconus nisi forte deficiente presbytero, et Vicarii Apostolici concurrente licentia aliquae sacrae functiones exsequiarum diacono permittantur ad tramitem decr. S. R. C. in c. Tunk. Occid. 14 Aug. 1858. — Quae sacrae functiones in citato decreto ita describuntur: Diaconus, si deficiente presbytero, de Vicarii Apostolici licentia, pro defuncto Vesperas aut Laudes, vel preces exsequiarum in Rituali poterit cantare. Debebit item legere *Non intres*, cantare *Libera*, et circumiens feretrum poterit corpus aspergere aqua benedicta et incensare, et benedicere sepulcrum et dicere alias preces exceptis excipiendis, iuxta Rituale; praesertim si faciat hoc in domibus privatis... Quae disciplina non solas missiones, sed ad alias etiam regiones applicari posse videtur, praesertim ubi clerus sicut in missionibus modicus est".

[4]) C. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.

[5]) Plg. kan. 1214, 1229—1241, 2339.

[6]) Plg. kan. 1172, § 1, nr. 4, 1175, 1218, §§ 2—3, 1228, 1229, 1231, § 2.

2. Istorija

Iš pat pradžių žmonių lavonai laidojami: iš kur žmogus paimtas, ten ir grąžinamas.

Mažne visos senovės, net barbariškiausios tautos palikti nelaidotą lavoną laikė nežmoniškų dalyku. Net didžiausią priešą uždrausti ar neleisti palaidoti buvo laikoma blogu.

Religinė šviesa laidojimą apipynė šventomis apeigomis, ką galutinai suformavo ir užbaigė krikščionių tikyba.

Krikščionys nuo pat pirmųjų dienų laidojo numirusių kūnus. Tai rodo daug Šv. Rašto N. Įstatymo vietų. Pvz., Jono evangelijoje parašyta, jog Lozorius esąs palaidotas[7]); Apaštalų Darbuose pasakyta, jog Ananijas ir Safira esą palaidoti[8]) ir t. t. Pats Kristus buvo palaidotas[9]).

Iš pradžių krikščionių laidojimo išorinė forma nedaug tesiskyrė nuo žydų laidojimo. Bet po trupučiuką vis kitėjo ir pritaikoma Kristaus doktrinai ir krikščionių mokslo dvasiai.

Jau nuo pat pradžių krikščionys kūnus laidodavo su religinėmis apeigomis. Jie laidodami melsdavosi ir giedodavo giesmes. Giedodavo kai kurias psalmes, kas ir sinagogoje buvo daroma. Skaitydavo Šv. Rašto tekstus, labiausiai tuos, kurie kalba apie pomirtinį gyvenimą ir kūnų prisikėlimą iš numirusių. Buvo laikomos mišios[10]).

Viduriniais amžiais gimė ekzekvijos arba „officium defunctorum". Tik gerai nežinoma, kas ir kuomet jas sugalvojo. Pasak vienų, „officium defunctorum" kilęs VIII amž. Romoje[11]). Pasak kitų, tai esą niekuo neparemta[12]). Bet IX amž. „officium defunctorum" tikrai jau minimas[13]).

Žydai ir pagonys laidojimą laikė privatiniu šeimos dalyku. Krikščionys jį laikė visuomeniniu, visos savo bendruomenės reikalu. Laidotuvėse dalyvaudavo kunigas. Jis atstovavo krikščionių bendruomenei.

Pirmaisiais krikščionių amžiais laidojimas buvo laikomas krikščioniška labdarybe. Todėl buvo veltui laidojama. Šv. tėvas Grigalius Did. pažymėtai uždraudė imti bet kokį atlyginimą už laidojimą. Tai įdėta Gratiano Dekrete[14]). Tai taip pat uždraudė Hincmarus Reims. (IX amž.)[15]), Tribūr'o sin. (895) c. 16 ir šv. tėvas Eugenius II. Vysk. Riculfas (889)

---

[7]) 11, 17.

[8]) 5, 6 ir 10.

[9]) Jon. 19, 40—42.

[10]) Ruland, Die Geschichte der kirchlichen Leichenfeier, Regenburg 1901, 46.

[11]) Batifol, Histoire du Bréviaire Romain, Paris 1893, 191.

[12]) Bäumer, Geschichte des Breviers, 1895, 330.

[13]) Amalarius Metensis, De ordine antiphonarii, c. 65, žr. Migne, P. L., 105, 1306.

[14]) C. 12, C. XIII, q. 2.

[15]) Capitularia, c. 12.

uždraudė priiminėti net dovanas už laidojimą[16]). Kalbamieji draudimai paskiau nekartą buvo atkartoti. Tai, pvz., padarė Laterano IV sus. (1215) c. 66[17]). Bet gyvenimas, kaip dažnai atsitinka, nuėjo kitu keliu. Be kitko, germanų tautose gimė įprotis laidojant šį tą duoti ir tai buvo laikoma net girtinu dalyku[18]). Kartagos sus. IV (398) kan. 95 net išleido ekskomuniką už atsisakymą ir kliudymą duoti aukų Bažnyčiai laidojant[19]). Ilgainiui laidotuvių aukas pradėta laikyti klebono įplaukomis. Vėliau vyskupai įgijo teisę nutarti laidojimo taksą. Šv. tėvas Inocentas XI išleido kai kurias laidotuvių taksų normas ir sen. Rituale Romanum paskelbtas bendras dėsnis, kad klebonai ir kiti kunigai už laidojimą teimtų pagal diecezinę taksą[20]). Šiuo reikalu dar kalbėjo Kongregacija Concilii 1660 m. lapkr. mėn. 13 dien., 1710 m. geg. mėn. 22 dien. ir 1711 m. geg. mėn. 2 dien. Tridento sus. išleido parapinės laidotuvių dalies dekretą „Quarta funeralium", kuriuo, svetimoje parapijoje neteisiai laidojant, ketvirtoji dalis laidotuvių įplaukų turėjo būti atiduota katedros ar parapijos bažnyčiai[21]).

Laidojimo istorijoje daug kivirčų kilo tarp klebonų su kits kitu ir tarp klebonų ir vienuolių. Čion nekartą gavo įsikišti Apaštališkasis Sostas[22]).

Bragos sin. (563) kan. 16—17 uždraudė krikščioniškai laidoti katechumenus ir už didelius nusikaltimus nuteistus krikščionis. Korpuse I. C. aiškiai uždrausta bažnytiniu būdu laidoti netikėlius[23]), eretikus ir jų sekėjus[24]), atskalūnus ir tikėjimo apostatus[25]), ekskomunikuotus ir įvardytai interdiktuotus[26]), nusižudėlius[27]) duelantus[28]) ir t. t.

Per kryžiaus karus buvo įprasta nuvirinti lavono mėsą ir tik kaulus parvežti į tėvynę. Tai šv. tėvas Bonifacas VIII griežtai uždraudė, neklausos pačiu įvykiu įkrisdavo į ekskomuniką ir tokio kūno, arba griaučių nebuvo galimą bažnytiniu būdu palaidoti[29]).

Žemaičių vysk. Karpis išleido raštą, kuriuo tėvas išrenka kapines vaikams ir ponas savo mažamečiams tarnams. Žemaičių II (1636) ir VII sin.

---

[16]) Plg. H. Insadowski, Kościelne prawo pogrzebowe, 7, 49.

[17]) C. 42, X, *de simonia*, V, 3.

[18]) C. 42, X, *de simonia*, V, 3.

[19]) C. 9, C. XIII, q. 2.

[20]) Rituale Rom., tit. VI, c. 1, *de exsequiis*, n. 9.

[21]) Sess. XXV, *de ref.*, c. 13.

[22]) C. 10, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 1, *de sepulturis*, III, 12, in VI°; c. 2, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; c. 2, *de sepulturis*, III, 6, in Extravag. com.

[23]) C. 18, D. I, de cons.

[24]) C. 8, X, *de haereticis*, V, 7; c. 2, *de haereticis*, V, 2, in VI°.

[25]) C. 3, C. XXIV, q. 2.

[26]) C. 12, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 1, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.

[27]) C. 11, X, *de sepulturis*, III, 28.

[28]) C. 1, 2, X, *de homicidio voluntario vel casuali*, V, 13.

[29]) Const. „Detestandae feritatis", 18 febr. 1299; c. 1, *de depulturis*, III, 6, in Extravag. com.

(1752) įsakė paskelbti provincinių susirinkimų išleistus 40 dienų atlaidus už laidojimąsi parapijos bažnyčioje ar jos šventoriuje. Žemaičių VII sin. (1752) išleido piniginę bausmę (1 griviną) už laidojimą svetimo parapijiečio, lengvai galint jį palaidoti jo parapijoje.

XVIII amž. pasaulinė valdžia pradeda sanitariniais sumetimais leisti įvairius laidojimo įsakymus. Pirmasis tai padarė imp. Juozapas II. Prancūzijos karalius 1776 m. išleido ediktą, kuriuo įsakyta visoje Prancūzijoje kapines perkelti už miestų. Tai padaryta, pirma susitarus su Paryžiaus dvasiškiais. Net visa ta iniciatyva priklauso dvasiškiams. Kalbamasis ediktas buvo išverstas lenkiškai ir taip pat paskelbtas Lenkijoje. Tai padaryta tam, kad lengviau būtų galima įgyvendinti jo idėją Lenkijos valstybėje. Napoleonas 1804 m. visai uždraudė laidoti bažnyčiose ir įsakė steigti kapines už miestų. 1808 m. Bavarijoje uždrausta laidoti bažnyčiose. Visa tai sutiko su pačios Bažnyčios kalbamųjų laikų dvasia, nusistatymu ir t. t. Šiam dalykui Bažnyčia, galima sakyti, pritarė.

3. Bažnyčios ir valstybės teisės į laidojimą

1. Bažnyčios dalykas yra tvarkyti visą bažnytinį laidojimą.

Bažnyčia tvarko tikinčiųjų kūnų eksportavimą iš namų, lydėjimą į bažnyčią ir nulydėjimą į laidojimo vietą. Ji nutaria visas laidojimo apeigas ir pamaldas.

Bažnyčia išleidžia kapinių pašventimo apeigas.

Bažnyčia pasako, kas laidotinas ir ko negalima laidoti bažnytiniu būdu, šventoje vietoje ir t. t.

Kad Bažnyčios dalykas yra tvarkyti bažnytinį laidojimą, įrodo štai kas:

1) Bažnytinis laidojimas yra šventas ir religinis dalykas. Šventus ir religinius dalykus tvarko Bažnyčia.

2) Visas bažnytinis laidojimas apipintas šventomis apeigomis, maldomis ir t. t. Šventas apeigas tvarkyti yra Bažnyčios dalykas.

3) Kas išdrįs nepripažinti kulto laisvės? Bažnytinis laidojimas įeina į kultą. O kulto reikalai priklauso Bažnyčios sričiai.

4) Bažnyčia nuo žilos senovės tvarko tikinčiųjų laidojimą. Tas darbas gerai atliekamas. Ilga ir sėkminga praktika negali už save nekalbėti, turi būti respektuojama.

Be to, bažnytinį laidojimą tvarkyti tėra vienos Bažnyčios dalykas. Niekas kitas negali kištis į šį reikalą. Pamatas yra tas, kad bažnytinis laidojimas yra šventas, liturginis. O tokius dalykus tvarkyti tegali tokia įstaiga, kuri pati yra šventa, šventos prigimties. Tokia yra Bažnyčia.

2. Valstybė gali tvarkyti nekrikštytųjų laidojimą. Pamatas — laidojimas yra visuomeninis reikalas, o šie reikalai priklauso taip pat visuomeninei valdžiai. Šiuo atveju tik valstybė tėra kompetentinga. Be to, valstybė gali tvar-

kyti laidojimą tų asmenų, kuriuos Bažnyčia atsisako bažnytiniu būdu laidoti. Tai gali daryti iš humaniškumo ir gyvo reikalo.

Praktikoje laidojimą tvarkyti geriausia palikti atskiroms konfesijoms. Valstybė į laidojimą beturėtų įsikišti tada, kai kas būtų daroma prieš prigimtinę ar pozityvines Dievo teises.

Galop, valstybė gali išleisti viešosios higienos ir visuomeninės tvarkos laidojimo taisykles, įsakymus, įstatymus. Ji gali, pvz., epidemijos metu uždrausti nešti lavonus į bažnyčią; gali įsakyti lavonų iš vienos vietos į kitą perkėlimo normas, mirusių registraciją ir t. t. Tai valstybės srities objektai.

4. Įsakymas laidoti lavonus

1. Tikinčiųjų kūnai turi būti laidotinai laidojami. Tas įsakymas yra apaštališkųjų paduotųjų teisių[30]). Jį patvirtino taip pat Kodeksas I. C., nes kan. 1203, § 1 pasakyta: „Tikinčiųjų numirusių kūnai palaidotini ir pasmerkta yra jų kremacija“[31]).

Laidojimą galima suprasti griežtąja ir platesne prasme. Pirmasis — laidojimas žemėje, įkasimas į žemę. Antrasis — laidojimas žemėje ir nežemėje, būtent, padėjimas kūno su karstu kurioje tinkamoje vietoje, pvz., bažnyčios rūsyje, kape ir koplyčioje, įmūrijimas šventos vietos sienoje ir t. t.

Katalikų laidojimo įsakymą galima suprasti ne tik griežtąja, bet taip pat platesne prasme. Tik pirmasis būdas senesnis, įprastesnis ir labiau sutinka su daiktų prigimtimi, nes kūnas grąžinamas į žemę, iš kurios buvo paimtas. Antrasis būdas retesnis ir jaunesnis. Jis, tiesa, seniau buvo draudžiamas — buvo uždrausta karstus statyti žemės viršuje, reikėjo įleisti į žemę. Apie tai kalbėjau anksčiau. Bet jau senokai daugelyje vietų įsivyravo priešingas įprotis. Jo Kodeksas I. C. nepasmerkė. Todėl galima jo laikytis — įprotis geriausias įstatymų aiškintojas. Tik bažnyčiose laidojamas kūnas ar jo karstas negali kyšoti iš po grindų, būti išsikišęs, negali būti padėtas aukščiau grindų — čia kūną negalima padėti žemės viršuje. Išimtis — šv. tėvo kūnas.

Įsakymas laidotinai laidoti tikinčiųjų kūnus yra griežtas — didelė priedermė. Tai rodo bažnytinė tradicija, įprotis, Kodekso I. C. griežtas įsakymas ir bažnytinės bausmės už jo nesilaikymą ir įsakymą save sudeginti[32]).

Laidojimo įsakymas saisto gentis, gimines, svainius, artimus asmenis ir net svetimus. Saisto ta eile, kuria čia parašyta. Iš kalbamųjų asmenų laidoti turi pirmiausia artimiausi gentys, pvz., tėvai savo vaikus, vaikai savo tėvus,

---

[30]) Plg. F. Cavagnis, Institutiones iuris publici ecclesiastici[4], Romae 1906, II n. 302; F. Many, Praelectiones de locis sacris, Parisiis 1904, 211; T. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, n. 129.

[31]) „Fidelium defunctorum corpora sepelienda sunt, reprobata eorundem crematione“.

[32]) Plg. kan. 1203, § 2, 1240, § 1, nr. 5.

vyras žmoną, žmona vyrą, broliai brolius ir t. t. Nesant artimesnių giminių, eina tolimesnės giminės. Nesant nė jų, palaidoti turi net svetimi — svetimi taip pat artimesni ir paskui tolimesni asmenys. Čia dar žiūrėtina testamento, paveldėjimo, valstybinių įstatymų ir t. t. Tai prigimtinės teisės ir artimo meilės įsakymo dėsniai.

Palaidoti reikia net didžiausius priešus, niekšus ir visuomenės atmatas. Juo labiau niekas neturi teisės uždrausti palaidoti numirėlio. To padaryti negalima net už jokius nusikaltimus ir t. t. Tai taip pat prigimties teisės dalykas. Todėl ir Antigonė nepaklausė karaliaus Kreon'o griežčiausio uždraudimo laidoti jos brolio Polikon'o kūną ir drąsiai neteisingam draudėjui drožia į akis: „Aš nemanau, kad tavo įsakymai būtų buvę tiek svarbūs, jog tu, žmogau, galėtumi sulaužyti nerašytinius ir amžinus įstatymus. Ne vakar ir ne šiandien jie išleisti. Ne; jie yra visados ir niekas nežino jų pradžio. Dėl jų aš ir nedrįsau klausyti tavęs ir neklausyti dievų"[33]). Kas nesijaudina, skaitydamas šį įvykį, didvyrišką ir teisingą moteries drąsą!

Bažnyčios griežtas įsakymas laidotinai palaidoti numirusių kūnus vis dėl to nėra absoliutus; nėra toks, jog plyš truks — vis vien turi būti taip, ne kitaip padaryta. Ne; nepaprastais kuriais atvejais, kai visuomenės gerovės motyvai ko kito tikrai reikalauja ar tam tikrose aplinkybėse negalima įprastu būdu palaidoti, galima ir kitaip laidoti lavonus. Tokių atvejų, tiesa, nedaug tėra, bet vis dėlto jų gali būti. Pavyzdžiais gali eiti mirę jūrose ir labai daug kritusių karo lauke. Pirmuoju atveju lavonus galima stačiai sumesti į vandenis, o antruoju net sudeginti ir t. t. Bet pažymėtina, kad net per Didįjį karą užmuštųjų kareivių nedeginta, bet laidota. Tai reikšminga.

2. Ne tuoj numirus laidotina. Tai daryti tegalima, kai tikrai sužinoma reali mirtis[34]).

Tikrą mirimą sužinoti galima iš tam tikrų ženklų. Tikriausias mirimo įrodymas, galima sakyti, tėra puvimas. Bet visa bėda, kad tai nemalonus reiškinys ir kažkaip kuoktu laukti tos stadijos. Atbulai, kūno jautrumo nustojimas, liovimasis alsuoti, sustojimas širdies plakimo ir kūno stingimas nėra tikri liudytojai, jog žmogaus siela jau nukeliavusi į dausas. Tai labiausiai pasakytina apie staigiai mirusius. Taip, žmogus gali įkristi į letargą, tik apmirti, bet nenumirti. Be to, staigiai miręs gali gyventi dar kelias ar kelioliką valandų ir net per ištisas dienas. Tai atsimintina. Todėl, bent abejojant, reikia kreiptis į gydytoją.

Greito laidojimo draudimo pamatas yra bijojimas, gink Dieve, palaidoti gyvą žmogų. Tai būtų baisiausia tragedija. Tai būtų nužudymas žmogaus. Be to, šiek tiek palaikyti numirusį verčia pati pagarba velionies. Kas nenori bent dar kelias valandas pasižiūrėti į brangų ir mylimą savo asmenį,

---

[33]) Sophokles, Antigonė, eil. 446—460.

[34]) Kan. 1213.

su juo pabūti, jį dar palaikyti pas save? Reikia leisti ir gyviesiems priverkti bent vieną ašarinę, nubėgti ašaroms — bus lengviau.

Girtinos yra dalinės bažnytinės kai kurios teisės, kuriomis precizyviai pažymimas lavono laidojimo termino minimumas. Pvz., Medininkų arba Žemaičių VII diecezinis sinodas (1752) buvo išleidęs šį įsakymą: „Jei kas mirė iš ligos, tai lavoną palaidoti galima po dvylikos valandų; jei mirė staigiai ar nelaimingai, tai daryti tegalima po dvidešimties keturių valandų“[35]). Taip pat tikslūs yra Lietuvos valstybės laidojimo įstatymai, kuriuos žr. žemiau. Atbulai, nieku gyvu negalima pateisinti žydų įpratimo lig šiltą lavoną laidoti.

5. Bažnytinių laidotuvių pasyvus subjektas

1. Kiekvienas žmogus turi teisę būti palaidotas. Tai prigimtinė teisė. Tos teisės niekas negali atimti. Jos net pats žmogus negali atsisakyti. Taip pat krikščionys turi teisę būti bažnytiniu būdu palaidoti. Tos teisės niekas negali atsisakyti. Negali nė testamente ar kitu būdu įsakyti save mirusį palaidoti nebažnytiniu būdu, uždrausti bažnytiniu būdu palaidoti. Jei tai būtų padaryta, tai toks noras, valia, pareiškimas savaime laikomas jokiu, netikru[36]). Mat, tai bloga, o blogo vykdyti negalima.

Tegalima pareikšti norą ar įsakyti paprastai, neiškilmingai palaidoti. Iškilmingas laidojimas — liuksus, o be liukso galima gyventi.

Juo labiau bažnytiniu būdu nelaidoti negali velionies gentys, giminės, draugai, įpėdiniai ir t. t.[37]) Tai būtų numirusio teisės didelis įžeidimas.

Bažnytinių laidotuvių išimtis — kuriems Bažnyčios draudžiama[38]). Čia Bažnyčia atsisako ar draudžia ne šiaip jau palaidoti. To dalyko daryti, žinoma, negalėtų. Čia Bažnyčia tik atsisako ir draudžia savotišku, bažnytiniu būdu palaidoti. Tai, aišku, gali padaryti, nes bažnytines laidotuves sudaro religinės apeigos, pačios Bažnyčios išleistos. Su savo dalykais visaip galima elgtis. Nuo galėjimo ar turėjimo teisės ką daryti artimiausias kelias prie fakto. Bažnyčia ir iš tiesų draudžia kai kuriuos bažnytiniu būdu laidoti. Tai tie, kurie visai dar neturi ryšių su Bažnyčia, žymiai sutraukė tuos ryšius ar dėl savo nedorų darbų, elgesio pasidarė neverti šventų laidotuvių. Pirmieji — nekrikštyti. Antrieji — mažne visi eretikai, atskalūnai ir tikėjimo apostatai. Tretieji — kai kurie nusidėjėliai ir nusikaltėliai.

---

[35]) Sess. II, c. IV, n. XI: „Potest cadaver terrae mandari intra horas duodecim, si mortem oppetierit quis ex morbo, sin repentino casu, aut violento, nonnisi post lapsum viginti quatuor horarum“.

[36]) Fr. Wernz-Vidal, Ius canonicum, IV n. 585 išn. 34.

[37]) S. C. C., *Sancti Severi*, 12 ian. 1924.

[38]) Kan. 1239, § 3.

2. In specie, bažnytiniu būdu laidoti draudžiama arba negali eiti ir neina bažnytinių laidotuvių pasyviais subjektais štai kurie asmenys:

1) Kan. 1239, § 1: „Bažnytiniu būdu negalima laidoti tų, kurie nekrikštyti mirė“[39]). Tai žydai, magometonys, pagonys ir t. t. Mat, krikštas yra durys, pro kurias įeinama į Bažnyčią. Krikštu žmogus įstoja, įsirašo į Bažnyčios narius, tampa Bažnyčios nariu ir tuo pačiu jau gali naudotis bažnytinėmis teisėmis, sakramentais, sakramentalijomis, malonėmis, maldomis, apeigomis ir t. t. Todėl nekrikštytam tebėra uždarytas visas bažnytinis iždas.

Bažnytiniu būdu laidoti tegalima tikrai pakrikštytą. Tai savaime aišku. Bet abejojant krikšto tikrumu ar įvykiu, vis dėlto nedraudžiama bažnytiniu būdu palaidoti. Tai leidžiama dėl to, kad bažnytinis laidojimas, siaurinąs kitų teises, turi būti griežtai aiškinamas. Todėl abejojamu atveju kiekvienas juridiškai laikytinas pakrikštytu.

Savaime taip pat draudžiama bažnytiniu būdu laidoti net katalikų nekrikštytus vaikus. Bet praktika vis dėlto yra šiek tiek minkštesnė, švelnesnė tiems vaikams, kurie miršta drauge su motina — drauge laidojami[40]).

Nekrikštytųjų viena tėra tikra išimtis — tie katechumenai, kurie visai nekaltai nesuskubo nusiplauti krikšto vandeniu, nes kan. 1239, § 2: „Tie katechumenai, kurie visai nekaltai nepakrikštyti mirtų, priskaitytini yra prie pakrikštytų“[41]). Mat, jie, norėdami ir rengdamiesi krikštytis, laikomi pakrikštytais ugniniu krikštu (baptismo flaminis).

2) Kan. 1240, § 1, nr. 1: „Žinomi krikščionių tikėjimo apostatai ir žinomai įstoję į eretikų ar atskalūnų tikybos ar masonų sektą ir kitą kurią tos pačios rūšies draugiją“[42]).

Tikėjimo apostatais vadinami tie, kurie pakrikštyti visai metė krikščionių tikybą. Nesvarbu, kur jie dingo, būtent, ar įstojo ar ne į kurią nekrikščionių tikybą. Todėl tikėjimo apostatas yra, pvz., tas krikščionis, kuris virto stabmeldžiu, žydu, budistu, islamo sekėju, religiniu skeptiku, atejistu, pantejistu, laisvamaniu, teosofu, modernistu ir t. t. Tas pat pasakytina apie tuos, kurie neigia Dievo apreiškimo buvimą. Čion įeina net tie, kurie bent žodžiu ar veiksmu parodo, jog esą visai atsipalaidavę nuo krikščionių tikybos, pvz., testamente įsakė save civiliniu arba pasauliniu būdu palaidoti, sudeginti savo lavoną ir t. t.

Bažnytinių laidotuvių tenustoja tie tikėjimo apostatai, kurie yra žinomi — žinomi teisių ar įvykio žinojimu (notorii notorietate iuris et notorii

---

[39]) „Ad sepulturam ecclesiasticam non sunt admittendi qui sine baptismo decesserunt“.

[40]) Fr. Wernz-Vidal P., Ius canonicum, IV n. 586.

[41]) „Catechumeni qui nulla sua culpa sine baptismo moriantur, baptizatis accensendi sunt“.

[42]) „Notorii apostatae a christiana fide, aut sectae haereticae vel schismaticae aut sectae massonicae aliisve eiusdem generis societatibus notorie addicti“.

notorietate facti). Žinomas — kai viešai žinomas įvykis ir kaltumas. Žinomas teisių žinojimu — kai kompetentingas teisėjas (pasaulinis ar bažnytinis) nutaria ir jo sprendimas įsiteisėja ar nusikaltėlis prisipažino teisme[43]). Žinomas įvykio žinojimu — kai viešai žinoma ir įvyko tokiose aplinkybėse, jog niekaip negalima dalyko paslėpti, juridiškai išsiteisinti[44]).

Atbulai, galima bažnytiniu būdu palaidoti slaptus ar nežinomus tikėjimo apostatus.

Dar pažymėtina tai, kad nuo tikėjimo apostatų reikia skirti aukštųjų šventimų ir vienuolių apostatus. Tai tie, kurie neteisiai metė aukštuosius šventimus ir sugrįžo į pasaulinį luomą ar respektyviai neteisiai išstojo iš vienuolijos. Jie savaime neįeina į kalbamąjį draudimą.

Eretikai yra tie, kurie pakrikštyti užsispyrę neigia kurią tiesą, apreikštą ir įdėtą Šv. Rašte ar esančią Tradicijoje ir Bažnyčios iškilmingai ar paprastai ar visuotine magisterija paskelbtą tikėti, kas lotyniškai vadinasi tikėtina „fide divina et catholica". Čion įeina taip pat tie, kurie anokią tiesa pozityviai abejoja[45]).

Atskalūnais vadinami tie, kurie pakrikštyti atsisako priklausyti šv. tėvo ar bendrauti su Bažnyčios nariais. Atsisako priklausyti šv. tėvo — Bažnyčios galvos. Atsisako bendrauti su Bažnyčios nariais — įkūria savo katalikų tikybą ar prisideda ar įstoja į jau esančią kurią atskalūnų bažnyčią.

Negalima nepažymėti nė to, kad kraštutinis liberalizmas yra taip pat tikėjimo apostazija ,o vad. mitiguotasis liberalizmas — erezija ar respektyviai atskala. Be to, visiškas arba šiandieninis socijalizmas objektyviai yra erezija ar respektyviai atskala[46]).

Bažnytiniu būdu laidoti draudžiama tuos eretikus ir atskalūnus, kurie yra iš tiesų įstoję ar įsirašę į eretikų ar atskalūnų tikybą. Be to, įstojimas turi būti žinomas. Atbulai, čion savaime neįeina tie eretikai ir atskalūnai, kurie tėra atmetę kurią Bažnyčios dogmatiškai tikėtiną tiesą, pvz., stačiai žodžiu ar raštu paneigę. Neįeina nė tie, kurie tėra nežinomai įstoję į kurią eretikų ar atskalūnų tikybą, sektą.

Kas yra masonai, jų ložės, draugijos, visiems gerai žinoma. Bažnytiniu būdu laidoti tenegalima tų, kurie žinomai priklauso masonų draugijai. Atbulai, nors slapti masonai tokie pat baisūs, bet čion vis dėlto neįskaitomi. Tai tvirtinu, laikydamasis įstatymo raidės.

Kitos „tos pačios rūšies" draugijos yra tos, kurios yra panašios į masonų draugijas. Tai tos draugijos, kurios yra slaptos, t. y. turi slaptas konsti-

---

[43]) Kan. 2197, nr. 2.
[44]) Kan. 2197, nr. 3.
[45]) Plg. kan. 1323, § 1.
[46]) Žr. P. Malakauskis, Baudžiamosios teisės[2], Kaunas 1934, nr. 141.

tucijas ar įstatus ir slaptus vadus, ir daro sąmokslus prieš pačią Bažnyčią, teisią Jos vyriausybę ir konstituciją ar prieš teisias savo ar svetimų valstybių vyriausybes, pvz., nihilistai ir anarchistai. Pasak kai kurių, čion įeinančios taip pat tikrų socijalistų draugijos[47]). Tai kiti neigia[48]). Paskutinioji nuomonė teoriškai teisinga, nes socijalistų draugijos savaime nėra slaptos. Praktikoje reikia žiūrėti į atskirų draugijų fizijonomiją.

Kalbamųjų draugijų narius bažnytiniu būdu laidoti taip pat tedraudžiama tuos, kurie žinomai yra įstoję į draugiją. Atbulai, šis draudimas neliečia slaptų narių.

3) Kan. 1240, § 1, nr. 2: „Ekskomunikuoti ar interdiktuoti po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo sprendimo"[49]). Tai tie, kuriuos kompetentingas vyresnysis ar dvasinis tribunolas nubaudė ekskomunika ar asmeniniu interdiktu už bažnytinius nusikaltimus. Tai pasmerkiamasis sprendimas. Be to, kalbamosios kategorijos yra taip pat tie asmenys, kurie pačiu įvykiu įkrito į ekskomuniką ar asmeninį interdiktą, ir tai dvasinis tribunolas paskelbė. Tai paskelbiamasis sprendimas. Atbulai, bažnytiniu būdu laidoti nedraudžiama pačiu įvykiu ekskomunikuotų ar asmeniniu būdu interdiktuotų iki dvasinio tribunolo paskelbimo, paskelbiamojo sprendimo. Galop, bažnytiniu būdu laidoti draudžiama vengtinius ekskomunikuotus. Jų, tiesa, neminimą mūsų kanone. Bet juos čion turime įskaityti dėl to, kad vengtinė ekskomunika pačiu įvykiu teužsitraukiama vienu atveju, būtent, fiziškai įžeidus šv. tėvą, ir šį bausmė yra kur kas didesnė, nekaip paprastą ekskomuniką, ir todėl tokių ekskomunikuotų juo labiau negalima bažnytiniu būdu laidoti. Tai taip pat matome iš kan. 1242, kuriuo įsakyta atkasti to „vengtinio ekskomunikuoto lavoną, kuris buvo palaidotas šventoje vietoje prieš kanonų draudimą"[50]).

4) Kan. 1240, § 1, nr. 3: „Kurie būtų sąmoningai nusižudę"[51]).

Nesvarbu, kaip nusižudyta, pvz., nusišauta, nusidurta, pasipjauta, pasismaugta, pasikarta, nusinuodyta ir t. t. Bet nusižudyta turi būti sąmoningai, t. y. laisvai, tyčia ir apgalvotai, nes tada žmogus teatsako už savo veiksmus. Atbulai, galima bažnytiniu būdu palaidoti tuos, kurie nusižudė n e t y č i a, nenorėdami, neapgalvotai, iš proto ligos, neurastenijos ir t. t. Bet tai turi būti įrodyta tikėtinais liudytojais ir ligos atveju gydytojo liudijimu, nes kiekvienas žmogus laikytinas sąmoningu ir sveiku, iki priešinga įrodoma. Be to, mirtis turi kilti iš nusižudomojo veiksmo. Atbulai, galima bažnytiniu

---

[47]) Pvz., P. M. a C o r o n a t a, De locis et temporibus sacris, n. 258.

[48]) Pvz., D e M e e s t e r, Iuris canonici et iuris canonico-civilis compendium, Brugis 1926, III n. 1232.

[49]) „Excommunicati vel interdicti post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam".

[50]) „Cadaver excommunicati vitandi qui, contra canonum statuta, sepulturam in loco sacro obtinuit".

[51]) „Qui se ipsi occiderint deliberato consilio".

būdu palaidoti tą, kuris iš kitos priežasties mirė, pvz., iš gydytojo neatsargumo, nepraktiškumo ir t. t. Bet ir tai turi būti įrodyta. Galop, nusižudymas turi būti tikrai žinomas. Atbulai, nežinant nusižudymo ar juo abejojant, negalima atsisakyti bažnytiniu būdu palaidoti. Pvz., upėje, ežere ar jūroje rastas paskenduolis. Ar visados galima tuoj tvirtinti, kad tyčia nusiskandyta? Čia akis kreiptina į aplinkybes ir t.t. Tik abejojant nusižudymu, negalima iškilmingai laidoti[52]), nes kitaip galima papiktinti kitus. Bet čia dar atsimintina: jei nusižudėlis buvo dorovingas ir tikįs, tai žmonės nusižudymu mažiau tesipiktina, nes mano, kad nelaimė netyčia įvykusi ar nusižudėlis nesąmoningai padaręs sau galą.

5) Kan. 1240, § 1, nr. 4: „Mirę dvikovoje ar iš jos sužeidimo“[53]).

Kadangi Lietuvoje, dėkui Dievui, nepraktikuojama dvikovų, tai apie šį punktą nėra ko plačiau kalbėti.

6) Kan. 1240, § 1, nr. 5: „Kurie būtų įsakę savo kūną sudeginti“ [54]).

Šio draudimo pamatas yra tas, kad lavonų deginimas yra blogas dalykas ir jau pats įsakymas sudeginti savo kūną yra didelė didelė nuodėmė. Bet kam tada ir bereikšti kurias pretenzijas į bažnytinį laidojimą — pats numirėlis jo nenorėjo.

Bažnytiniu būdu laidoti draudžiama, kaip jau kalbėta aukščiau, tuos, kurie bet kokiu būdu įsakė, pageidavo, išreiškė norą ar valią savo lavoną sudeginti, bet to dalyko dėl kurios nors priežasties iš tiesų neįvykdyta. Atbulai, galima bažnytiniu būdu palaidoti tą, kuris prieš mirdamas bet kuriuo būdu atšaukė savo įsakymą, valią, norą, pageidavimą sudeginti savo lavoną. Bet reikia įrodyti patį atšaukimą. Tai galima padaryti velionies raštu, tikėtinais liudytojais ir t. t. Taip pat galima bažnytiniu būdu palaidoti pelenus tų, kurie sudeginti be savo noro, valios. Tai kiti padarė, pvz., giminės niekšai, pasaulinė valdžia ir t. t. Kuo čia žmogus kaltas? Jis net yra „kankinys“. Tik draudžiama laikyti laidotuvių pamaldas kremacijos vietoje, nes tai neteisingumo vieta, pasibaisėtina vieta. Be to, reikia pašalinti papiktinimą. Tam galui reikia paskelbti, kad velionies kūnas sudegintas nekaltai, jam nenorint[55]). Jei pasaulinė valdžia įsakytų ar valstybiniais baudžiamaisiais įstatymais būtų įsakyta kieno lavoną sudeginti, tai draudžiama kūną bažnytiniu būdu lydėti į kremacijos vietą. Jei su kalbamuoju sudeginimu nesutiko šeima, tai vis dėlto galima už velionį atlaikyti laidotuvių pamaldas ir jo pelenus palaidoti[56]). Tik, žinoma, reikia pašalinti papiktinimą, kaip anksčiau.

---

[52]) S. C. S. Off., 16 maii 1866.

[53]) „Mortui in duello aut ex vulnere inde relato“.

[54]) „Qui mandaverint suum corpus cremationi tradi“.

[55]) S. C. S. Off., 15 dec. 1886; 19 iun. 1926.

[56]) S. C. de Prof. Fide, 26 ian. 1911.

7) Kan. 1240, § 1, nr. 6: „Kiti vieši ir aiškūs nusidėjėliai“ [57]).

Viešas nusidėjimas vadinasi toks, kuris yra paplitęs žmonėse ar atsitiko, įvyko ar atsidūrė tokiose aplinkybėse, jog protingai galima ar reikia numatyti jį paplisiant. Kitaip sakant, viešas nusidėjimas yra toks, kurį žmonės iš tiesų žino ar, apytikriai, sužinos. Žinoti turi daugelis. Jei nusidėjimą težino vienas kitas, tai nusidėjimas tėra viešas, kai tie asmenys yra tokie, kurie, apytikriai, paskleis žinią. Čia užtenka net vieno plepio. Aiškus nusidėjimas — kai nėra jokio pozityvinio abejojimo nei įvykiu nei atsakingumu ar kaltumu, arba, geriau sakant, nuodėmingumu: žinomas įvykis ir teologinė kaltė.

Mūsų atveju nusidėjimas turi būti drauge viešas ir aiškus.

Kadangi draudimas bažnytiniu būdu palaidoti yra asmeninės teisės susiaurinimas ir pats nelaidojimas — didelė negerovė, tai kalbamasis atvejas tetaikytinas už labai didelius nusidėjimus, kuriuose kyšo didelis bedieviškumas ar kurie viešai piktina žmones. Čion įeina konkubinatas, svetimoteriavimas, civiliška moterystė, bedieviškų ar begėdiškų rašinių parašymas ir išleidimas, plėšikai, dideli vagys, žmogžudžiai, ilgas ilgas (keliolika metų) nėjimas metinės išpažinties ar velykinės komunijos [58]), viešo ir nuolatinio nusidėjėlio atsisakymas priimti kunigą mirties valandą, numirimas „in actu“ sunkios nuodėmės, pačiu įvykiu ekskomunikuotas iki dvasinio teismo paskelbimo, nežinomi tikėjimo apostatai, į eretikų ar atskalūnų sektą ir masonų ar kitas tokias pat draugijas nežinomai įstoję eretikai, atskalūnai ir masonai, ir kitų į masonų sektų panašių draugijų nariai. Tas pat pasakytina apie šiaip jau arba į jokią sektą neįstojusius eretikus ir atskalūnus [59]) ir t. t. Atbulai, čion neįskaitomos mažos, slaptos ir nelabai piktinančios nuodėmės. Šiandien čion taip pat nebeįeina vienerių, poros ir net kelerių metų apleidimas metinės išpažinties ar velykinės komunijos. Išimtis — jei tai padaryta iš bedieviškumo ar neapykantos sakramentų ar kalbamojo paties įsakymo [60]).

Visi septyni kalbėtieji atvejai yra taksatyviai įvardyti. Kitų atvejų čion įskaityti negalima.

Tačiau šis draudimas nėra absoliutus. Ne; bet kuriuos draudžiamuosius pakrikštytus asmenis galima bažnytiniu būdu laidoti, jei jie „prieš mirdami būtų parodę kuriuos atgailos ženklus“ — kan. 1240, § 1 [61]). Tik Kodekse I. C. nei taksatyviai nei pavyzdžiui neįvardyta tokių atgailos ženklų. Tai nutarti palikta kunigui laidotojui. Šiaip jau pavyzdžiui galiu įvardyti šiuos atgailos ženklus: ligonis prašė, šaukėsi kunigo, maldavo Dievą atleisti nuodėmes ar

---

[57]) „Alii peccatores publici et manifesti“.

[58]) Fr. Wernz-Vidal P., Ius canonicum, IV n. 587; A. Vermeersch-Creusen I., Epitome iuris canonici, II[2] n. 549.

[59]) Fr. Wernz-Vidal P., t. p., n. 586.

[60]) H. Insadowski, Kościelne prawo pogrzebowe, 171.

[61]) „Ante mortem aliqua dederint poenitentiae signa“.

paprastai šaukėsi Dievo, Šv. P. Marijos, šventųjų, darė tobulą gailestį, glaudė prie savęs kryželį, bučiavo kurio šventojo paveikslą ir t. t.

Atgailos ženklus vis dėlto reikia tinkamai įrodyti. Tai gali padaryti net vienas tikėtinas ir nesuinteresuotas liudytojas. Be to, reikia paskleisti žinią, kad velionis iš tiesų gailėjosi ir parodė atgailos ženklus. Kitaip galima kitus papiktinti, o tai negera, to visados reikia vengti.

Šiuo atveju galima bažnytiniu būdu palaidoti dėl to, kad anie asmenys laikomi norėjusiais susitaikinti su Bažnyčia ir todėl turinčiais teisę būti tinkamai palaidotais.

Pasak kai kurių, nors ekskomunikuotas po pasmerkiamojo ar paskelbiamojo sprendimo ir būtų prieš mirtį parodęs kuriuos atgailos ženklus, vis dėlto prieš bažnytiniu būdu laidojant pirma pritinką atleisti ekskomuniką[62]). Pasak kitų, kalbamąją ekskomuniką reikią atleisti prieš laidojant ar palaidojus[63]). Pasak dar kitų, tokią ekskomuniką reikią atleisti prieš laidojant[64]). Čia, mano galva, pasakytina štai kas: Kalbamojo dalyko Kodekse I. C. visai nėra pažymėtai pasakyta. Iš nagrinėjamojo kanono galima išvesti, jog prieš mirtį atgailos ženklus parodžiusį bet kurį ekskomunikuotą galima stačiai arba be bausmės atleidimo bažnytiniu būdu palaidoti. Bet iš kan. 2262, § 1 žodžių: „Ekskomunikuotas negauna atlaidų, vėlinių ir viešųjų Bažnyčios maldų“[65]) mūsų kalbamuosius ekskomunikuotus reikėtų prieš laidojant paleisti nuo ekskomunikos saito bent tam, kad už jį būtų galima teisiai melstis. Visą neaiškumą išsprendžia Rituale Rom., kuriame pasakyta: „1. Jei kuris ekskomunikuotas mirdamas parodytų atgailos ženklą, tai, kad nenustotų bažnytinių laidotuvių ir pasinaudotų Bažnyčios maldomis, gali būti paleistas nuo ekskomunikos šiuo būdu. 2. Jei kūnas dar nepalaidotas..., tebūna jam (ekskomunikuotam) atleista, kaip žemiau; paskui atleistasis tebūna palaidotas šventoje vietoje. 3. Jei būtų palaidotas nešventoje vietoje, tai, patogiai galint, atkasamas ir... po absoliucijos palaidojamas; bet jei patogiai negalima atkasti, tai... (ten pat) tebūna duodama absoliucija. 4. Jei būtų palaidotas šventoje vietoje, tai neatkasama... (taip pat atleidžiamą ekskomunika)“[66]).

---

[62]) Pvz., H. Noldin - Schönegger A., De censuris[15], Oeniponte 1923, n. 40.

[63]) Pvz., P. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, n. 259.

[64]) Pvz., Fr. Wernz - Vidal P., Ius canonicum, IV n. 586; H. Insadowski, Kościelne prawo pogrzebowe, 167.

[65]) „Excommunicatus non fit particeps indulgentiarum, suffragiorum publicarum Ecclesiae precum“.

[66]) Tit. III, c. 4, *ritus absolvendi excommunicatum iam mortuum*, nn. 1—4: „1. Si quis excommunicatus ex hac vita decedens dederit signum contritionis, ne ecclesiastica careat sepultura, sed Ecclesiae suffragiis, quatenus fieri potest, adiuvetur, absolvi potest hoc modo. — 2. Si corpus nondum sepultum fuerit, verberetur, et absolvatur, ut infra; deinde absolutum, in loco sacro sepeliatur. — 3. Si vero fuerit sepultum in loco profano, si commode fieri potest, exhumabitur, et eodem modo verberabitur et post absolutionem in loco sacro sepeliatur; sed si commode exhu-

Kan. 1240, § 2: „Kalbėtaisiais atvejais iškilus kuriam abejojimui, tebūna, laikui esant, atsiklaustas ordinaras; tebesant abejojimui, lavonas tebūna palaidotas bažnytiniu būdu, tik turi būti pašalintas papiktinimas“[67]).

Abejojimas suprantamas pozityvinis, nes į negatyvinį abejojimą išorinėje srityje nekreipiama akies.

Jei nebėra laiko kreiptis į ordinarą, t. y. vyskupijos tvarkytoją ar respektyviai aukščiausią išimtųjų vienuolių kunigų vyresnįjį, tai abejojimą gali išspręsti kunigas laidotojas pats.

Papiktinimą pašalinti galima, be kitko, paprasčiau palaidojant, pvz., be mišių ar tik su mišiomis ir be kitų laidotuvių pamaldų.

Pridursiu dar tai, kad, pasak kai kurių, visai ar iš dalies bažnytiniu būdu palaidoti galima esą net nevertą šių laidotuvių tada, kai kitaip būtų pamatuotai bijomasi didelio tikinčiųjų sumišimo ar didelės negerovės Bažnyčiai ar kunigui laidotojui. Tik neturi būti tikėjimo išniekinimo ir papiktinimo. Tai pamatuojama tuo, kad bažnytiniai įstatymai nesaistą su didele negerove[68]).

3. Kan. 1241: „Ką draudžiama bažnytiniu būdu laidoti, už tą taip pat negalima laikyti bet kurių egzekvinių mišių, net metinių, ir kitų viešų laidotuvių pamaldų“[69]). Todėl ne tik draudžiama tokio asmens lavoną eksportuoti iš namų, bažnytiniu būdu lydėti ar stačiai nešti į bažnyčią, bažnytiniu būdu lydėti į kapines ir palaidoti, bet taip pat už jį laikyti laidotuvių pamaldas, laikyti viešas giedotines ir net skaitytines mirimo, laidojimo, devintines, metines ir kitas mišias. Draudžiama net skambinti varpais mirus ar laidojant ir t. t. Už jį begalima privatiškai melstis ir, pašalinus papiktinimą, laikyti privatines mišias. Išimtis — vengtinis ekskomunikuotas[70]). Vargšas žmogus! Bet ką padrysi, — kaip pasiklojo, taip ir išmiegojo.

6. Kūno nešimas į bažnyčią ir laidotuvių pamaldos

Kan. 1215: „Nesant didelės kliūties, tikinčiųjų lavonai prieš palaidojant iš savo vietos atgabentini yra į bažnyčią, kurioje tebūna atlaikytos visos laidotuvių pamaldos, aprašytos patvirtintose liturginėse knygose“[71]).

---

mari non potest, locus sepulturae verberetur, postea absolvatur. — 4. Quod si in loco sacro sit sepultum, non exhumabitur, sed verberabitur sepulchrum“.

[67]) „Occurente praedictis in casibus aliquo dubio, consulatur, si tempus sinat, Ordinarius; permanente dubio, cadaver sepulturae ecclesiasticae tradatur, ita tamen ut removeatur scandalum“.

[68]) Pvz.: A. Vermeersch-Creusen I., Epitome iuris canonici, II², n. 550; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, III 2 n. 71. — Tai paskutinysis vadina tolerancija.

[69]) „Excluso ab ecclesiastica sepultura deneganda quoque sunt tum quaelibet Missa exsequialis, etiam anniversaria, tum alia publica officia funebria“.

[70]) Plg. kan. 2262, § 2, nr. 2.

[71]) „Nisi gravis causa obstet, cadavera fidelium, antequam tumulentur, transferrenda sunt e loco in quo reperiuntur, in ecclesiam, ubis funus, idest totus ordo exsequiarum quae in probatis liturgicis libris describuntur, persolvatur“.

Šio dalyko jau nuo seniai buvo laikomasi Bažnyčioje, bet iki šiol nebuvo rašytinio įstatymo. Tai Kodeksas I. C. pirmasis raštiškai įsakė.

Numirusio kūną reikia nugabenti į tą bažnyčią, kurioje laikomos laidotuvių pamaldos.

Bažnyčioje atlaikytinos laidotuvių pamaldos. Tai tos pamaldos, kurios yra aprašytos ar įdėtos patvirtintose liturginėse knygose, arba Rituale Romanum, tit. VI, pvz., atgiedotinas visas „officium defunctorum" arba ekzekvijos, atlaikytinos mišios, „Libera" ir t. t. Kame teįprasta giedoti vieną ekzekvijų nokturną su liaudėmis, ten galima laikytis šio įpročio[72]). Per laidotuvių pamaldas turi būti toje bažnyčioje kūnas. Be kūno laidotuvių pamaldas tegalima laikyti tada, kai kūno negalima atgabenti ar dėl kurios priežasties galima negabenti į bažnyčią. Bet ir negalint kūno atgabenti ar dėl pateisinamos priežasties iš tiesų negabenant į bažnyčią, vis dėlto turi būti be jo atlaikytos laidotuvių pamaldos. Tada tik praleidžiama tai, kas priklauso lavono atlydėijmui į bažnyčią, nulydėjimui į kapines ir t. t.[73])

Taip lavono atgabenimas į bažnyčią, taip laidotuvių pamaldos yra griežtai įsakytos. Tai didelė priedermė. Tik priedermė kūną atgabenti į bažnyčią, atkalbėti vad. absoliuciją ir kūną nulydėti į kapines ar kitą laidojamąją vietą yra didesnė, nekaip kitų laidotuvių pamaldų. Mažmožius apleisti, žinoma, ne didelis dalykas.

Nuo priedermės lavoną atgabenti į bažnyčią ir atlaikyti laidotuvių pamaldas tegali pateisinti protinga priežastis. Bet kadangi vieni iš kalbamųjų dalykų daugiau, kiti mažiau griežtai įsakyti, tai nevienoda priežastis tegali visa pateisinti: didesniems dalykams pateisinti reikia didesnės priežasties. Taip, nuo kūno nešimo į pamaldų bažnyčią pateisina, pvz., pasaulinės valdžios draudimas, epidemijos ar choleros pavojus, karo laukas ir t. t. Atbulai, nepateisinama priežastis yra tikinčiųjų ar dvasiškių nepatenkinimas, murmėjimas. Čia net priešingas įprotis pažymėtai pasmerktas[74]). Nuo laikymo laidotuvių pamaldų pateisinti gali, pvz., neturėjimas laiko ar negalėjimas suskubti už visus atlaikyti. Bet jei dėl protingos priežasties negalima atlaikyti visų laidotuvių pamaldų, tai atlaikytinos bent galimosios. Tik mišių niekados neapleistina. Jei jų atlaikyti negalima tą pačią dieną, tai atlaikytinos kitą dieną. Jei už beturtį veltui laikomos laidotuvių mišios, tai gali būti net skaitytinės[75]) ir laikytojo intencija.

Priedermė numirusio kūną atgabenti į bažnyčią ir čia atlaikyti laidotuvių pamaldas saisto, visų pirma, pačius numirėlius. Juos saisto bent ta prasme, kad žmogus, dar gyvas tebebūdamas, galėdamas turi pasirūpinti, kad

---

[72]) G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, III 2 n. 55.

[73]) S. R. C., 28 febr. 1920.

[74]) Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 16 oct. 1919.

[75]) S. C. C., 21 aug. 1869.

būtų iš ko palaidoti, ir negali atsisakyti bažnytinių laidotuvių ar įsakyti palaidoti nebažnytiniu būdu, pvz., nenešti į bažnyčią ar palaidoti be mišių ir t.t.

Toliau, kalbamoji priedermė saisto tuos, kurie turi palaidoti numirusio kūną. Juos jau aukščiau įvardijau. Čia bepažymėsiu, kad jie ne tik patys, bet, net velioniui pareiškus norą, negali palaidoti savotiškai, be bažnytinių laidotuvių ir t. t.

Galop, ši priedermė saisto tuos kunigus, kurių dalykas yra laidoti tikinčiuosius. Jie prašomi turi bažnytiniu būdu palaidoti. Net veltui turi palaidoti tuos, kurie tikrai neturi iš ko užmokėti pagal vietinę taksą. Tik tada palaidoti galima paprasčiau, apleidžiant nebūtinus dalykus. Jei nė kunigas neturėtų iš ko padengti laidotuvių pamaldų išlaidų, pvz., už žvakes, tai jau nebėra jokios priedermės. Bet ir šiuo atveju atliktina tai, kas galima.

7. Laidotuvių bažnyčia

1. Seniau buvo laikomasi dėsnio: „Ubi tumulus, ibi funus", t. y. kame laidojama, ten taip pat laikomos laidotuvių pamaldos. Pats laidojimas buvo svarbesnis, o laidotuvių pamaldos menkesnis dalykas; teisė laidoti buvo vyresnė, o teisė laikyti laidotuvių pamaldas mažesnė. Todėl pasirinkus laidojimo vietą, tuo pačiu kapinių ir kapo bažnyčia buvo laikoma laidotuvių pamaldų bažnyčia. Kodekse I. C. labiau akcentuojamos laidotuvių pamaldos, jos laikomos svarbesniu dalyku, o pats laidojimas teeina antriniu dalyku. Todėl Kodekse I. C. apie laidotuvių pamaldas kalbama kur kas plačiau, nekaip apie laidojimą. Atrodo, lyg Kodeksu I. C. reikėtų ką tik minėtąjį senovės dėsnį pakeisti į: „Ubi funus, ibi tumulus". Bet tai vis dėlto nebūtų tikslu, nes laidotuvių pamaldų laikymas ir laidojimas eina savo keliais, nelabai priklauso vienas antro.

2. Laidotuvių pamaldų bažnyčia yra kita paprastųjų teisių, kita specijalinių teisių, kita pasirinkta ir dar kita šeiminių kapų. Ir tai:

1) Paprastosiomis bažnytinėmis teisėmis laidotuvių pamaldų bažnyčia yra sava velionies parapinė bažnyčia. Tai kan. 1216, § 1 šiaip išreikšta: „Bažnyčia, į kurią lavonas turi būti nugabentas pamaldų, paprastosiomis teisėmis yra velionies savos parapijos bažnyčia"[76]). Tai parapinės bažnyčios prerogatyva[77]).

Parapinė bažnyčia čia vadinasi tos parapijos bažnyčia, kurioje velionis turėjo buveinę ar lyg buveinę. O buveinė vadinasi nuolat gyvenamoji vieta. Pagal Kodeksą I. C. ji yra ta parapija, kurioje kas gyvena, manydamas ten amžinai gyventi, jei kas kita nenumatytai neatsitiktų, arba kurioje kas jau

---

[76]) „Ecclesia in qua cadaver pro funere transferri debet, ex iure ordinario est ecclesia propriae defuncti paroeciae".

[77]) Plg. kan. 462, nr. 5.

10 metų išgyveno, nors tiek išgyventi čia nemanė[78]). Lyg buveinė yra laikinai gyvenamoji vieta. Pagal Kodeksą I. C. ji vadinasi ta gyvenamoji parapija, kurioje kas gyvena, manydamas ten gyventi bent didžiąją pusę metų, jei kaip kitaip neatsitiktų, arba kurioje kas didžiąją pusę metų jau išgyveno, nors be jokios tam tikros intencijos[79]). Tai parapinė buveinė ir lyg buveinė. Jei bastomasi po kurią vyskupiją ir jokioje parapijoje nesustojama tiek, kiek reikia parapinei buveinei ar lyg buveinei įgyti, tai, ten nuolat gyvenant, kaip aukščiau, įgyjama diecezinė buveinė, o tik laikinai tegyvenant, kaip aukščiau, įgyjama diecezinė lyg buveinė. Šiedvi atstoja parapinę buveinę ir lyg buveinę.

Buveinę ir lyg buveinę dažniausiai asmuo pats įgyja. Tai asmeninė buveinė ir lyg buveinė. Kartais buveinė ir lyg buveinė gaunama iš kito asmens. Jos įgyjamos iš tam tikrų sijų su tais asmenimis. Taip, teisiai neišsiskyrusi žmona teturi savo vyro buveinę, bepročiai ir mažamiečiai — savo globėjo ir respektyviai tėvų buveinę, vaikai ir bepročiai — savo tėvų ir respektyviai globėjų lyg buveinę ir t. t. Tai paskolintos ar fiktyvios buveinės ir lyg buveinės.

Galima turėti daug buveinių ir lyg buveinių.

Kas turi buveinę, vadinasi gyventojas; kas turi lyg buveinę — atėjūnas; kas yra išvykęs iš buveinės ar lyg buveinės — keleivis; kas niekur neturi buveinės ir lyg buveinės — klajūnas, bastūnas.

Kiekvienos parapinės buveinės ir lyg buveinės parapija yra sava ir jos klebonas yra savas. Nesvarbu, ar buveinės ir lyg buveinės yra asmeninės ar paskolintos, fiktyvinės ir t.t. Diecezinės buveinės gyventojo ir lyg buveinės ateivio ir perėjūno sava parapija yra ta, kurioje gyvenama ar iš tiesų sustojama, ir jos klebonas savas.

Taigi, jei kas vieną teturi savą buveinės ar lyg buveinės parapiją ir toje parapijoje miršta, tai laidotuvių pamaldų bažnyčia yra ši savos parapijos bažnyčia. Į ją nugabentinas kūnas ir joje atlaikytinos laidotuvių pamaldos. Jei numirėlio namai yra dviejų parapijų ribose, pvz., išeitų į dviejų parapijų gatves, tai laidotuvių pamaldų vieta yra bažnyčia tos parapijos, į kurią yra namų išėjimo durys. Jei namų išėjimas ar išėjimai yra į abi parapijas, tai laidotuvių pamaldos priklauso tai parapijai, į kurią išeina iškilmingasis išėjimas; jei keli išėjimai yra lygūs, tai abejose parapijose galima laikyti laidotuvių pamaldas, galima pasirinkti[80]).

Kilimo vieta nieko nereiškia laidotuvių pamaldoms.

Jei kame nėra vyskupijos ar lyg vyskupijos ir jokios parapijos, pvz., jūroje, tai laidotuvių pamaldų vieta yra artimiausia bet kuri bažnyčia.

---

[78]) Kan. 92, § 1.

[79]) Kan. 92, § 2.

[80]) S. C. C., 22 iun. 1845; S. C. Ep. et Reg., 6 martii 1870.

Kan. 1216, § 2: „Jei velionis turėtų daug savų parapijų, tai laidotuvių pamaldų vieta yra bažnyčia tos parapijos, kurios teritorijoje mirė“[81]).

Kuomet daug turima savų parapijų, kalbėjau aukščiau. Čia bepažymėsiu, kad jos visos laidotuvių pamaldų atžvilgiu yra lygios tarpusavyje. Čia težiūrima, kurioje jų užgeso gyvybės žvakelė. Pvz., jei turimos buveinės ir lyg buveinės savos parapijos ir numirta paskutiniojoje, tai laidotuvių pamaldų vieta yra ne buveinės, bet lyg buveinės parapinė bažnyčia.

Kan. 1217: „Abejojant kitos bažnyčios teise, visados turi imti viršų savos parapijos bažnyčia“[82]).

Čia kalbama apie tokį atvejų, kai abejojama, ar teisę laikyti laidotuvių pamaldas turi savos parapijos ar kuri kita bažnyčia. Pvz., tikrai nežinoma, ar velionis iš tiesų pasirinko kurią laidotuvių pamaldų svetimą bažnyčią — pamaldos laikytinos savos parapijos bažnyčioje. Tik kalbamasis abejojimas suprantamas pozityvinis. Atbulai, visai nieko nereiškia negatyvinis abejojimas. Tokia yra bendra taisyklė — į pozityvinį abejojimą tekreipiama akis.

Jei abejojimas kiltų tarp savų parapijų, tai žiūrėtiną, kurioje parapijoje numirta, ar, kitur mirus, taikytinas kan. 1218, kuriuo laidotuvių pamaldų bažnyčia eina artimesnė ir lengvai pasiekiama ir t. t.

Kan. 1218, § 1: „Nors mirtis ištiko ne savoje parapijoje, lavonas laidotuvių pamaldų vis dėlto nugabentinas yra į artimesnę parapinę bažnyčią, jei į ją nugabenti patogiai pėsčia galima; kitaip jis nugabentinas į mirimo parapijos bažnyčią“[83]).

Taigi jei kas teturi vieną parapiją ir miršta svetimoje parapijoje, tai kūną laidotuvių pamaldų reikia nugabenti į savos parapijos bažnyčią. Jei kas turėtų kelias ar daug savų parapijų, tai kalbamųjų pamaldų kūnas nugabentinas, pasak kai kurių, į artimiausios savos parapijos bažnyčią[84]). Tai įrodinėjama kan. 1218, § 1 pirmosios dalies žodeliu „quae“ (quae vicinior est), kuris gramatine prasme visados priklausąs artimesniam žodžiui, mūsų atveju žodžiui „paroeciae“, ir iš antrosios to paties kanono ir paragrafo dalies žodžio „in qua“ analogijos — žodis „in qua“ tikrai priklausąs žodžiui „paroeciae“ (paroeciae in qua mors accidit). Čia, mano nuomone, suprastina ne artimesnė sava parapija, bet stačiai artimesnė kuri savos parapijos bažnyčia.

---

[81]) „Si defunctus plures habuerit paroecias proprias, ecclesia funeris est ecclesia paroeciae in cuius territorio decessit“.

[82]) „In dubio de iure alicuius ecclesiae ius propriae ecclesiae paroecialis semper praevalere debet“.

[83]) „Licet mors acciderit extra propriam paroeciam, cadaver tamen in ecclesiam paroeciae propriae quae vicinior sit, ob funus transferendum est, si ad eam commode pedestri itinere asportari possit; secus in ecclesiam paroeciae in qua mors accidit“.

[84]) H. Insadowski, Kościelne prawo pogrzebowe, 92; P. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, n. 167.

Pamatas yra tas, kad čia kreipiama akis į tokią vietą, kuri būtų patogiai pėsčia pasiekiama. Čia labiausiai svarbus vietos atstumas. O juk gali būti, kad ir artimiausios parapijos bažnyčia gali būti toliau už kitos net tolimesnės parapijos bažnyčią ir, atbulai, tolimesnės parapijos bažnyčia gali būti arčiau už artimesnės parapijos bažnyčią. Aukščiau kalbėtojoje priešingoje supozicijoje galėtų kartais kilti nesąmonė — turima arčiau teisi bažnyčia ir vis dėlto reikėtų kažkur toli baladotis. O teisėse nesąmonės vengtina ir konkrečiai tokiais atvejais reikia kitaip aiškinti įstatymą.

Jei turimos kelios ar daug savų parapijų bažnyčių, tai laidotuvių pamaldų į artimesnę parapinę bažnyčią nugabenti kūną reikia sąlygiškai, būtent, jei tai padaryti galima p a t o g i a i p ė s č i a. Taigi čia reikia dviejų dalykų: keliavimo pėsčia ir tos kelionės patogumo. Kelionė pėsčia suprastina literaline prasme, nes pagal Rituale Romanum kūnas į bažnyčią neštinas yra su procesija. Atbulai, iš čia išmestinas yra kūno gabenimas automobiliu, geležinkeliu ir t. t. Tai liuksus. Jei kalbėsime apie šio liūdno keliavimo, procesijos patogumą, tai jį gali sudaryti pirmiausia kelio trumpumas ir paskui pats jo patogumas. Kelio trumpumas suprantamas tikro kelio, kuriuo reikia eiti, nešti kūną, bet ne tiesiosios linijos trumpumas, paukščio kelias, nes tiesiąja linija kartais gali būti labai arti, bet tiesiai yra balos, tvoros, daržai ar nėra nė šuntakio — tiesiai negalima išeiti, reikia eiti kitu keliu ir t.t. Kelio patogumas gali priklausyti nuo paties kelio fizinio gerumo ir laiko, pvz., vasarą ir pelkės sausos, o rudenimis gal tik plentai mažiau teprabliura. Kai kurie kelio patogumą matuoja kelionės išlaidomis[85]). Bet tai, mano galva, neteisinga. Pamatas yra tas, kad išlaidų kriterijus yra menkas — kas vienam brangu, kitam gali būti patys niekai. O įstatymų normos turi būti apčiuopiamos, aiškios.

Jei svetimoje parapijoje mirusio kūno negalima patogiai pėsčia nugabenti į savos parapijos bažnyčią laidotuvių pamaldų, tai reikia nugabenti į vietinės parapijos bažnyčią ir čia atlaikytinos pamaldos.

Kan. 1218, § 2: „Ordinaro dalykas yra, atsižvelgiant specijalių aplinkybių, savo teritorijai nutarti distanciją ir kitus dalykus, kurie sudaro nepatogumą lavoną nugabenti į laidotuvių bažnyčią ar laidojimo vietą, ir, jei parapijos priklauso įvairioms vyskupijoms, tai laikomasi diecezijos ordinaro tos vyskupijos, kurioje velionis mirė“[86]). Pvz., Liublino diecezinio 1928 m. si-

[85]) Pvz., Al. A n t o n i o l i, „De re funeraria“ secondo il nuovo Codice, Bergamo 1919, 14; G. R o s s i, „Sepultura ecclesiastica“ e l' „ius funerum“ nel diritto canonico a norma del nuovo Codice, Bergamo 1920, n. 52. Paskutinysis savo nuomonę remia kan. 1218, § 3, kuriuo visados leidžiama savo lėšomis nugabenti kūną į savos parapijos bažnyčią.

[86]) „Ordinarii est pro suo territorio, inspectis peculiaribus circumstantiis, distantiam aliaque adiuncta designare, quae translationem cadaveris ad ecclesiam funeris aut locum sepulturae incommodam reddant; et si paroeciae ad diversas dioeceses pertineant, designatio attenditur Ordinarii dioecesis in qua defunctus supremum diem obiit“.

nodo nutarimu, nr. 169, § 4, į savos parapijos bažnyčią nugabenti lavoną galima, kai mirimo vieta yra 10 km atstumo nuo savos parapijos bažnyčios; conc. Mechlin. 1920 m., art. 216, į savos parapijos bažnyčią nešti kūną tereikalauja iki 5 km, ir Genuvos diecezinis 1920 m. sinodas patogia eisena telaiko iki 3 km kelio.

Jei kurioje vyskupijoje kalbamojo nutarimo nėra, tai laikytinasi vietinio įpročio. Jei nė vietinio įpročio nebūtų ar jis būtų neaiškus, tai atskirais atvejais kreiptinasi į vietos ordinarą. Jei to dalyko padaryti negalima ar labai sunku, pvz., nebėra laiko, tai, mano manymu, pats laidotojas gali nutarti, kas darytina. Ką kita čia bepadarysi?

Kan. 1218, § 3: „Nors nugabenimas į laidotuvių pamaldų bažnyčią ar laidojimo vietą būtų nepatogus, bet šeima, įpėdiniai ir kiti suinteresuoti asmenys visados gali ten lavoną nugabenti savo lėšomis“[87]).

S u i n t e r e s u o t i a s m e n y s — bet kurie gentys, giminės, svainiai, bičiuliai, draugai, valstybė, savivaldybė, draugijos, tauta, net savos parapijos klebonas, bažnyčios rektorius ir kt.

Velionies šeima, įpėdiniai ir kiti suinteresuoti asmenys gali jo lavoną savo lėšomis nugabenti į velionies savos parapijos bažnyčią. Išimtis — jei velionis pats pasirinko laidotuvių pamaldų kurią bažnyčią, nes jo valią visados galint turi būti respektuojama.

Visi kalbamieji kan. 1216—1218 atvejai kalba apie pirmąjį bažnytinį laidojimą[88]). Todėl jei velionis, bažnytiniu būdu palaidotas, būtų iškasamas ir kitur laidojamas, tai šių laidotuvių pamaldos laikytinos toje bažnyčioje, kurią išrenka jo tėvai, vaikai, įpėdiniai ir kt. iškasimo ir pamaldų sumanytojai, vykdytojai.

2) Specijalinės bažnytinės laidotuvių pamaldų teisės yra labai įvairios. Tai šv. tėvo, kardinolų, rezidencinių vyskupų, beneficijatų, vienuolių ir kt. teisės. Reikia skyrium apie kiekvieną jų kalbėti.

a) Jei šv. tėvas miršta Romoje ir nepasirinko kurios bažnyčios, tai jo laidotuvių pamaldos laikomos Vatikano bazilikoje. Jei jis mirė kame kitur, tai jo kūnas pargabenamas į Romą ir laidotuvių pamaldos laikomos taip pat Vatikano bazilikoje. Jei šv. tėvo kūno negalima pargabenti į Šventąjį Miestą, tai laidotuvių pamaldos laikomos svarbesnėje mirimo vietos bažnyčioje, būtent, šia eilė: didžiojoje bazilikoje, mažojoje bazilikoje, katedroje, dekanato parapijos bažnyčioje, šiaipjau parapinėje bažnyčioje ir reguliarinių vienuolių bažnyčioje.

b) Jei kardinolas miršta Romoje, tai jo laidotuvių pamaldos laikomos šv. tėvo paskirtoje bažnyčioje. Jei šv. tėvas dėl kurios nors priežasties nepa-

---

[87]) „Licet translatio ad ecclesiam funeris aut ad locum sepulturae incommoda sit, semper tamen integrum est familiae, heredibus, aliisve quorum interest, cadaver illuc deferre, succeptis translationis expensis“.

[88]) S. C. C., *Sancti Severi*, 12 ian. 1924.

skiria tokios bažnyčios, tai kardinolo laidotuvių pamaldų bažnyčia yra jo titulo bažnyčia. Jei kardinolas mirė ne Romoje, tai jo laidotuvių pamaldos laikytinos jo paties pasirinktoje bažnyčioje. Jei jis nebūtų pasirinkęs jokios bažnyčios, tai laidotuvių pamaldos laikytinos svarbesnėje mirimo miesto ar vietos bažnyčioje[89]). Jei kardinolas yra rezidencinis vyskupas, tai laikytinasi rezidencinių vyskupų laidotuvių pamaldų teisių, apie kurias tuoj kalbėsiu. Jei kardinolas yra rezidencinis Romos priemiesčių vyskupas ir miršta savo vyskupijoje, tai laidotuvių pamaldos laikytinos tos vyskupijos katedroje. Jei jis miršta kame kitur, tai laidotuvių pamaldos laikytinos kitų kardinolų laidotuvių taisyklėmis[90]).

c) Kan. 1219, § 2: „Mirusio rezidencinio, net kardinolo titulu dekoruoto, vyskupo ir abato ar prelato *nullius* kūną laidotuvių pamaldų reikia atgabenti į katedros, abatijos ar prelatūros bažnyčią, jei tai padaryti patogiai galima; kitaip jį reikia nugabenti į svarbesnę miesto ar vietos bažnyčią, nebent jei abiejais šiais atvejais velionis būtų pasirinkęs kurią bažnyčią“[91]).

Čia nagrinėjami rezidencinio vyskupo ir abato ir prelato nullius laidotuvių atvejai, būtent, kai pasirinkta ir kai nepasirinkta laidotuvių pamaldų bažnyčia. Pirmuoju atveju laikytinasi velionies valios. Antruoju atveju velionies kūną reikia nugabenti į jo katedrą, respektyviai abatijos ir prelatūros bažnyčią, ir čia atlaikytinos laidotuvių pamaldos. Jei kūno negalima patogiai nugabenti į kalbamąją vietą, tai jį reikia nugabenti į svarbesnę mirimo miesto ar vietos bažnyčią, ir čia atlaikytinos laidotuvių pamaldos.

Ką tik minėtasis patogumas ar nepatogumas nugabenti kūną į tam tikrą vietą skiriasi nuo aukščiau kalbėtojo patogumo. Jį sudaro įvairios aplinkybės, bet specijaliai nekreipiama akies į procesiją pėsčia. Pamatas — paskutiniojo dalyko neminima mūsų kanone.

Jei rezidencinis vyskupas ir kiti kalbamieji asmenys miršta svetimoje vyskupijoje, tai laidotuvių pamaldų, patogiai galint, kūną reikia nugabenti taip pat į savo katedrą, respektyviai abatijos ir prelatūros bažnyčią. Jei to dalyko padaryti nebūtų patogiai galima, tai kūnas nugabentinas į svarbesnę vietos bažnyčią, kaip aukščiau.

Jei vyskupas valdytų dvi tokias pat vyskupijas, tai laidotuvių pamaldų vieta yra mirimo vietos vyskupijos katedra. Jei velionies valdytos vyskupijos būtų nelygios, tai laidotuvių pamaldų vieta yra svarbesnės arba principalinės vyskupijos katedra.

---

[89]) Kan. 1219, § 1.

[90]) Plg. kan. 240, § 1 ir 238, § 1.

[91]) „Defuncto Episcopo residentiali, etiam cardinalitia dignitate aucto, aut Abbate vel Praelato *nullius*, corpus, funeris causa, transferri debet in ecclesiam cathedralem, abbatialem vel praelatitiam, si id commode fieri possit; secus, in ecclesiam insigniorem civitatis seu loci, nisi in utroque casu defunctus aliam ecclesiam elegerit“.

Reikiant rezidencinio vyskupo ir t. t. kūną nugabenti kur kitur, visados, kaip sakiau, žiūrimą, ar tai patogiai galima padaryti. Bet suinteresuoti asmenys tai taip pat visados gali padaryti savo lėšomis, kaip ir kitų kūnus. Tai įstatymų analogija.

Kalbėtosios taisyklės taikytinos taip pat apaštališkiesiems prefektams ir vikarams[92]).

Tituliarinių vyskupų laidotuvių pamaldos eina paprastosiomis tikinčiųjų teisėmis. Išimtis — jei kame yra kitoks įprotis. Jo galima laikytis, nes jis yra greta teisių ir Kodekso I. C. nepasmerktas. Pvz., Lietuvoje tituliarinių vyskupų laidotuvių pamaldos laikomos toje pačioje vietoje, kurioje laikomos ir rezidencinių vyskupų.

d) Kan. 1220: „Rezidenciniai beneficijatai nugabentini yra į savo beneficijos bažnyčią, nebent jei būtų pasirinkta kita laidotuvių pamaldų bažnyčia“[93]).

Čia kalbama apie bet kuriuos rezidencinius beneficijatus. Todėl čion įeina katedros kapitulos prelatai ir kanauninkai, kolegінės kapitulos kanauninkai, klebonai, filijalistai ir t. t. Jų kūnai nugabentini į jų beneficijos bažnyčią, pvz., katedros kanauninkai į katedros ir klebonai į savos parapijos bažnyčią, ir ten atlaikytinos laidotuvių pamaldos. Ten dirbo — ten ir už juos paskutinį kartą pasimelstina. Jei kuris beneficijatas turėtų dvi rezidencines beneficijas, pvz., katedros prelatas eitų klebono pareigas, tai laidotuvių pamaldų vieta būtų iš tiesų gyvenamosios beneficijos bažnyčia, mūsų atveju parapinė bažnyčia. Abiejų kalbamųjų atvejų išimtis — velionies pasirinkta kita laidotuvių pamaldų bažnyčia. Tai visados respektuotina — velionies valia šventa.

Kodekse I. C. nieko nepasakyta, kas darytina, kai rezidencinio beneficijato kūno patogiai negalima nugabenti į laidotuvių pamaldų vietą — beneficijos bažnyčią ir t. t. Nežinoma, apie kokį nepatogumą dar reikėtų kalbėti, būtent, paprastą, kur ir, pvz., rezidencinių vyskupų atvejo, ar net apie nepatogumą pėsčia nugabenti kūną į paprastą laidotuvių pamaldų bažnyčią ir t.t. Čia, man rodos, taikytinos paprastosios bendros laidotuvių pamaldų vietos taisyklės, būtent, kan. 1216—1218, apie kuriuos kalbėjau aukščiau. Todėl jei galima patogiai pėsčia nugabenti, tai net svetur mirusį rezidencinio beneficijato kūną reikia laidotuvių pamaldų nugabenti į jo beneficijos bažnyčią. Jei to dalyko padaryti negalima, tai nugabentina į velionies buveinės ar lyg buveinės artimesnę parapinę bažnyčią. Jei nė šio dalyko negalima patogiai pėsčia padaryti, tai kūnas nugabentinas į mirimo vietos parapinę bažnyčią ir čia atlaikytinos laidotuvių pamaldos. Bet rezidencinio beneficijato giminės ir kiti suinteresuoti asmenys visados gali velionies kūną laidotuvių pamaldų savo

---

[92]) Plg. kan. 294, § 1.

[93]) „Beneficiarii residentiales ad ecclesiam sui beneficii transferendi sunt, nisi aliam sibi elegerint ecclesiam funeris“.

lėšomis nugabenti į beneficijos bažnyčią. Tai įstatymų analogija. Kito išėjimo nematau, o taisyklės reikia.

Šiaipjau kunigų ir nerezidencinių beneficijatų laidotuvių pamaldų vieta reguliuotina yra paprastosiomis tikinčiųjų laidotuvių teisėmis, — jų lavonai nugabentini į tas pačias bažnyčias, į kurias nugabentini yra tikinčiųjų kūnai, ir ten atlaikytinos laidotuvių pamaldos. Pamatas yra tas, kad apie juos nieko skyrium nepasakyta Kodekse I. C. ir t.t. Išimtis — jei kuriame krašte kitoks būtų įprotis. Pvz., Lietuvos vyskupijų sostinėse kai kurių kunigų laidotuvių pamaldos laikomos katedroje.

e) Kan. 1221: „§ 1. Mirę apžadus padarę vienuoliai ir vienuolių naujokai laidotuvių pamaldų nugabentini yra į savo namo ar bent savo vienuolijos bažnyčią ar koplyčią, nebent jei naujokai būtų išsirinkę kitą bažnyčią laidotuvių pamaldoms; o teisė iš namo lydėti lavoną į šių pamaldų bažnyčią priklauso vienuolių vyresniajam. — § 2. Jei mirtų toli nuo namo ir tuo būdu nebūtų patogu pargabenti į savo namo ar bent savo vienuolijos bažnyčią, tai laidotuvių pamaldos turi būti mirimo parapijos bažnyčioje, nebent jei naujokai būtų išsirinkę kitą bažnyčią šiam reikalui ir neliečiant vyresniųjų teisės, apie kurią kalbama kan. 1218, § 3. — § 3. Kas pasakyta apie naujokus § 1—2, taikytina taip pat tarnams, kurie iš tiesų tarnauja ir nuolat gyvena vienuolyne; jei jie mirtų ne vienuolyno namuose, tai laidotuvių pamaldos laikytinos pagal kan. 1216—1218 normą“ [94]).

Kalbamieji vienuoliai suprantami reguliariniai, paprastieji, kongregacijų, iškilmingųjų, paprastųjų, amžinųjų ir laikinių apžadų, Apaštališkojo Sosto ir diecezinių teisių, kunigų ir pasaulininkų, išimtų ir neišimtų, vyrų ir net moterų. Pamatas yra tas, kad be restrikcijos pasakyta „vienuoliai“. Čion įskaitomos net vienuolės dėl to, kad kan. 488 ir 490 į terminą „vienuoliai“ be restrikcijos ir t.t. savaime įeina taip pat vienuolės. Pridėsiu dar tai, kad kalbamosios teisės liečia taip pat ekskliaustruotus, apostatus ir pabėgėlius vienuolius, nes juos tebesaisto vienuolių apžadai ir priedermės. Atbulai, šios teisės nesaisto sekuliarizuotų ir iš vienuolijos pašalintų vienuolių, nes jie nebėra vienuoliai ir juos besaisto bendrosios teisės. Be to, kalbamosios teisės nesaisto vienuolių kardinolų, vyskupų, abatų ir prelatų, apaštališkųjų prefektų ir apaštališkųjų vikarų.

---

[94]) „ § 1. Professi religiosi ac novitii, defuncti cum sint, transferendi sunt, funeris causa, ad ecclesiam vel oratorium suae domus vel saltem suae religionis, nisi novitii aliam ecclesiam ad suum funus elegerint, ius autem levandi cadaver et illud deducendi ad ecclesiam funerantem pertinet semper ad superiorem religiosum. — § 2. Si longe moriantur a domo, ita ut in ecclesiam suae domus vel saltem suae religionis nequeant commode asportari, funerandi sunt in ecclesia paroeciae ubi decedunt, nisi novitius aliam ecclesiam ad funus elegerit, et salvo superiobus iure de quo in can. 1218, §3. — § 3. Quae de novitiis dicta sunt §§ 1, 2, valent quoque de famulis actu servientibus et intra domus septa stabiliter commorantibus; qui tamen si extra religiosam domum decesserint, funerandi sunt ad normam can. 1216—1218“.

Apžadus padarę vienuoliai griežtai turi laikytis anų normų, nes griežtai kalbama mūsų kanone. Jie net nieku gyvu negali pasirinkti bažnytinių laidotuvių bažnyčios. Šio dalyko pamatas yra tas, kad apžadus padarę vienuoliai nebeturi aktyvios valios.

Vienuolių naujokams prilygsta vienuolių postuliantai, nes jie daug turi ir šiaipjau naujokų teisių, priklauso prie vienuolių šeimynos ir nuolat gyvena vienuolyne.

Tarnai tesuprastini vyrų vienuolynų. Atbulai, čion neįeina moterų vienuolynų tarnai ir tarnaitės. Pirmojo dalyko pamatas — moterų vienuolynuose draudžiama gyventi tarnams, o antrojo dalyko pamatas — kan. 1225 vienuolių moterų tarnaitėms leidžiama laidotuvių pamaldų vietą pasirinkti moterų vienuolyno bažnyčią ar koplyčią — yra kitokios juridinės padėties.

Kan. 1222: „Jei kalbėsime apie tuos numirusius, kurie net reguliarinių vienuolių name ar kolegijoje gyveno, kaipo svečiai, auklėtiniai ir ligonys, ir apie mirusius ligoninėje, tai laikytinasi kan. 1216—1218, nebent jei būtų kitokios dalinės teisės ar privilegijos“[95]). Tame pačiame kan. 1222 dar pasakyta: „Tiems, kurie seminarijoje miršta, taikytinas kan. 1368 įsakymas“[96]). O 1368 šiaip skamba: „Kunigų seminarija tebūna išimta iš klebono jurisdikcijos ir visiems seminarijoje esantiems asmenims klebono pareigas, išėmus moterystės dalykus ir kan. 891 įsakymą, eina seminarijos rektorius ar jo įgaliotinis, nebent jei kuriai seminarijai kitaip būtų sutvarkęs dalyką Apaštališkasis Sostas“ [97]).

Taigi kunigų seminarijos asmenų, mirusių pačioje seminarijoje, laidotuvių pamaldų vieta yra tos seminarijos bažnyčia. Kalbamieji asmenys turi bet kuriuo būdu priklausyti seminarijai ir ten gyventi. Tai, žinoma, pirmiausia yra tie, kurie nuolat gyvena seminarijoje, pvz., dėstytojai, auklėtojai, auklėtiniai, tarnai, tarnaitės, sargai ir kt. Be to, čion galima įskaityti taip pat tuos, kurie šiaip jau priklauso prie seminarijos, bet nuolat seminarijoje negyvena, tik retkarčiais joje būna ar ateina. Pavyzdžiu gali eiti auklėtiniai eksternai, kurie kitur gyvena ir į seminariją teateina paskaitų klausyti. Tik jie turi, sakau, pačioje seminarijoje numirti — šis atvejas teimamas dėmesyn.

Jei kuris kunigų seminarijos asmuo kame kitur miršta, tai laidotuvių pamaldų reikale laikytinasi bendrųjų laidojimo teisių ar jų dėsnių.

---

[95]) „Quod attinet ad defunctos qui in domo etiam regulari vel collegio degebant ratione hospitii, educationis vel infirmitatis, et ad defunctos in hospitali, standum est canonibus 1216—1218, nisi constet de iure particulari aut privilegio“.

[96]) „Quod vero ad illos attinet qui in Seminario moriuntur, servetur praescriptum can. 1368“.

[97]) „Exemptum a iurisdictione paroeciali Seminarium esto; et pro omnibus qui in Seminario sunt, parochi officium, excepta materia matrimoniali et firmo praescripto can. 891, obeat Seminarii rector eiusve delegatus, nisi in quisbusdam Seminariis fuerit aliter a Sede Apostolica constitutum“.

3) Kan. 1223, § 1: „Visi gali pasirinkti laidotuvių pamaldų bažnyčią ar kapines, nebent jei kam būtų pažymėtai draudžiama teisėmis“[98]).

Tai nepriklausomai padaryti gali net žmona ir nepribrendę vaikai, nes tame pačiame kan. 1223, § 2 pasakyta: „Žmona ir nepribrendę vaikai šiame pasirinkime visai nepriklauso vyro ar tėvų valdžios“ [99]). Šis dalykas žymimas skyrium dėl to, kad žmona ir nepribrendę vaikai, t. y. mergaitės iki 12 metų ir vaikinai iki 14 metų amžiaus, kai kuriuose dalykuose priklauso vyro ir respektyviai tėvų. Kitaip galėtų, gal, kilti nesusipratimų.

Galima pasirinkti laidotuvių pamaldų bažnyčią skyrium ar su kapinėmis, vienur gali būti pasirinkta laidotuvių bažnyčia, o kitur kapinės, pvz., laidotuvių pamaldų vieta — Kauno Trejybės bažnyčia, o amžino atilsio vieta — Jonavos kapinės.

Pasak vienų, laidotuvių pamaldų bažnyčios teisė esanti susijusi su kapinių teise (ius funerandi su ius tumulandi). Todėl pasirinkus laidotuvių pamaldų vietą, tuo pačiu laikytina pasirinktomis taip pat tos banžnyčios kapinės ir, atbulai, pasirinkus kapines, tuo pačiu tos vietos bažnyčia laikytina pasirinkta laidotuvių pamaldų bažnyčia. Tik abi tas vietas pažymėtai pasirinkus, atkrintąs kalbamasis įpdviejų saitas[100]). Argumentuojama labiausiai prieškodeksinėmis teisėmis. Pasak kitų, laidotuvių pamaldų ir paties palaidojimo ar kapinių teisės esančios visai skirtingos ir išskirtos. Todėl jei tepasirenkama laidotuvių pamaldų bažnyčia, tai kapinės einančios bendrosiomis teisėmis. Taip pat tepasirinkus kapines, laidotuvių pamaldos tvarkytinos bendrosiomis teisėmis, t. y. kan. 1216—1218[101]). Tos nuomonės argumentai yra šie: a) Bendrosiomis teisėmis, būtent, kan. 1216, § 1, laidotuvių pamaldos laikytinos savos parapijos bažnyčioje, nebent jei būtų teisiai išrinkta kita bažnyčia. Todėl jei kas tepasirenka laidojimo vietą arba kapines ir nepasirenka laidotuvių pamaldų bažnyčios, tai laidotuvių pamaldos eina bendrosiomis teisėmis, būtent, 1216—1218. b) Kan. 1231, § 1 nors lavoną reikia palaidoti laidotuvių pamaldų bažnyčios kapinėse, bet leidžiama taip pat pasirinkti ar laidotuvių pamaldų bažnyčią ar kapines — tuodu dalykai išskirti. c) Tas pat išplaukia iš kan. 1230, § 7 — numatomi atvejai, kuriais laidotuvių pamaldų bažnyčia ir kapinės de iure išskiriamos.

---

[98]) „Omnibus licet, nisi expresse iure prohibeantur, eligere ecclesiam sui funeris aut coemeterium sepulturae“.

[99]) „Uxor et filii puberes in hac electione prorsus immunes sunt a maritali vel patria potestate“.

[100]) Pvz.: A. Vermeersch et Creusen I., Epitome iuris canonici, II[3] n. 532; P. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, nn. 186—187; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, III n. 59; Fr. Wernz-Vidal P., Ius canonicum, IV n. 591.

[101]) Pvz.: Tondini, De ecclesia funerante, Forolivii 1927, 22—23; H. Insadowski, Kościelne prawo pagrzebowe, 107.

Antroji nuomonė yra teisinga. Pamatas yra šis: a) Apeigų Kongregacija, *Bergomen.* 1919 m. vas. mėn. 25 dien., pasirinkus atskiras kapines, teisę laikyti laidotuvių pamaldas pripažino mirimo, arba išimtos ligoninės, vietiniam klebonui. b) Šios nuomonės argumentai yra juridiniai, paimti iš paties Kodekso I. C., ir nieko jiems negalima prikišti. c) Pirmosios nuomonės įrodymas yra ne koks. Mat, seniau, laidojant bažnyčiose, buvo laikomasi dėsnio: „Ubi tumulandus, ibi funerandus". Bet ilgainiui liovusiesi laidojus bažnyčiose, nebebuvo tikrai žinoma, ar anas dėsnis tebeturįs galią, ir todėl jau prieškodeksiniai kanonistai suskilo į dvi nuomones. Kodekse I. C. aiškiai uždrausta laidoti bažnyčiose. Tuo pačiu visai paraustas senovės anas dėsnis. Be to, pirmosios nuomonės dėsnio niekaip negalima visados prisilaikyti, pvz., pasirinkus bendras kapines, kurios priklauso nevienai bažnyčiai — kurioje bažnyčioje laikysi laidotuvių pamaldas?

Be to, pasak kai kurių kanonistų, jei kas, turėdamas šeiminį kapą, nepaskirtų jokios laidotuvių pamaldų bažnyčios, tai reikią suponuoti, jog velionis pasirinkęs vietinę pamaldų bažnyčią[102]). Šiai nuomonei nerandu Kodekse I. C. jokio patvirtinimo.

Bažnytinėmis teisėmis laidotuvių pamaldų bažnyčios negali pasirinkti tik šie asmenys:

a) Nepribrendę. Už juos, net mirusius, laidotuvių pamaldų bažnyčią gali išrinkti jų tėvai ar, jų nebesant, globėjai[103]). Tai padaryti, mano galva, gali abu tėvai susitarę. Jei juodu nesusitaria, tai visą dalyką gali deciduoti tėvas, šeimos galva.

Globėjai suprantami de iure ar de facto.

Pasak kai kurių kanonistų, tėvų nebesant, nepribrendusių asmenų laidotuvių pamaldų bažnyčią galįs išrinkti senolis ir senolė ir, tik nė šių nebesant, globėjai[104]). Tai kai kurie remia kan. 542, nr. 2[105]).

Nepribrendusiems patiems pasirinkti laidotuvių pamaldų bažnyčią draudžiama dėl to, kad nepribrendę tebepriklauso tėvų ar globėjų.

b) Apžadus padarę bet kurio laipsnio ir dignitatės vienuoliai[106]). Čia į vienuolius įeina bet kurių ir bet kokių apžadų vienuoliai vyrai i moterys. Čion įskaitytini yra taip pat ekskliaustruoti, apostatai a religione ir neteisiai pabėgę — jie tebėra vienuoliai ir todėl tebesaisto vienuolių priedermės.

---

[102]) Pvz.: G. Rossi, La „sepultura ecclesiastica", e l' „ius funerum", n. 82; P. M. Coronato, De locis et temporibus sacris, n. 202.

[103]) Kan. 1224, nr. 1.

[104]) Pvz.: P. M Coronata, t. p., n. 191; H. Insadowski, Kościelne prawo pogrzebowe, 105; Fr. Wernz-Vidal P., Ius canonicum, IV n. 594.

[105]) Pvz., P. M. Coronata, t. p.

[106]) Kan. 1224, nr. 2.

Išimtis — vienuoliai vyskupai ir juo labiau vienuoliai kardinolai. Tas pat pasakytina net apie tituliarinius vyskupus, nes kan. 1224 žodis „vyskupas" pasakytas be restrikcijos, be žodžio „rezidencinis". Vienuoliai vyskupai iš kalbamosios normos išimami dėl to, kad priklauso stačiai šv. tėvo. Be to, laidotuvių pamaldų bažnyčią pasirinkti gali sekuliarizuoti vienuoliai, nes nebėra vienuoliai ir todėl jų nebesaisto vienuolių priedermės. Galop, laidotuvių pamaldų bažnyčią gali pasirinkti vienuolių naujokai ir postuliantai, nes jų neminima kan. 1224.

Jei vienuoliai prieš profesiją būtų pasirinkę laidotuvių pamaldų bažnyčią, tai profesija panaikinamas anas pasirinkimas[107]).

c) Kurie neturi proto. Už juos laidotuvių pamaldų bažnyčią gali išrinkti jų globėjai. Pamatas — neturį proto eina nepilnamečių teisėmis.

d) Kurie neturi teisės būti bažnytiniu būdu palaidoti. Tai savaime aišku.

Laidotuvių pamaldų bažnyčia tegalima pasirinkti ar išsirinkti tą, kurioje teisėmis galima laikyti anas pamaldas. Tą teisę kan. 1225 turi šios bažnyčios:

a) Bet kuri parapinė bažnyčia. Tas pat pasakytina apie katedrą, nes ji yra vyskupijos bažnyčių motina[108]).

b) Reguliarinių vienuolių vyrų bažnyčia. Atbulai, tos teisės neturi kitų vienuolių vyrų, kongregacijų ir vienuolių moterų bažnyčios. Už ką jų bažnyčiose galima laikyti laidotuvių pamaldas, kalbėjau aukščiau.

c) Vienuolių moterų „monialium" (tikrųjų vienuolių, ne kongregacijų) bažnyčią laidotuvių pamaldų vieta gali pasirinkti tos tarnaitės, auklėtinės, ligonės ir moterys svečiai, kurios ilgesnį laiką, pvz., kelias savaites, gyveno to vienuolyno kliauzūros ribose.

d) Patronato bažnyčia. Ją pasirinkti gali jos globėjas.

e) Tos bažnyčios, kurios specijaliai turi tokią teisę. Tą teisę duoti gali Apaštališkasis Sostas ir vietos ordinaras. Pati teisė gali būti duota absoliučiai, be restrikcijos ir su restrikcija, pvz., tik kai kuriems asmenims, brolijoms, teleidžiama vieta ir pamaldas laikyti tegali savas klebonas ar leidžiama vieta ir pamaldas laikyti gali bažnyčios rektorius ir t.t. Tas pat pasakytina apie viešas ir net pusiauviešes koplyčias — ir joms galima leisti laikyti laidotuvių pamaldas. Lietuvoje laidotuvių pamaldas iš senų laikų gali laikyti tos filijos, kuriose yra kapinės.

Kalbamajai teisei suteikti reikia teisingos priežasties, nes tai bendrųjų teisių išimtis ar privilegija. Bet šiandien mūsų atveju nė vietos ordinarui ne-

---

[107]) Plg. A. Vermeersch et Creusen I., Epitome iuris canonici, II[2] n. 533; P. M. Coronata, De locis et temporibus sacris, n. 191; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, III n. 59; Fr. Wernz - Vidal P., Ius canonicum, IV n. 594.

[108]) Plg. H. Insadowski, Kościelne prawo pogrzebowe, 107.

reikia katedros kapitulos sutikimo ar atsiklausimo, nes to dalyko nėra Kodekse I. C.

Laidotuvių pamaldų bažnyčią pasirinkti galima net toli, nes Kodekse I. C. to dalyko nedraudžiama.

Į pasirinktą laidotuvių pamaldų bažnyčią reikia nugabenti lavoną ir t.t. Bet ši priedermė tesaisto tada, kai tai padaryti lengvai galima. Kitais atvejais suinteresuoti asmenys gali kūną gabenti, gali negabenti savo lėšomis. Tai tvirtinu iš įstatymų analogijos. Jei į pasirinktą laidotuvių pamaldų bažnyčią lengvai negalima kūno nugabenti ir suinteresuoti asmenys iš tiesų negabena, tai iš įstatymų analogijos laidotuvių pamaldos laikytinos bendrosiomis teisėmis — atkrinta pasirinkta bažnyčia, savaime išnyksta pasirinktos bažnyčios laidotuvių pamaldų teisės.

Laidotuvių pamaldų bažnyčią pasirinkti yra paties asmens dalykas, nes kan. 1223, § 1 šiuo reikalu pasakyta „eligere ecclesiam sui funeris". Čia akcentuoju žodį „sui". Todėl jei kas pribrendęs nepasirinko laidotuvių pamaldų bažnyčios prie gyvos galvos, tai už jį niekas kitas negali padaryti.

Kiekvienas laidotuvių pamaldų bažnyčią pasirinkti gali pats ar tuo reikalu įgalioti kitą asmenį[109]). Iš kalbamojo įgaliotinio nereikalaujama jokių kvalifikacijų. Todėl juo gali eiti net toks asmuo, kuris negali sau pasirinkti šio dalyko.

Pasirinkti laidotuvių pamaldų bažnyčią ir tuo reikalu įgalioti bet kaip galima, pvz., testamentu, atskiru raštu, žodžiu, net kuriuo ženklu ir t.t. Tai vis dėlto reikia bet kuriuo teisiu būdu įrodyti[110]) ir supozicijos neužtenka[111]). Įrodyti geriausia, žinoma, raštu. Bet tai padaryti galima taip pat liudytojais. Čia užtenka net vieno tikėtino asmens, nes ne teismo dalykas.

Kan. 1226, § 2: „Jei (laidotuvių pamaldų bažnyčia ar kapinės) pasirenkama per kitą, tai šis savo įgaliojimą atlikti gali net, mirus įgaliotojui"[112]).

Kalbamąjį pasirinkimą galima atšaukti prieš mirtį, nes šis dalykas laikomas testamentiniu, o testamentą visados galima atšaukti ir pakeisti prie gyvos galvos.

Kan. 1227: „Griežtai draudžiama vienuoliams ir pasaulininkams dvasiškiams versti bet ką padaryti apžadus, prisiekti ar garbės žodį duoti ar kaip kitaip pažadėti, kad pasirinksiąs laidotuvių pamaldų jų bažnyčią ar kapines, ar jų išsirinkimo nepakeisiąs; priešingai išsirinkimas yra joks"[113]).

---

[109]) Kan. 1126, § 1.

[110]) Kan. 1226, § 1.

[111]) S. C. C., *Dianen.*, 9 iul. 1921.

[112]) „Si electio fiat per alium, hic suum mandatum explere potest etiam post mortem mandantis".

[113]) „Religiosi et clerici saeculares districte vetantur ne quos ad vovendum, iurandum vel fide interposita seu aliter promittendum inducant ut apud ipsorum

Atbulai, tai neuždrausta pasaulininkams, nes jų neįvardyta šiame kanone. Be to, nedraudžiama įkalbinėti, prašyti, patarti. Tai tik, gal, nepritinka daryti.

Kai laidojama šeiminiame kape, tai laidotuvių pamaldos laikytinos velionies pasirinktoje bažnyčioje. Jei laidotuvių pamaldų vietos nepasirinkta, tai, pasak vienų, laidotuvių pamaldos laikytinos toje bažnyčioje, kuriai priklausąs kapas[114]), ir, pasak kitų, laidotuvių pamaldų bažnyčia einanti paprastosiomis teisėmis[115]). Pirmoji nuomonė remiama senovės dėsniu: „Ubi tumulus, ibi funus", o antroji — Kodekso I. C. kontekstu, būtent, tuo, kad šeiminis kapas eina tik laidojimo vieta ir niekur nekalbama apie jo laidotuvių pamaldų bažnyčią ir t.t.[116]) Kadangi pirmosios nuomonės dėsnis jau persenęs ir antrosios nuomonės įrodymas tikrai juridinis, tai paskutinioji nuomonė teisinga.

Dalinės bažnytinės teisės, — Telšių vyskupijos sinodas (1935), str. 360: „Ius funerandi, quod defuncti parocho competit, cedere debet iuri quod quis habet sibi eligendi sepulturam. Quae tamen electio irrita habenda est, nisi scripto vel coram duobus testibus facta sit. Caveant omnes tum de clero saeculari, tum de clero regulari, ne quemquam inducant ad eligenda funeralia in alia ecclesia, quae non sit paroecialis. Quinimmo ne facile postulatis indulgeant, quoties adest suspitio electionem sepultarae fieri ad iura parochorum violanda"; str. 362: „Funera ne die festo peragantur, nisi causa gravis adsit. Praescripta Ritualis in funeribus deducendis observentur".

8. Laidotojas

1. Kan. 1230, § 1: „Savas velionies klebonas ne tik gali, bet taip pat turi, išskyrus didelio reikalo atveją, pats ar per kitą iš namų išlydėti ir nulydėti į savos parapijos bažnyčią lavoną ir ten atlaikyti laidotuvių pamaldas, neliečiant kan. 1216, § 2 normos"[1]).

Šiame kanone pažymėti du atvejai, mirus savoje parapijoje, būtent, turint tik vieną ir daug savų parapijų.

Pirmuoju atveju laidotojas — savas klebonas. Jis gali ir turi lydėti lavoną į laidotuvių pamaldų bažnyčią ir joje atlaikyti pačias pamaldas. Tai jo

---

ecclesias funus aut apud ipsorum coemeterium sepulturam eligant, vel factam electionem non immutent; quod si contra factum fuerit, electio sit nulla".

[114]) Pvz.: P. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, nn. 202, 204; Fr. Wernz - Vidal P., Ius canonicum, IV n. 599.

[115]) Pvz., H. Insadowski, Kościelne prawo pogrzebowe, 132—133.

[116]) Plg. kan. 1209, 1215—1222, 1225, 1229 ir kt.

[1]) „Proprius defuncti parochus non solum ius, sed etiam officium habet, excepto gravi necessitatis casu, levandi per se vel per alium cadaver, illud comitandi ad suam ecclesiam paroecialem ibique exsequias persolvendi, firmo praescripto can. 1216, § 2".

teisė ir priedermė. Teisė net rezervuota klebonui[2]). Priedermė griežta, didelė. Nuo jos tegali pateisinti didelis reikalas — didelė priežastis. Klebonas tegali nelydėti lavono į laidotuvių pamaldų bažnyčią ir joje nelaikyti pačių pamaldų tada, kai yra didelė kliūtis, pvz., jo liga, negalėjimas suskubti visų palaidoti ir t. t.

Antruoju atveju lavono lydėtojas į laidotuvių pamaldų bažnyčią ir laidotuvių pamaldų laikytojas yra savas klebonas tos parapijos, kurioje velionis užmerkė akis.

Klebonas kalbamuosius dalykus atlikti gali pats ir per kitą. Paskutiniajam dalykui net nereikia jokios priežasties, nes jos nereikalaujama Kodekse I. C. Įgalioti čia vis dėlto tegalima kunigą, pvz., vikarą, altaristą ir t. t. Atbulai, savaime negalima įgalioti klieriko, subdijakono, net dijakono. Paskutiniojo išimtis — nesant kunigo ir, pasak vienų, leidus vietos ordinarui[3]), ir, pasak kitų, net be vietos ordinaro leidimo[4]). Ar šiaip ar taip įgaliotas dijakonas gali giedoti „Officium defunctorum" ir „Libera", atskaityti maldelę „Non intres', pasmilkyti ir pakrapyti kūną, palaiminti kapą ir giedoti ar skaityti kitas bažnytinio laidojimo maldas, nedraudžiamas Ritualu Rom. Tai išvedama iš S. R. C., *Tunk. Occid.*, 14 aug. 1858.

Kan. 1230, § 2: „Jei mirtis ištiko svetimoje parapijoje ir lavoną patogiai galima nugabenti į savos parapijos bažnyčią, tai savo klebono dalykas yra, pranešus vietiniam klebonui, lavoną lydėti į savą bažnyčią ir ten atlaikyti laidojimo pamaldas"[5]).

Minėtasis pranešimas vis dėlto nėra joks prašymas leidimo ar sutikimo ir vietinis klebonas negali uždrausti ar statyti sąlygų lavonui eksportuoti iš jo parapijos.

Jei kalbamuoju atveju patogiai negalima lavono nugabenti į savos parapijos bažnyčią, bet velionies šeimą, gentys ar suinteresuoti asmenys savo lėšomis gabena jį į kurią velionies savos parapijos bažnyčią, tai kūno lydėtojas ir laidotuvių pamaldų laikytojas yra savas paskutiniosios parapijos klebonas. Bet ir jis turi pranešti vietiniam mirimo klebonui. Tai tvirtinama iš įstatymų analogijos. Atbulai, jei niekas savo lėšomis negabena kūno į velionies savos parapijos bažnyčią, tai eksportacijos, į bažnyčią lydėjimo ir laidotuvių pamaldų laikytojas yra vietinis mirimo klebonas.

Kan. 1230, § 3: „Jei laidotuvių pamaldų bažnyčia būtų reguliarinių vienuolių ar išimta iš klebono jurisdikcijos, tai klebonas lavoną su pamaldų lai-

---

[2]) Kan. 462, nr. 5.

[3]) Pvz.: P. M. Coronata, De locis et temporibus sacris, n. 206; A. Vermeersch et Creusen, Epitome iuris canonici, II[2] n. 537.

[4]) Pvz., H. Insadowski, Kościelne prawo pogrzebowe, 111.

[5]) „Quod si mors acciderit in loco alienae paroeciae, et cadaver ad ecclesiam propriae paroeciae commode asportari possit ,parochi proprii est, praemonito parocho loci, illud levare, comitari ad suam ecclesiam ibique exsequias peragere".

kymo bažnyčios kryžiumi eksportuoja į bažnyčią; bet laidotuvių pamaldas laiko bažnyčios rektorius“[6]). Šis klebonas suprantamas mirimo parapijos. Kan. 1230, § 4: „Jei laidotuvių pamaldų bažnyčia nebūtų išimta iš klebono jurisdikcijos ir velionis priklausė klebonui, tai, neliečiant specijalios privilegijos, laidotuvių pamaldas laikyti yra ne pamaldų laikymo bažnyčos rektoriaus dalykas, bet to klebono, kurio teritorijoje yra bažnyčia“[7]).

Šiuose dviejuose kanonuose yra keturi atvejai. Pirmas atvejas — kai velionis buvo klebono parapijietis ir pasirinkta bažnyčia yra to klebono parapijoje. Šiuo atveju klebono dalykas yra kūną eksportuoti iš namų, lydėti į bažnyčią ir čia atlaikyti laidotuvių pamaldas. Antras atvejas — kai pasirinkta bažnyčia yra parapijos teritorijoje, bet velionis nebuvo tos parapijos klebono parapijietis. Šiuo atveju laidotuvių pamaldų laikytojas yra ne klebonas, bet bažnyčios rektorius. Tai pritaikymas to atvejo, kai pasirinkta bažnyčią yra išimta iš klebono jurisdikcijos. Trečias atvejas — kai velionis buvo klebono parapijietis, bet laidotuvių pamaldų bažnyčią pasirinko svetimoje, ne tos parapijos teritorijoje. Šiuo atveju kūną eksportuoti iš namų yra savo klebono dalykas, o laidotuvių pamaldų laikymas — išrinktosios bažnyčios rektoriaus. Tai pasakytina net tada, kai ši bažnyčia yra išimta iš vietinio klebono jurisdikcijos. Atbulai, laidotuvių pamaldų negali laikyti klebonas tos parapijos, kurios teritorijoje yra pasirinkta bažnyčia, nes velionis nebuvo šio klebono parapijietis. Ketvirtas atvejas — kai pasirinkta laidotuvių pamaldų bažnyčia turi tam tikrą privilegiją, duotą Apaštališkojo Sosto ar vietos ordinaro.

Kan. 1230, § 5: „Vienuoles ir naujokes, mirusias vienuolių namuose, prie kliauzūros ribos teišneša kitos vienuolės; nuo čia, jei vienuolės yra išimtos iš klebono jurisdikcijos, tai į savo vienuolių namų bažnyčią ar koplyčią lydi ir laidotuvių pamaldas laiko kapelionas; jei vienuolės yra kitokios (neišimtos iš klebono jurisdikcijos), tai galioja šio paragrafo įsakymas; jei vienuolės mirė ne savo namuose, tai tebūna laikomasi bendrųjų kanonų įsakymų“[8]).

Ką dabar gali vienuolių kapelionas, tai seniau galėjo jų nuodemklausis.

---

[6]) „Si ecclesia funeris sit ecclesia regularis aliave exempta a iurisdictione parochi, parochus, sub cruce ecclesiae funerantis, cadaver levat ac deducit ad ecclesiam; sed exsequias rector ecclesiae celebrat“.

[7]) „Si vero ecclesia funeris non sit exempta a iurisdictione parochi, celebratio exsequiarum, salvo peculiari privilegio, pertinet non ad rectorem ecclesiae funerantis, sed ad parochum in cuius territorio ecclesia sita est, dummodo defunctus parocho subiectus fuerit“.

[8]) „Religiosas et novitias, in religiosa domo defunctas, ad clausurae limen deferant aliae religiosae; indeque, si de religiosis agatur iurisdictioni parochi non obnoxiis, ad propriam religiosae domus ecclesiam vel oratorium deducit et exsequias peragit cappellanus; si de aliis religiosis, valet praescriptum § 1; quod vero ad religiosas attinet extra domum defunctas, serventur generalia canonum praescripta“.

Vienuolių koplyčią galima suprasti taip viešą, taip pusiauviešę.

Bendrieji kanonų įsakymai suprantami bendrosios tikinčiųjų laidojimo normos.

Jei kas laidotuvių pamaldų vietą teisiai pasirinko iš klebono jurisdikcijos išimtų vienuolių moterų bažnyčią, tai kūną iš namų eksportuoja savas ar mirimo vietos klebonas, o pamaldas laiko ir laidoja vienuolių bažnyčios kapelionas. Jei kalbamuoju atveju vienuolių bažnyčia nėra išimta iš klebono jurisdikcijos, tai visa atlieka savas ar respektyviai vietinis klebonas bendrosiomis normomis.

Jei globėjas laidotuvių pamaldoms pasirenka patronato parapinę bažnyčią, tai kūną eksportuoja iš namų, laiko laidotuvių pamaldas ir laidoja tos bažnyčios klebonas. Jei patronato bažnyčia yra neparapinė, tai kūną eksportuoja ir į bažnyčią lydi savas klebonas bendrosiomis normomis, o laidotuvių pamaldas laiko ir laidoja bažnyčios rektorius[9]).

Kunigų seminarijos gyventojų, mirusių seminarijoje, eksportatorius, lydėtojas į bažnyčią ir laidotojas yra seminarijos rektorius. Jei seminarijos gyventojas pasirinko kurią laidotuvių bažnyčią ar turi šeiminį kapą, tai jį eksportuoja ir lydi į bažnyčią seminarijos rektorius, o laidotuvių pamaldas laiko pasirinktos bažnyčios rektorius.

2. Už šv. tėvą laikyti laidotuvių pamaldas yra kardinolų dalykas. Tai pasakytina, mirus šv. tėvui Romoje ar kame kitur, pasirinkus kurią laidotuvių bažnyčią ir t. t.

Už Romoje mirusį kardinolą laidotuvių pamaldoms atlaikyti šv. tėvas gali paskirti laikytoją. Jei to nebūtų padaryta, tai šias pamaldas laiko kardinolų kolegijos dekanas, o kūną į bažnyčią lydi savas klebonas. Jei kardinolas miršta ne Romoje, bet vyskupo sostinėje, tai laidotuvių pamaldas turi laikyti katedros prelatai ir kanauninkai pagal precedenciją. Jei jis mirė ne Romoje ir ne kurios vyskupijos sostinėje, tai laidotuvių pamaldas laiko vietos svarbesnės bažnyčios rektorius. Tas pat, mano galva, pasakytina, kai kardinolas pasirinko laidotuvių pamaldų bažnyčią ar laidojamas šeiminiame kape: laidotuvių pamaldas vyskupo sostinėje laiko katedros kapitula, o ne vyskupo sostinėje tos bažnyčios kunigas.

Jei rezidencinis ar tituliarinis vyskupas miršta Romoje, tai laidotuvių pamaldų laikytojas yra pasirinktos bažnyčios ar mirimo parapijos klebonas bendrosiomis teisėmis.

Jei rezidencinis vyskupas miršta savo ar svetimos vyskupijos sostinėje, ne Romoje, tai laidotuvių pamaldas laikyti yra savos ir respektyviai mirimo vietos katedros kapitulos prelatų ir kanauninkų dalykas pagal precedenciją. Jei rezidencinis vyskupas miršta ne savo rezidencijoje, bet svetimoje ar savoje vyskupijoje, tai jo kūnas laidotuvių pamaldų pargabentinas į savo ka-

---

[9]) Plg. kan. 1225, 1230, §§ 3—4.

tedrą ir pamaldas laiko katedros kapitula. Jei vyskupo kūno šiuo atveju nebūtų patogiai galima pargabenti į savą katedrą, tai laidotuvių pamaldas laiko svarbesnės mirimo vietos bažnyčios rektorius. Bet ir šiuo atveju suinteresuoti asmenys gali savo lėšomis pargabenti lavoną į velionies rezidenciją. Tada laidotuvių pamaldas laiko katedros kapitula[10]).

Tas pat pasakytina apie abatą ir prelatą nullius.

Jei tituliarinis vyskupas miršta ne Romoje, tai, pasak vienų, laidotuvių pamaldas laikytinos taip pat, kaip ir rezidencinių vyskupų[11]), ir, pasak kitų, laidotuvių pamaldos moderuotinos paprastosiomis teisėmis[12]). Paskutiniosios nuomonės argumentas, — kan. 1230, § 6 minimas vyskupas in genere, bet jo determinuojamame kan. 397, nr. 3 pažymėtas jau rezidencinis vyskupas. Pirmoji nuomonė yra teisinga, nes vyskupų laidotuvių pamaldų kan. 1230, § 6 iš tiesų vyskupas paminėtas be restrikcijos ir todėl čion įskaitytinas taip pat tituliarinis vyskupas, o kan. 397, nr. 3 visai apie kitką kalba — jis specijaliai skiriamas rezidencinių vyskupų laidotuvių pamaldoms, yra kan. 1230, § 6 išimtis.

Rezidencinių beneficijatų laidotuvių pamaldas laiko rektorius tos bažnyčios, kurioje laikomos pamaldos. Tai darytina yra bendrosiomis teisėmis, nes apie tų pamaldų laikymą nieko pažymėtai nepasakyta Kodekse I. C. Taigi, pvz., mirusio klebono kūną eksportuoja iš namų, lydi į bažnyčią ir ten laiko laidotuvių pamaldas tos parapijos naujas klebonas, vikaras ekonomas ir t. t., t. y. tas kunigas, kuris pačiomis teisėmis ar paskirtas valdo parapiją.

3. Kan. 1230, § 7: „Jei lavonas būtų gabenamas į tokią vietą, kurioje velionis neturėjo savos parapijos ir nebūtų teisiai išrinktos laidotuvių pamaldų bažnyčios, tai lavoną eksportuoti, laikyti laidotuvių pamaldas ir palaidoti yra vietinės katedros dalykas; jei jos nebūtų, tai dalykas yra bažnyčios tos parapijos, kurioje yra kapinės, nebent jei kitoks būtų vietos įprotis ar kitokie dieceziniai statutai“[13]).

Kareivių ir kalinių lavonus eksportuoja, lydi į bažnyčią, laidotuvių pamaldas laiko ir laidoja jų kapelionas. Jei jo nėra ar jis kame neturėtų tos teisės, tai atliktina bendrosiomis teisėmis.

---

[10]) Kan. 1230, § 6, 397, n. 3.

[11]) Pvz.: G. Rossi, La „sepultura ecclesiastica“ e l' „ius funerum“, n. 86; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, III n. 62; Al. Blat, Commentarium textus Codicis Iuris Canonici, III²: De rebus, Romae 1923, 103.

[12]) Pvz.: P. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, n. 210; H. Insadowski, Kościelne prawo pogrzebowe, 114.

[13]) „Si cadaver mittatur ad locum ubi nec defunctus propriam paroeciam habebat, nec ecclesia funeris legitime fuerat electa, ius levandi cadaver, peragendi exsequias, si peragendae sint, et cadaver ad sepulturam deducendi, pertinet ad ecclesiam cathedralem eiusdem loci; quae si desit, ad ecclesiam paroeciae in qua coemeterium situm est, nisi aliud ferant loci consuetudo aut dioecesana statuta“.

9. Palaidojimas.

1. Atlaikius laidotuvių pamaldas, reikia, savaime aišku, eiti prie paties galo — palaidoti lavoną: pabaigta žemės kelionė — tesugrįžta žmogus ten, iš kur paimtas. Laidojama įvairiose vietose, įvairiose kapinėse, kapuose ir t. t. Tai priklauso nuo įvairių laidojimo teisių — teisių bendrųjų, specijalinių, pasirinkimo ir šeiminių kapų. Mažne visa tai pasakyta kan. 1231, § 1, kuris šiaip skamba: „Atlaikius laidotuvių pamaldas bažnyčioje, lavonas palaidotinas yra tos pačios bažnyčios kapinėse pagal liturginių knygų normas, neliečiant kan. 1228—1229 įsakymų“[14]).

Bendrosiomis teisėmis įprasta laidojimo vieta — laidotuvių pamaldų laikymo bažnyčios kapinės. Nesvarbu, ar šios kapinės priklauso vienai ar kelioms parapijoms. Šio dėsnio visados laikytinasi, kai ko kito nėra įsakyta specijalinėmis teisėmis, nepasirinktą kitų kapinių ir neturima šeiminių kapų.

Kadangi bendrosiomis teisėmis laidotuvių pamaldos laikytinos velionies savos parapijos bažnyčioje, tai tomis pačiomis teisėmis lavonas taip pat palaidotinas savos parapijos kapinėse — kapinėse tos pačios savos parapijos. Bet ir šios laidotuvių pamaldų teisės niuansuoja. Tuo pačiu niuansuoja taip pat bendrosios laidojimo vietos teisės. Taip, mirusį savoje parapijoje reikia palaidoti tos parapijos kapinėse. Mirusį svetimoje parapijoje ir nepasirinkusį laidotuvių pamaldų bažnyčios ir paties laidojimo vietos reikia nugabenti į savą parapiją, palaidoti savos parapijos kapinėse. Sąlyga — jei čia nugabenti patogiai galima pėsčia. Jei to dalyko padaryti patogiai pėsčia negalima, tai laidotina vietinės parapijos kapinėse. Bet ir šiuo atveju suinteresuoti asmenys gali lavoną savo lėšomis nugabenti į savos parapijos kapines.

Specijalinėmis teisėmis laidojami šv. tėvas, kardinolai, vyskupai, vienuoliai ir t. t.

Šv. tėvas laidotinas pirmiausia pasirinktoje vietoje. Jei jis, nepasirinkęs laidojimo vietos, miršta, tai skirtina mirimo vieta Romoje ir ne Romoje. Pirmuoju atveju šv. tėvo kūnas palaidotinas visų katalikų bažnyčių širdyje — Vatikano bazilikoje. Antruoju atveju jo kūnas pargabentinas į Romą ir palaidotinas taip pat Vatikano bazilikoje, o to padaryti patogiai negalint, palaidotinas svarbesnėje mirimo vietos bažnyčioje. Paskutinysis dalykas pasakytinas taip pat tada, kai šv. tėvo kūno patogiai negalima nugabenti į pasirinktą laidojimo vietą.

Kardinolai, patogiai galint, laidojami pasirinktoje vietoje. Jei kardinolas nėra pasirinkęs laidojimo vietos, tai miręs Romoje visados ir miręs ne Romoje, patogiai galint nugabenti, palaidotinas savo titulo bažnyčioje. Jei ne Romoje mirusio kardinolo patogiai negalima nugabenti, tai laidojamas svarbesnėje mirimo vietos bažnyčioje. Bet suinteresuoti asmenys mirusį kardi-

---

[14]) „Expletis in ecclesia exsequiis, cadaver tumulandum est ad normam librorum liturgicorum in coemeterio ecclesiae funeris, salvis praeceptis can. 1228, 1229“.

nolą visados gali savo lėšomis nugabenti į pasirinktą laidojimo vietą ir Romą ir palaidoti pirmojoje vietoje ar respektyviai jo titulo bažnyčioje. Dar reikia respektuoti šeiminį kardinolo kapą.

Kardinolas, rezidencinis vyskupas, laidotinas rezidencinių vyskupų teisėmis.

Rezidencinis vyskupas, kaip ir kiti, pirmiausia, patogiai galint nugabenti, laidotinas pasirinktoje vietoje. Jei jis nebūtų pasirinkęs laidojimo vietos ar į tą vietą nebūtų patogiai galima nugabenti jo kūno, tai, mirus savo rezidencijoje, palaidotina savoje katedroje. Jei rezidencinis vyskupas mirė ne savo rezidencijoje ar svetimoje vyskupijoje, tai, patogiai galint jo kūną pargabenti, laidotinas taip pat savoje katedroje, o patogiai negalint pargabenti, palaidotinas svarbesnėje mirimo vietos bažnyčioje. Suinteresuoti asmenys visados gali savo lėšomis nugabenti velionies kūną net iš toli į jo pasirinktą vietą ar rezidenciją ir palaidoti pasirinktoje ar respektyviai katedros bažnyčioje. Į šeiminį kapą nekreipiama akies, tik jį rezidencinis vyskupas gali pasirinkti.

Kas pasakyta apie rezidencinio vyskupo laidojimo vietą, tas pat taikytiną, kaip savaime ir kituose dalykuose, abatui ir prelatui nullius.

Tituliariniai vyskupai laidotini taip pat, kaip ir kiti tikintieji. Išimtis — jei kame būtų kitoks teisus įprotis. Jei tituliarinis vyskupas turi kurią rezidencinę beneficiją, tai laidotinas rezidencinių beneficijatų teisėmis.

Apaštališkieji nuncijai ir internuncijai, tituliariniai vyskupai, laidotini svarbesnėje mirimo vietos bažnyčioje[15]).

Rezidenciniai beneficijatai įprastai laidotini savo beneficijos kapinėse. Kitkas eina bendrosiomis teisėmis.

Dvasiškiai, neturį rezidencinės beneficijos, laidojami bendrosiomis tikinčiųjų normomis.

Apžadus padarę vienuoliai ir naujokai laidotini savo kapinėse. Išimtis — jei vienuolynas neturi savo kapinių. Tada laidojama parapinėse vietos kapinėse. Bet vienuolių naujokai ir vienuoliai vyskupai gali pasirinkti kitas kapines[16]). Jei vienuolis ar vienuolių naujokas miršta taip toli nuo savo vienuolyno ar namo, jog nebūtų galima patogiai pėsčia nugabenti jo kūno į savas kapines, tai palaidotinas mirimo vietos parapinėse kapinėse. Bet vienuolynas ir tada jo lavoną gali savo lėšomis pargabenti ir palaidoti savo kapinėse[17]). Jei juodu pasirenka kurias kapines, tai, patogiai galint, įvykdytina, kaip ir kitais tokiais atvejais.

Kas pasakyta apie vienuolių naujokų kapines, tas pat pasakytina apie vienuolių tarnus, kurie aktualiai eina savo pareigas ir nuolat gyvena vienuo-

---

[15]) Plg. H. Insadowski, Kościelne prawo pogrzebowe, 125.

[16]) Plg. kan. 1221, § 1; 1224, nr. 2; 1231, § 1.

[17]) Kan. 1221, § 2.

lyne ar jų namuose. Jei jie miršta ne savuose vienuolyno namuose, tai laidotini bendrosiomis tikinčiųjų normomis.

Vienuolių namų ar kolegijų auklėtiniai ir svečiai ir jų ligoninių ligonys laidotini bendrosiomis tikinčiųjų normomis. Išimtis — jei kuris vienuolynas turėtų kitokią teisę ar privilegiją.

Kunigų seminarijos gyventojai, kurie kaip aukščiau sakiau apie jų laidotuvių pamaldų laikymą, laidotini kapinėse tos parapijos, kurios ribose yra pati seminarija. Išimtis — jei velionis pasirinko kurią laidojimo vietą ar turi šeiminį kapą[18]).

Kan. 1223, § 1 visi gali pasirinkti kapines, nebent jei kam pažymėtai draudžiama teisėmis. Čia taikytina visa tai, ką aukščiau kalbėjau apie laidotuvių pamaldų bažnyčios pasirinkimą: kas gali pasirinkti loidotuvių pamaldų bažnyčią, tas taip pat gali pasirinkti kapines, ir kas negali pasirinkti šios bažnyčios, tas taip pat negali pasirinkti kapinių. Be to, kas aukščiau pasakyta apie laidotuvių, pamaldų bažnyčios patį pasirinkėją, jo įgaliotinį, pasirinkimo būdą, įgaliojimą parinkti, pasirinkimo atšaukimą ar pakeitimą, draudimą versti pasirinkti kai kurias laidotuvių pamaldų bažnyčias, tas pat pasakytina ir apie kapines.

Kapines išsirinkti galima net toli toli, už jūrių marių, nes to dalyko nedraudžiama Kodekse I. C. Bet priedermė tai įvykdyti tesaisto, kai lengvai galima padaryti. Tik suinteresuoti asmenys visados gali įvykdyti velionies valią savo lėšomis. Šiuo atveju nė to nedarant, laidotina bendrosiomis teisėmis. Tai tvirtinu iš įstatymų analogijos.

Pasirinkti kapines tegalima tikras, nes tik apie tokių kapinių pasirinkimą tekalbama Kodekse I. C.[19]) Todėl negalima pasirinkti šeiminio kapo — tai ne kapinės. Iš tikrų kapinių dar tegalima pasirinkti tas, kurios galimos. Tai parapinės, reguliarinių vienuolių ir Lietuvos filijų kapinės.

Kan. 1228, § 1: „Jei kapinės būtų išrinktos svetimos velionies parapijos, tai jose lavonas tebūna palaidotas, sutikus tiems, kuriems priklauso kapinės“[20]).

Taigi šiuo atveju reikia išrinktų kapinių administratoriaus, tvarkytojo, valdytojo, rektoriaus, klebono sutikimo. Klebonas ir t.t. gali ir nesutikti. Tik nesutikti be teisingos priežasties nepritinka.

Kan. 1228, § 2: „Jei išrinktos vienuolių kapinės, tai ten lavonui palaidoti reikia ir užtenka vienuolių vyresniojo sutikimo tos vienuolijos konstitucijų norma“ [21]).

---

[18]) Kan. 1222.

[19]) Žr. kan. 1223, 1224, 1226—1228.

[20]) „Si electa fuerit sepultura in coemeterio diverso a coemeterio propriae defuncti paroeciae, cadaver in illo sepeliatur, dummodo nihil obstet ex parte eorum a quibus coemeterium pendet“.

[21]) „Electa sepultura in coemeterio religiosorum, ut cadaver inibi sepeliri queat, requiritur et sufficit consensus superioris religiosi, ad normam constitutionum cuiusque religionis“.

Šiuo atveju tereikia vienuolių vyresniojo sutikimo, ko duoti vienuolių vyresnysis nėra priverstas. Bet be teisingos priežasties vis dėlto taip pat neišpuola nesutikti. Pats vienuolių vyresnysis gali būti aukštesnis ir žemesnis — nesvarbu.

Gerai atsimintina, kad laidojant pasirinktose svetimose ir vienuolių kapinėse, nereikia velionies savo klebono leidimo ar sutikimo ir net nereikia jam pranešti. Pamatas — to dalyko nereikalaujama Kodekse I. C.

Jei pasirinktų svetimų kapinių administratorius ar klebonas ir vienuolių vyresnysis nesutinka kūno priimti į savo kapines, tai pasirinkimas savaime išnyksta ir palaidotina paprastosiomis normomis, t. y. velionies savose parapinėse kapinėse ir t.t. Pasak kai kurių kanonistų, šiuo atveju kūnas palaidotinas laidotuvių pamaldų bažnyčioje" [22]). Kuo tai remiama, nežinau.

Kan. 1229, § 1: „Jei kas kuriose kapinėse turėtų šeiminį kapą ir kame kitur, nepasirinkęs laidojimo vietos, numirtų, tai, patogiai galint ten nugabenti ir neliečiant kan. 1218, § 3 normos, palaidotinas tame kape" [23]). Kan. 1229, § 3: „Jei daug būtų šeiminių kapų, tai velionies šeima ar įpėdiniai teišrenka laidojimo vietą" [24]). Tai išrinkti turi tie kalbamieji asmenys, kurie laidoja.

Taigi, jei kas, turėdamas šeiminį kapą, nepasirinko kitos laidojimo vietos, tai šiame kape palaidotinas. Sąlyga — jei čion lengvai galima nugabenti kūną. Bet ir patogiai negalint nugabenti kūno, suinteresuoti asmenys tai gali savo lėšomis padaryti. Jei į šeiminį kapą negalima patogiai nugabenti kūno ir suinteresuoti asmenys taip pat nieko nedaro, tai kūnas laidotinas paprastosiomis normomis.

Šeiminiame kape laidotini net vaikai ir, įsūnytojui tebesant gyvam, įsūnyti asmenys.

Šeiminiame kape savaime negalima laidoti tų, kuriems, neišsirinkus laidojimo vietos, pačiomis teisėmis pažymėtai pasakyta, kame turį būti palaidoti. Tai kardinolai, rezidenciniai vyskupai, rezidenciniai beneficijatai, vienuoliai. Tik jei jie miršta ne savo gyvenamojoje vietoje, tai, pasak kai kurių, šeiminis kapas turįs precedenciją prieš vietines kapines [25]). Tai remiama išsirinkimo supozicija. Bet tai, mano nuomone, neteisingai tvirtinama, nes einama prieš aiškiai pažymėtas Kodekso I. C. teises.

---

[22]) Pvz.: G. Rossi, La „sepultura ecclesiastica" e l' „ius funerum", n. 60; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, III n. 59.

[23]) „Si quis, sepulcrum maiorum in aliquo coemeterio possidens, non electa alibi sepultura, decesserit, in eodem sepeliendus est, si illuc commode asportari possit, salvo praescripto kan. 1218, § 3".

[24]) „Plura si sint maiorum... sepulcra, defuncti familia aut heredes locum sepulturae deligant".

[25]) Pvz.: A. Vermeersch et Creusen I., Epitome iuris cononici, II[2] n. 535; G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, III n. 62.

Skyrium pažymėtina, kad žmona, nepasirinkusi laidojimo vietos, laidotina vyro laidojimo vietoje. Jei žmona turėjo daug vyrų, tai mūsų atveju laidotina paskutiniojo vyro kapinėse. Apie tai kan. 1229, § 2 šiaip pasakyta: „Žmona seka vyro kapu ir jei daug vyrų turėjo, tai paskutiniojo vyro kapu“[26]). Šio dalyko pamatas yra tas, kad, anot c. 2, C. XIII, qu. 2, „ką sujungė viena moterystė, tuos sujungtų vienas kapas, nes jie yra vienas kūnas, ir ką Dievas sujungė, žmogus neišjungtų“[27]). O paskutinio vyro kapo laikomasi dėl to, kad našlė, ištekėdama už kito vyro, sutrauko visus ryšius su pirmesniu vyru ir nebepriklauso jo, pvz., nustoja net jo pavardės.

Vyro kapas suprantamas tas, kuriame vyras palaidotas ar laidotinas. Pirmasis atvejas nekomplikuotas — žinoma, kame vyras palaidotas. Antruoju atveju — kai vyras tebėra gyvas — laikomasi šios vyro kapų precedencijos: vyro išsirinktas, šeiminis ir bendrųjų teisių, kuriomis vyras turėtų būti palaidotas. Jei vyras turi daug šeiminių kapų ar paprastų kapinių, tai kan. 1229, § 3 jis parenka.

Kalbamųjų dėsnių vis dėlto telaikytinasi tada, kai į vyro kapą patogiai galima nugabenti žmonos kūną. Atbulai, jei to padaryti patogiai negalima, tai žmonos kūnas laidotinas bendrosiomis teisėmis, kur ir visai savarankiškų asmenų, savo normomis, lyg vyro nebūtų. Tik suinteresuoti asmenys visados gali savo lėšomis nugabenti žmonos kūną į vyro kapą. Visa tai tvirtinu iš įstatymų analogijos.

Teisiai išsiskyrusi žmona vis dėlto laidojama ne vyro laidojimo vietoje, bet savarankiškai, bendrosiomis teisėmis, nes ji nebepriklauso vyro ir todėl nebėra aukščiau kalbėtojo įstatymo motyvo[28]).

Dar reikia pažymėti tai, kad kalbėtųjų žmonos laidojimo taisyklių negalima taikyti vyrui, negalima sakyti, kad ir vyras, nepasirinkęs laidotuvių vietos, turįs būti palaidotas žmonos kapinėse ar kape. Pamatas yra tas, kad to dalyko visai nėra pasakyta Kodekse I. C. ir, nors čia yra koreliatyvinis dalykas (vyras ir žmona teisėse yra koreliatyvinis dalykas), bet jo negalima taikyti ten, kame įžeidžiamos kitų teisės, o čia kaip tik įžeidžiamos vyro ir savo klebono teisės.

2. Kan. 1231, § 2, „Kas bažnyčioje atlaiko laidotuvių pamaldas, tas turi ne tik teisę, bet, išskyrus didelio reikalo atveją, net priedermę pats ar per kitą kunigą lydėti lavoną į laidojimo vietą“[29]).

---

[26]) „Pro uxore attenditur sepulcrum viri, et, si plures habuerit, sepulcrum ultimi“.

[27]) „Ut quos iunxit unum soniugium, coniungat unum sepulchrum, quia uno caro sunt, et quos Deus coniunxerit, homo non separet“.

[28]) Plg. Fr. Wernz - Vidal P., Ius canonicum, IV n. 599.

[29]) „Qui exsequias in ecclesia peregit, non solum ius, sed etiam officium habet, excepto gravi necessitatis casu, comitandi per se vel per alium sacerdotem cadaver ad locum sepulturae“.

Tai teisė ir priedermė lavoną lydėti į laidojimo vietą ir palaidoti.

Kalbamoji teisė turima, taip ten pat, laidotuvių pamaldų parapijoje, taip kame kitur, kitoje parapijoje, net toli laidojant.

Kan. 1232, § 1: „Kunigas, kuris lavoną lydi į laidotuvių pamaldų bažnyčią ir laidojimo vietą, gali laisvai, taip pat su stula ir kryžiumi priekyje, eiti per kitos parapijos ar vyskupijos teritoriją, net be klebono ar ordinaro leidimo“ [30]). Kan. 1232, § 2: „Jei lavonas būtų palaidotas tokiose kapinėse, į kurias patogiai nulydėti nebūtų galima, tai klebonas ar laidotuvių pamaldų bažnyčios rektorius neturi reikšti pretenzijų į aną teisę lydėti už miesto ar vietos ribų“ [31]). Šiuo atveju nėra nė suinteresuotų asmenų priedermės pakviesti kurį kunigą lavonui lydėti paprastai, be jokių iškilmių. Bet tai padaryti galima. Paskutiniuoju atveju lavoną lydi laidojimo vietos klebonas. Bent taip atrodo[32]).

Laidotuvių pamaldų laikytojo priedermė lydėti lavoną į laidojimo vietą yra griežta, didelė. Nuo jos tik didelis reikalas tegali pateisinti, pvz., klebono liga, didelė skriauda, fizinis negalėjimas ir t.t. Ta priedermė saisto, laidojant vietinėse kapinėse. Be to, laidojant kame kitur, ji saisto tada, kai patogiai galima lydėti lavoną[33]). Atbulai, jos visai nėra, kai patogiai negalima lydėti į kitą vietą. Tas pat pasakytina tada, kai lavono lydėtojas neturi teisės lydėti, kaip ką tik kalbėjau. Tai savaime aišku.

Laidotuvių pamaldų laikytojas lavoną į laidojimo vietą gali lydėti pats, gali ką kitą įgalioti. Priežasties nereikia — jos nereikalaujama Kodekse I. C. Įgalioti galima kurį kunigą ar pagal Ritualą Rom. net dijakoną, kuris atlaikė laidotuvių pamaldas[34]).

In specie, pirmiausia laidoja savas klebonas. Jei daug turima savų klebonų, tai laidoja tas, kurio parapijoje velionis mirė. Jei numirta svetimoje parapijoje ir lavoną patogiai galima nugabenti į savo parapiją, tai laidotojas yra tos savos parapijos klebonas. Jei šiuo atveju lavoną nugabenti į savo parapiją sunku, nepatogu, bet tai suinteresuoti asmenys vis dėlto savo lėšomis daro, tai laidotojas taip pat yra savas klebonas; kitaip laidoja mirimo vietos klebonas ir t.t.

Jei kas specijalinėmis teisėmis atlaikė laidotuvių pamaldas, tai tomis pačiomis teisėmis ir laidoja. Todėl specijaliniai laidotojai yra šv. tėvo, kardi-

---

[30]) „Sacerdos qui cadaver comitetur ad ecclesiam funeris vel ad locum sepulturae, libere transire potest, cum stola quoque et cruce elevata, per territorium alius paroeciae vel dioecesis, etiam sine parochi vel Ordinarii licentia“.

[31]) „Si cadaver tumulandum sit in coemeterio ad quod commode asportari nequeat, parochus vel rector ecclesiae funeris nequit sibi vindicare ius illud comitandi extra fines civitatis vel loci“.

[32]) Žr. A. Vermeersch et Creusen I., Epitome iuris canonici, II² n. 538; P. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, n. 220.

[33]) Plg. kan. 1231, § 2, 1232, § 2.

[34]) Tit. VI, c. 3, n. 19.

nolų, vyskupų, rezidencinių beneficijatų, vienuolių pačių ir jų naujokų, vienuolyno tarnų, svečių, auklėtinių ir ligonių, kunigų seminarijoje mirusių kunigų seminarijos gyventojų, kareivių ir kalinių laidotuvių pamaldų laikytojai.

Jei kūnas lydimas į tokią laidotuvių vietą, kurioje velionis neturėjo nei savos parapijos nei tiesiai nepasirinko laidotuvių pamaldų bažnyčios, tai lavoną į laidojimo vietą lydi ir laidoja laidojimo vietos katedros kapitula ir, ten jos nesant, parapinis kapinių klebonas, nebent būtų kitokio įpročio ar kitokių diecezinių statutų[35]). Lietuvoje šiuo atveju lydi ir laidoja kapinių klebonas. Tai specijalus atvejas.

Jei laidotuvių pamaldos atlaikytos iš pasirinkimo, tai žiūrėtina, ar bažnyčia yra išimta iš klebono jurisdikcijos ar ne. Pirmuoju atveju laidotojas yra pamaldų bažnyčios rektorius. Antruoju atveju įprastai laidoja vietinis klebonas. Išimtis — jei laidojimo kapinės nepriklauso vietiniam klebonui, tai laidoja laidotuvių pamaldų bažnyčios rektorius.

3. Lavono laidojimas yra liturginis dalykas. Todėl kūno eksportacija iš namų, lydėjimas į bažnyčią, laidotuvių pamaldos ir palaidojimas atliktinas pagal liturgines knygas, t. y. Rituale Romanum, Pontificale Romanum ir t. t. Bet tai apeigų, ne teisių sritis. Todėl šių dalykų nereikia nė liesti ir labiausiai žiūrėsiu į teises. Iš liturgikos priminsiu tai, kad kūną lydėti reikia su kamža, stula, biretu ir, iškilmingai ladojant, juoda kapa. Be to, procesijų priekyje nešamas kryžius. Jis yra tos bažnyčios, kurios yra lydėtojas. Jei dalyvauja katedros kapitula, tai nešamas katedros bažnyčios kryžius.

Dalyvauti laidotuvėse yra kilnus ir geras dalykas — išreiškiama velioniui ir jo giminėms pagarba, pamaldomis padedama velionies sielai žengti pirmuosius žingsnius naujame pasaulyje, patenkinamas kažkoks įgimtas jausmas, noras dalyvauti šiose iškilmėse, net pačiam žmogui naudinga prisiminti, kuriuo keliu pats eini ir kur nueisi, „memento mori".

Laidotuvėse gali, apskritai, dalyvauti visi. Jose gali dalyvauti taip šiaipjau individai, taip tam tikri žmonių kolektyvai, sambūriai, brolijos, draugijos ir t.t. Tedraudžiama jose dalyvauti draugijoms ar sanbūriams, aiškiems Bažnyčios priešams. Tai masonų, anarchistų, lavonų kremacijos, socijalistų ir panašios draugijos ir t. t.

Laidotuvių dalyvius savo nuožiūra kviečia velionies šeima ar įpėdiniai, kurie laidoja. Atbulai, jų negali kviesti klebonas ar bažnyčios rektorius, laidotojas ir t. t. Jei dvasinėms iškilmėms kviečiami dvasiškiai, tai pirmiausia kviestini laidotuvių pamaldų bažnyčios[36]).

Klebono dalykas yra žiūrėti, kad laidotuvėse nedalyvautų tie, kuriems bažnytinėmis teisėmis draudžiama. Bet kan. 1233, § 1 jis „negali be teisingos ir didelės priežasties, pripažintos ordinaro, pašalinti pasaulinių dvasiškių, vienuolių ir pamaldžių brolijų, kurias pakviesti norėtų šeima ar įpėdi-

[35]) Kan. 1230, § 7.
[36]) Kan. 1233, § 1.

niai lavonui lydėti į laidotuvių pamaldų bažnyčią ir laidojimo vietą, ir dalyvauti laidotuvių pamaldose“ [37]).

Kan. 1233, § 2: „Niekados tenebūna leidžiama (dalyvauti) draugijų ar ženklų, aiškiai priešingų katalikų tikybai“ [38]).

Apie tokias draugijas truputį kalbėjau aukščiau — joms draudžiama ir niekados negalima jų leisti dalyvauti bažnytinėse laidotuvėse, t. y. lydėti kūno į bažnyčią ir kapines ir dalyvauti laidotuvių pamaldose.

Taip pat griežtai draudžiama dalyvauti ar leisti dalyvauti kalbamosiose laidotuvėse su tokiais ženklais, kurie aiškiai prieštarauja katalikų tikybai ar nesutinka su katalikų tikyba ir dvasia. Tai masonų, anarchistų, socijalistų ir panašių draugijų ir šiaipjau nepadorios ir šlykščios vėliavos, plakatai, šūkiai, užrašai, emblemos ir t. t. Atbulai, galima dalyvauti su bažnytinėmis ir katalikiškų draugijų vėliavomis ir t. t. Tai net gražu, patartina. Galima dalyvauti net su šiaipjau pasaulinėmis ar tautinėmis pašvęstomis vėliavomis, pvz., valstybine, kariuomenės ir kt. Nepašvęstas valstybines ir tautines vėliavas galima toleruoti[39]). Nepašvęstas šiaipjau pasaulines vėliavas tegalima toleruoti dėl teisingos priežasties ar didesnei negerovei, pvz., žmonių sumišimui, išvengti[40]). Tas pat pasakytina apie valstybinius, tautinius ir šiaipjau pasaulinius nepašvęstus ženklus.

Be to, griežtai draudžiama dėti ant karsto ženklų ar emblemų tų draudžiamųjų draugijų ar kurių tikybinių sektų, prie kurių velionis prieš atsiversdamas priklausė[41]).

Jei bažnytinėse laidotuvėse išstatomos aukščiau kalbėtųjų draugijų ar šiaipjau nepadorūs ženklai, emblemos ar vėliavos, tai tuoj reikia įspėti ir nepaklausius nutraukti laidotuvių pamaldas ir dvasiškiai turi liautis dalyvavę laidotuvėse. Tik jau pradėtas mišias reikia baigti. Bet po mišių laidotojas turi viešai užprotestuoti prieš įžeidimą bažnyčios ir šventų apeigų šventumo ar neliečiamumo ir visa baigti[42]).

Klebono dalykas yra vadovauti bažnytinėms laidotuvėms. Apie tai kan. 1233, § 3 štai kas pasakyta: „Lavono palydovai turi klausyti klebono laidotuvių eigos dalykuose, neliečiant precedencijos teisių“[43]). Todėl laidotojo dalykas yra nurodyti procesijos tvarką, kelią, gatvę ir t. t.

---

[37]) „Nequit parochus, sine iusta et gravi causa ab Ordinario probata, excludere clericos saeculares, religiosos ac pia sodalitia quae familia vel heredes advocare velint ad deducendum cadaver ad ecclesiam funeris et ad sepulturam, et assistendum funeri“.

[38]) „Numquam admittantur societates vel insignia religioni catholicae manifeste hostilia“.

[39]) S. Poenitentiar., 4 apr. 1887; S. C. S. Off., 22 mart. 1911.

[40]) Plg. G. Cocchi, Commentarium in Codicem Iuris Canonici, III n. 66.

[41]) S. C. Inqu., 2 dec. 1840

[42]) S. C. S. Off., 3 oct. 1887; 24 nov. 1899; S. R. C., 14 iul. 1887.

[43]) „Assotiantes cadaver tenentur morem gerere parocho circa ductum funeris, salvis uniuscuiusque praecedentiae iuribus“.

Kan. 1233, § 4: „Dvasiškiai teneneša bet kurios padėties ar dignitatės pasaulininko lavono“[44]). Išimtis — reikalas. Atbulai, dvasiškiai gali ir net jiems pritinka nešti tokių pat ar aukštesnių šventimų ar dignitatės dvasiškio kūną.

4. Dalinės bažnytinės teisės: Panevėžio vyskupijos sinodas (1936): § 433: „Klebonai žiūrės, kad numirėliams laidoti kasamos duobės nebūtų seklesnės, kaip du metrai“; § 436: „Kunigai žiūrės, kad per pakasynas nebūtų dedami ant nabašninko karsto ženklai, priešingi Bažnyčiai“; § 437: „Palaikytinas paprotys būdėti prie nabašninko, bet draustinos ta proga vaišės su svaigiais gėrimais“; § 440: „Klebonai rūpinsis palaikyti seną įprotį skambinti varpais... mirus jo parapijiečiui“; Telšių vyskupijos sinodas (1935); str. 358: „Iuxta laudabilem hucusque morem vigentem conductum eorum, qui in communione sanctae Matris Ecclesiae pie decedunt, lugubris campanarum sonitus comitetur, ut qui eadem fide obstringuntur, orent pro defuncto“; str. 361: „Parvuli post baptismum defuncti ritu ecclesiastico, quo fieri potest solemniori modo, sepeliantur“; str. 362: „Abusus collocutionum tum inter sacerdotes tum inter laicos participantes in sepultura absolute tollendus est. Clerus in processione funebri bireto ecclesiastico utatur“; str. 366: „...In Missa autem defunctorum solemni organum sileat cum silet cantus“.

10. Laidotuvių atlyginimas

1. Už laidojimą mokamas tam tikras mokestis, atlyginimas. Tik jis duodamas ne už dvasinį patarnavimą, laidojimą ir t. t. Tai būtų simonija. Kalbamasis atlyginimas duodamas išlaidoms atlyginti ir ta pačia proga kunigams išlaikyti. Tai teisinga, nes už laidotuvių išlaidas, savaime aišku, turi būti atsiteista, o kunigai turi iš ko gyventi — ir jiems vien oro neužtenka.

Laidotuvių atlyginimą galima imti ir tikintieji turi mokėti. Tai kunigų teisė, o tikinčiųjų priedermė.

Laidotuvių atlyginimas yra dvejopas, būtent, laidotuvių taksa ir klebono dalis.

Apie laidotuvių taksą kalbamą kan. 1234—1235.

Laidotuvių taksą turi išleisti vietos ordinaras. Tai darydamas, turi atsiklausti katedros kapitulą ir, savo nuožiūra (jei laikytų pritinkamu dalyku), vyskupijos dekanus ir savo sostinės klebonus. Be to, vietos ordinaras čia turi kreipti akį į dalinius įpročius ir vietines ir asmenines aplinkybes.

Laidotuvių taksoje turi būti visa smulkiai nutarta, kad nekiltų jokių nesusipratimų ir papiktinimo. Todėl labiausiai kreiptina akis į tai, kas dau-

---

[44]) „Laici cadaver, negeris aut dignitatis cuiusque ille fuerit, clerici ne deferant“.

giausia gali sukelti negerovės, pvz., laidojant svetur, šeiminiame kape, ir t. t.[45])

Laidotuvių taksa turi būti kelių rūšių, kad tikintieji pagal savo norą ir išgales galėtų jas pasirinkti[46]).

Jei kurioje vyskupijoje nėra rašytinės laidotuvių taksos, tai reikia laikytis vietinės nerašytinės arba įpročio taksos.

Rašytinės ar, jos nesant, įpročio diecezinės laidotuvių taksos turi laikytis visi vyskupijos kunigai, vienuoliai ir visos bažnyčios[47]). Tai griežtas įsakymas, nes kan. 1235, § 1 pasakyta: „Griežtai draudžiama bet kam už mirusių laidojimą, laidotuvių pamaldas ir metines reikalauti daugiau, kaip diecezinėje taksoje nutarta"[48]). Tik nedraudžiama priimti laisvos aukos ir už taksoje nenumatytas aplinkybes, pvz., už daugiau šviesos, bažnyčios išpuošimą, tolimą kelią ir t. t.

Neturtingus reikia veltui laidoti. Apie tai kan. 1235, § 2 parašyta: „Neturtingi tebūna visai veltui ir padoriai laidojami ir už juos laidotuvių pamaldos atlaikytinos pagal liturginius įstatymus ir diecezinius statutus"[49]). Tai Rituale Rom. šiaip aprašyta: „Tie beturčiai, kurie mirę nieko ar taip maža paliko, jog negali atlyginti visų įprastų laidojimo išlaidų, turi būti visai veltui laidojami tinkamu būdu su laidotuvių pamaldomis, įsakytomis liturginėse knygose ir diecezinis statutais; reikale šviesos išlaidas pakelia tie kunigai, kuriems priklauso velionies sielos ganymas, arba pamaldi kuri esanti brolija, pagal vietinį įprotį"[50]). Visa tai detaliau nutartina diecezinis statutais, įstatymais. Jų nesant, laikytinasi vietinio įpročio. Tik pažymėtina, kad už tikrai beturčius laidotuvių mišios visados veltui atlaikytinos.

Laidotuvių mokestis priklauso laidotojui — ima tas, kuris kūną lydi į bažnyčią, laiko laidotuvių pamaldas ir laidoja. Nesvarbu, ar tai daroma bendrosiomis ar specijalinėmis teisėmis, iš pasirinkimo ar šeiminio kapo atveju ir t. t. Jei nevienas laidotojas visa atlieka, pvz., vienas lydi į bažnyčia, o kitas

---

[45]) Kan. 1234, § 1.

[46]) Kan. 1234, § 2.

[47]) Kan. 631, § 1; Pontificia Commissio ad Codicis canones authentice interpretandos, 6 mart. 1927.

[48]) „Districte prohibetur ne quis, sepulturae vel exsequiarum seu anniversarii mortuorum causa, quidquam exigat ultra id quod in dioecesano taxarum indice statuitur".

[49]) „Pauperes gratis omnino ac decenter funerentur et sepeliantur, cum exsequiis, secundum liturgicas leges et dioecesana statuta praescriptis".

[50]) Tit. VI, c. 1, n. 11: „Pauperes vero, quibus mortuis nihil, aut tam parum superest, ut consuetis impensis humari non possint, gratis omnino ac decenter funerentur et sepeliantur, cum exsequiis, secundum liturgicas leges et dioecesana statuta, praescriptis; ac debita lumina suis impensis, si opus sit, adhibeant Sacerdotes, ad quos defuncti cura pertinet, vel aliqua pia confraternitas, si sit, iuxta loci consuetudinem".

laiko laidotuvių pamaldas, tai kiekvienam jų tenka proporcinga ar tinkama dalis.

Klebono dalis vadinasi ta laidotuvių atlyginimo dalis, kuri klebonui priklauso, teisiai laidojant ne savoje parapijoje, svetur. Ji vadinasi klebono dėl to, kad klebonui priklauso. Ji dar vadinasi parapinė, nes įprastai parapiniam klebonui priklauso, ir kanoniška, nes kanonų teisėmis įsakyta.

Klebono dalis seniau buvo skirstoma į parapinę ir vyskupo. Pirmoji čia aprašoma, o antroji yra ta, kur ¼ parapinės dalies priklausė vyskupui, ir seniai jau jos nebėra, įpročio keliu išnyko.

Apie klebono ar parapinę dalį kan. 1236, § 1 štai kas parašyta: „Neliečiant dalinių teisių, kai už tikintįjį laidotuvių pamaldos laikomos ne savoje parapinėje bažnyčioje, tai savam velionies klebonui priklauso parapinė dalis, išskyrus tą atveją, kai lavono patogiai negalima pargabenti į savos parapijos bažnyčią“[51]).

Čia klebonas suprantamas plačia prasme, būtent, tas laidotuvių pamaldų laikytojas, kuris bendrosiomis ar dalinėmis teisėmis savaime turi teisę laikyti šias pamaldas už kai kuriuos asmenis. Tai tikrieji klebonai, klebono teises turį kunigai, išimtųjų vienuolių kunigų vyresnieji, iš klebono valdžios išimti ligoninių ir vienuolių moterų kapelionai, kunigų seminarijų rektorius, kai jiems pačiomis teisėmis priklauso teisė laikyti už kurį numirusį asmenį laidotuvių pamaldas.

Parapinė dalis klebonui priklauso dėl to, kad paprastosiomis teisėmis klebonui priklausė teisė laikyti laidotuvių pamaldas ir ta proga jis turėjo gauti savo išlaikymui. Visos laidotuvių pamaldų įplaukos savaime priklausė klebonui. Bet kadangi šiuo atveju laidotuvių pamaldas laikė ne klebonas, bet kitas kunigas, tai atlyginimas už pamaldas turi tekti taip pamaldų laikytojui, taip klebonui. Pirmajam tenka daugiau, o antrajam mažiau, kaip tuoj kalbėsiu.

Klebono dalis mokėtina tada, kai laidotuvės teisiai atliekamos ne savos parapijos bažnyčioje, bet kame kitur. Tai darytina, kai teisiai laidotuvių pamaldų vieta išrenkama ne savos parapijos bažnyčioje, kai laidojimo pamaldos laikomos svetur pagal privilegiją, kai iškilmingos laidojimo pamaldos laikomos, svetur palaidojus, po mėnesio kan. 1237, § 2.

Klebono dalies nemokėti tegalima šiais atvejais: 1) Jei kame klebono dalies būtų nemokama dalinėmis teisėmis. Nesvarbu, ar dalinės teisės yra rašytinės ar nerašytinės arba įpročio. Pvz., Lietuvoje neįprasta mokėti klebono dalies. 2) Jei patogiai negalimą kūno nugabenti į savos parapijos bažnyčią. 3) Jei teisingai veltui atlaikomos laidotuvių pamaldos, veltui palai-

[51]) „Salvo iure particulari, quoties xidelis non funeratur in ecclesia paroeciali propria, proprio defuncti parocho debetur portio paroecialis, excepto casu quo cadaver in ecclesiam propriae paroeciae commode asportari nequeat“.

dojama. Atbulai, jei neteisiai veltui palaidojama, tai klebono dalį sugrąžinti turi laidotojas iš savo kišenės.

Jei kas neteisiai atlaiko laidotuvių pamaldas ar palaidoja svetimoje bažnyčioje, parapijoje, vietoje, tai savam klebonui sugrąžintina ne tik parapinė dalis, bet net visas laidotuvių atpildas.

Kan. 1236, § 2: „Jei kas turėtų daug savų parapijų, į kurias lavoną būtų patogiai galima nugabenti, ir kame kitur būtų atlaikytos laidotuvės, tai parapinė dalis padalinta visiems saviems klebonams“[52]).

Čia kalbama apie atveją, kai velionis turėjo nevieną savą parapiją, į kurias patogiai galima buvo nugabenti lavoną, bet numirė svetur ir ten, pvz., iš išsirinkimo, buvo atlaikytos laidotuvės. Šiuo atveju klebono dalį reikia padalinti visiems saviems klebonams.

Jei velionis, turėdamas kelias savas parapijas, mirė ir teisiai palaidotas svetimoje parapijoje, bet iš mirimo vietos ne į visas savas parapijas patogiai tebuvo galima nugabenti lavoną, tai parapinė dalis tesugrąžintina klebonams tų parapijų, į kurias buvo patogiai galima nugabenti kūną. Jei kas, turėdamas kelias savas parapijas, vienoje iš jų miršta ir palaidojamas šioje ar kitoje pasirinktoje savoje parapijoje, tai nereikia parapinės dalies duoti kitiems saviems klebonams.

Parapinę dalį mokėti turi tas kunigas, kuris aukščiau kalbėtaisiais atvejais atlaikė laidotuves. Atbulai, klebono dalies neturi mokėti velionies šeimą, įpėdiniai, laidotojai. Kitaip jiems tektų mokėti du laidotuvių mokesčius. Tai būtų neteisinga.

Kan. 1237, § 1: „Parapinė dalis turi būti imama iš visų įplaukų, kurios išleistos yra diecezine taksa už laidotuvių pamaldas ir palaidojimą“[53]). Šios įplaukos vadinasi visa tai, kas mokama diecezine taksa lavono lydėtojui, laidotuvių pamaldų laikytojui, laidotojui, dvasiškiams dalyviams, laidotuvių tarnams, giedoriams, už žvakes, lempas, vėliavas, bažnyčios papuošimą ir t. t. Iš šių laidotuvių įplaukų imama parapinė dalis. Atbulai, parapinės dalies negalima imti iš mišių, aukų bažnyčiai, devintinių, metinių ir t. t.

Kan. 1237, § 2: „Jei dėl kurios nors priežasties pirmosios iškilmingos laidotuvių pamaldos būtų laikomos ne tuoj, bet po mėnesio nuo palaidojimo, nors laidojant būtų atlaikytos viešos paprastos pamaldos, tai parapinė dalis vis dėlto turi būti paimta iš tų pamaldų įplaukų“[54]). Iškilmingos laidotuvių pamaldos — mišios, o paprastos pamaldos — kitos laidotuvių pamaldos.

---

[52]) „Si quis habeat plures paroecias proprias ad quas cadaver commode deferri posset, et alibi funeretur, portio paroecialis dividenda est inter omnes parochos proprios“.

[53]) „Detrahi debet portio paroecialis ex omnibus et solis emolumentis, quae statuta sunt pro funere et tumulatione in taxa dioecesana“.

[54]) „Si quacunque de causa primum sollemne officium funebre non statim, sed intra mensem completum a die tumulationis fiat, licet hoc die non defuerint minora publica officia, portio tamen paroecialis ex huius funeris emolumentis debetur“.

Kan. 1237, § 3. „Parapinės dalies kiekis tebūna nutariamas diecezine taksa ir, jei parapinė bažnyčia ir laidotuvių bažnyčia priklauso kitoms vyskupijoms, tai parapinės dalies kiekis suprantamas pagal laidotuvių bažnyčios taksą“[55]).

Klebono dalis įprastai nutariama po ¼, ⅓ ir net ½ laidotuvių įplaukų. Pvz., 1928 m. Liublino diecezinių sinodu, nr. 169, § 3, klebono dalis — ⅓ laidotuvių mokesčio brutto.

Pastebėjimas. Laidojant ne savose parapinėse kapinėse, galima imti atskirą mokestį už kapinių vietą. Pamatas — kadangi į šias kapines neturima jokios teisės, tai tą teisę reikia nusipirkti. Atbulai, visuotinėmis teisėmis sunku pateisinti mokestį už savas kapines[56]).

2. Dalinės bažnytinės teisės, — Panevėžio vyskupijos sinodas (1936), § 435: „Kapinių reikalams leidžiama klebonams, Bažnyčių Palaikymo Tarybos nutarimu ir Vyskupijos Kūrijos pritarimu, imti tam tikrą mokestį už laidojimo vietą“; Telšių vyskupijos sinodas (1935), str. 359: „Si quis extra suam paroeciam obierit, salvo iure familiae haeredum aliorumque quorum interest, funus ibidem (can. 1223, 1230) persolvatur, quin ulla portio debeatur parocho defuncti“.

11. Valstybiniai įstatymai

1. „Laidojimo ir mirties priežasčių registracijos taisyklės“:

„§ 2. Mirusius ligoninėse ar apskrities ar valsčiaus teisėmis miestuose ir miesteliuose, kuriuose yra gydytojas, leidžiama laidoti, išgavus policijos liudymą, kuriame pažymima mirties priežastis.

§ 3. Žymimą liudyme mirties priežastį nustato gydytojas. Nesant gydytojo, mirties priežastį nustato policija giminių ir kitų asmenų parodymais; jeigu mirties priežastis aiški, tai policija nurodo ją liudyme, paaiškindama dėl ko nėra gydytojo nuomonės.

§ 4. Mirties liudymai rašomi blankuose, kuriuos nemokamai duoda ligoninėms, gydytojams ir policijai sveikatos departamentas.

§ 5. Ligoninės, kuriose mirusieji buvo gydomi ir gydytojai, kurie mirusius gydė prieš mirtį, giminėms ir artimiems prašant, be atlyginimo pažymi liudymo blanke mirties priežastį.

§ 6. Policija, gavus mirties liudymo blanką su ligoninės ar gydytojo pažymėjimu apie mirties priežastį, neatidedant turi įrašyti į blanką kitas rei-

---

[55]) „Quantitas portionis paroecialis determinetur in taxa dioecesana; et si ecclesia paroecialis et ecclesia funerans ad diversas dioeceses pertineant, quantitas portionis paroecialis attenditur secundum taxam ecclesiae funerantis“.

[56]) Many, Praelectiones de locis sacris, 152; P. M. a Coronata, De locis et temporibus sacris, n. 193.

kalingas žinias, patvirtinti savo parašu ir nemokamai išduoti prašytojui liudymą.

§ 7. Jei policijai nepristatytas ligoninės ar gydytojo pažymėjimas apie mirties priežastį, tai policija paveda gydytojui mirties priežastį nustatyti ir mirties liudyme ją įrašyti.

§ 8. Nustatęs mirties priežastį gydytojas, policijai reikalaujant, turi teisės gauti tam tikrą sveikatos departamento nustatytą atlyginimą, kurį išmoka jam vietos policija iš šiam reikalui skirtų lėšų.

§ 9. Pažymėta liudyme mirties priežastis įrašoma į metrikas.

§ 10. Mirties priežasčių nustatymas ir registracija kitose vietose atliekama esama tvarka...

§ 11. Negyvai gimę kūdikiai registruojami vietos policijoje ne vėliau kaip per 3 dienas nuo gimimo dienos.

§ 12. Negyvai gimusiu kūdikiu laikomas toks vaisius, kuris turi žmogaus išvaizdą (gimę antrame neštumo periode).

§ 13. Ta pat tvarka registruojami pirmomis po gimimo valandomis mirę kūdikiai.

§ 14. Apie §§ 11 ir 13 nurodytus atsitikimus turi pranešti policijai —

a) dalyvavusieji priėmime asmenys — gydytojas ar pribuvėja,

b) arba atsakomingas šeimynos narys, kuris žinojo ar esamomis aplinkybėmis turėjo žinoti apie atsitikimą.

§ 15. Šiuos atsitikimus policija registruoja atskiruose lapeliuose, kuriuos duoda sveikatos departamentas.

§ 16. Registracijos lapelių formą nustato ir spausdina sveikatos departamentas, susitaręs su centraliniu statistikos biuru...

§ 17. Žinias apie §§ 11 ir 13 numatytus atsitikimus policija duoda centraliniam statistikos biurui kas mėnuo ne vėliau kaip sekamo mėnesio 7 d.“[57])

2. „Lavonų iškasimo ir pervežimo taisyklės“:

„§ 3. Išimamas iš kapinių karstas arba lavonas gydytojo nurodymu dezinfekuojamas kalkių chloriniu skiediniu arba kitais dezinfekcijos vaistais ir įdedamas į metalinę skrynią, kuri turi būti aklinai užnituota.

§ 4. Metalinė skrynia turi būti įdedama į kitą metalinę arba sandarią medinę skrynią, o tarpas tarp jų turi būti užpilamas negesytomis kalkėmis...

§ 8. Leidimus mirusių užsienyje piliečių lavonus pervežti į Lietuvą duoda Lietuvos atstovybės. Atstovybės duoda leidimus, jei atatinkamos valstybės valdžios duoda sutikimą raštu, kad nėra kliūčių išvežti. Prie leidimo pridedamas aktas apie taisyklingą įdėjimą į karstą su Lietuvos ir atatinkamos valstybės atstovų ir pakviestojo gydytojo parašais.

---

[57]) „Vyriausybės Žinios“, 277 (1928) eil. 1782.

§ 9. Iš Lietuvos išvežti lavonus galima tik sveikatos departamentui leidus.

§ 10. Leidimai duodami gavus atatinkamos valstybės sutikimą raštu lavonui įvežti; aktas apie taisyklingą lavono įdėjimą į karstą turi būti atatinkamos valstybės atstovybės (resp. konsulato), vietinės policijos atstovų ir apskrities ar miesto gydytojo pasirašytas.

I pastaba. Jei lavonas įvežamas ar išvežamas be atatinkamų leidimų, tai pirmoje vietoje, į kurią jis atvežtas, laidojamas (resp. skandinamas, jei jis vežamas jūrą).

II pastaba. Tokius lavonus palaidoja policija ar uosto valdyba savo lėšomis...

§ 11. Leidimus nepalaidotus lavonus pervežti ir palaidotus iškasti ir pervežti iš vieno apskrities į kitą duoda atatinkamas apskrities viršininkas pranešęs apie tai kitam suinteresuotam apskrities viršininkui.

§ 12. Pervežant iš vienos apskrities į kitą mirusio apkrečiama liga nepalaidotą lavoną, turi būti vykdomi §§ 3 ir 4 nurodymai.

§ 13. Karstai su lavonais gali būti pervežami geležinkeliais su palydovais, kurie privalo turėti atitinkamą lavonui vežti leidimą. Šitie leidimai atiduodami su karstu geležinkelių administracijai, kuri grąžina karstą su leidimu nurodytam jame asmeniui.

§ 14. Mokesnis už pervežimą imamas iš anksto.

§ 15. Palydovas privalo turėti atskirą bilietą. Jis gali važiuoti tame pat vagone, kuriame vežamas lavonas.

§ 16. Vežant geležinkeliais karstą su lavonu, turi būti apie tai pranešta siuntimo stoties viršininkui iš anksto didesnėse stotyse 6 valandomis, o mažesnėse 12 valandų prieš traukinio išėjimą. Karstas su lavonu turi būti atvežtas ne vėliau kaip 2 val. prieš traukinio išėjimą.

§ 17. Atvežtą į paskirtą stotį karstą su lavonu turi paimti iš stoties karsto palydovas arba pažymėtas liudyme asmuo ne vėliau kaip per 6 valandas; šiam laikui išėjus, karstas perduodamas policijai“[58]).

Iš Klaipėdos krašto lavonus išvežti leidimus duoda Klaipėdos krašto gubernatorius[59]).

***

Kan. 1238: „Laidotojas palaidojęs mirusiųjų knygose teįrašo velionies vardą, pavardę ir amžių, tėvų ar vyro vardą ir pavardę, mirimo datą, kas ir kuriuos sakramentus suteikė, palaidojimo vietą ir metą“[60]).

---

[58]) „Vyriausybės Žinios“, 241 (1926) eil. 1570.

[59]) „Vyriausybės Žinios“, 345 (1930), eil. 2364: papildymas prie kalbėtojo § 9.

[60]) „Expleta tumulatione, minister in libro defunctorum describat nomen et aetatem defuncti, nomen parentum vel coniugis, tempus mortis, quis et quae Sacramenta ministraverit, locum et tempus tumulationis“.

Laidotojas čia suprantamas klebonas ir kitas kunigas, kuris gali laikyti laidotuves. Mirusiųjų knygos — mirusiųjų metrikų knygos, kurias turi parapijų klebonai ir dalinėmis teisėmis kitų bažnyčių rektoriai, pvz., Lietuvoje filijų bažnyčios.

Panevėžio vyskupijos sinodas (1936), § 438: „Kunigai stropiai žiūrės, kad mirusiųjų metrikai būtų užrašyti parapijos knygose nustatyta tvarka".

TURINYS

I. Kapinės ..... 2— 32
1. Apibrėžimas ir padalinimas ..... 4— 5
2. Istorija ..... 6— 10
3. Bažnyčios ir valstybės teisės į kapines ..... 10— 13
4. Kapinių steigimas ir tvarkymas ..... 13— 19
5. Įsakymas laidoti kapinėse ..... 19— 21
6. Kapinių pašventimas ..... 22— 24
7. Kapinių suteršimas, rekoncilijacija ir eksekracija ..... 24— 30
8. Kapinių neliečiamumas ..... 30— 32
9. Valstybiniai įstatymai ..... 32—

II. Lavonų kremacija ..... 33— 53
1. Apibrėžimas ir padalinimas ..... 33— 34
2. Istorija ..... 34— 39
3. Draudimas ..... 39— 53

III. Laidojimas ..... 54—102
1. Apibrėžimas ir padalinimas ..... 54—
2. Istorija ..... 55— 57
3. Bažnyčios ir valstybės teisės į laidojimą ..... 57— 58
4. Įsakymas laidoti lavonus ..... 58— 60
5. Bažnytinių laidotuvių pasyvus subjektas ..... 60— 67
6. Kūno nešimas į bažnyčią ir laidotuvių pamaldos ..... 67— 69
7. Laidotuvių bažnyčia ..... 69— 82
8. Laidotojas ..... 82— 86
9. Palaidojimas ..... 87— 95
10. Laidotuvių atlyginimas ..... 95— 99
11. Valstybiniai įstatymai ..... 99—101

Dr. P. Malakauskio rašiniai

1. Kryžiaus kelias (vertimas iš Antanavičiaus), Kaunas 1912, 95 (nebėra).
2. Ar moteris Joanna kadaise buvo papa?, Kaunas 1913; Kaunas ²1930; Kaunas ³1931, 18 in 16°.
3. Krikščionių laimėjimas 313, Kaunas 1913, 9 in 8° (nebėra).
4. Vyskupų rinkimai, Kaunas 1919, 16 in 8° (nebėra).
5. Moterystės teisės², Kaunas 1932, I—XVI + 511 in 8°.
6. Diecezinis sinodas, Kaunas 1926, 16 in 8°.
7. Civilinės jungtuvės, Kaunas 1926, 32 in 16°.
8. Baudžiamosios teisės, Kaunas 1928; Kaunas ²1934, I—XII + 335 in 8°.
9. Konkordatai ir Lietuvos konkordatas, Kaunas 1928, 40 in 8°.
10. Katalikiška mokykla, Kaunas 1929, 46 in 8°.
11. Katalikiškos draugijos, Kaunas 1930, 52 in 8°.
12. Bažnytinė cenzūra ir draudžiamosios knygos, Kaunas 1931, 30 in 8°.
13. Viešosios bažnytinės teisės, Kaunas 1931, I—X + 268 in 8°.
14. Dvasiškių teisės, privilegijos ir priedermės, Kaunas 1931, 35 in 8°.
15. Bažnytinių teisių šaltiniai, Kaunas 1931, 117 in 8°.
16. Bažnytinės teisės (įvadas), Kaunas 1932, I—VII + 120 in 8°.
17. Moterystė, Kaunas 1933, 66 in 24°.
18. Prigimtinė teisė, Kaunas 1934; Kaunas ²1936, 168 in 8°.
19. Dvi numirusių vietos — kapinės ir krematorija, Kaunas 1936, 54 in 8°.
20. Laidojimas, Kaunas 1937, 104 in 8°.

VDU BIBLIOTEKA
090 00170318-5